

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Litmanová na roky 2023-2030

Názov:	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Litmanová na roky 2023-2030
Územné vymedzenie:	Obec Litmanová
Územný plán obce schválený (A/N):	Nie
Dátum schválenia PHSR:	27.02.2023, uznesením č. 6/3/2023
Dátum platnosti:	Od 28.02.2023 do 31.12.2030
Verzia ¹ :	1.1
Publikovaný verejne dňa:	03.03.2023
Vypracoval:	RNDr. Radomír Babiak, PhD., www.dokumentypreobce.sk

¹ Prvé prijaté znenie sa označuje číslom 1.0. V prípade zásadnej zmeny sa ďalšie aktualizované verzie označujú 2.0, 3.0 atď. V prípade malých zmien sa označuje 1.1.

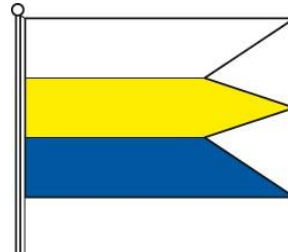

Erb a vlajka obce

Erb obce

vlajka obce

Základné údaje

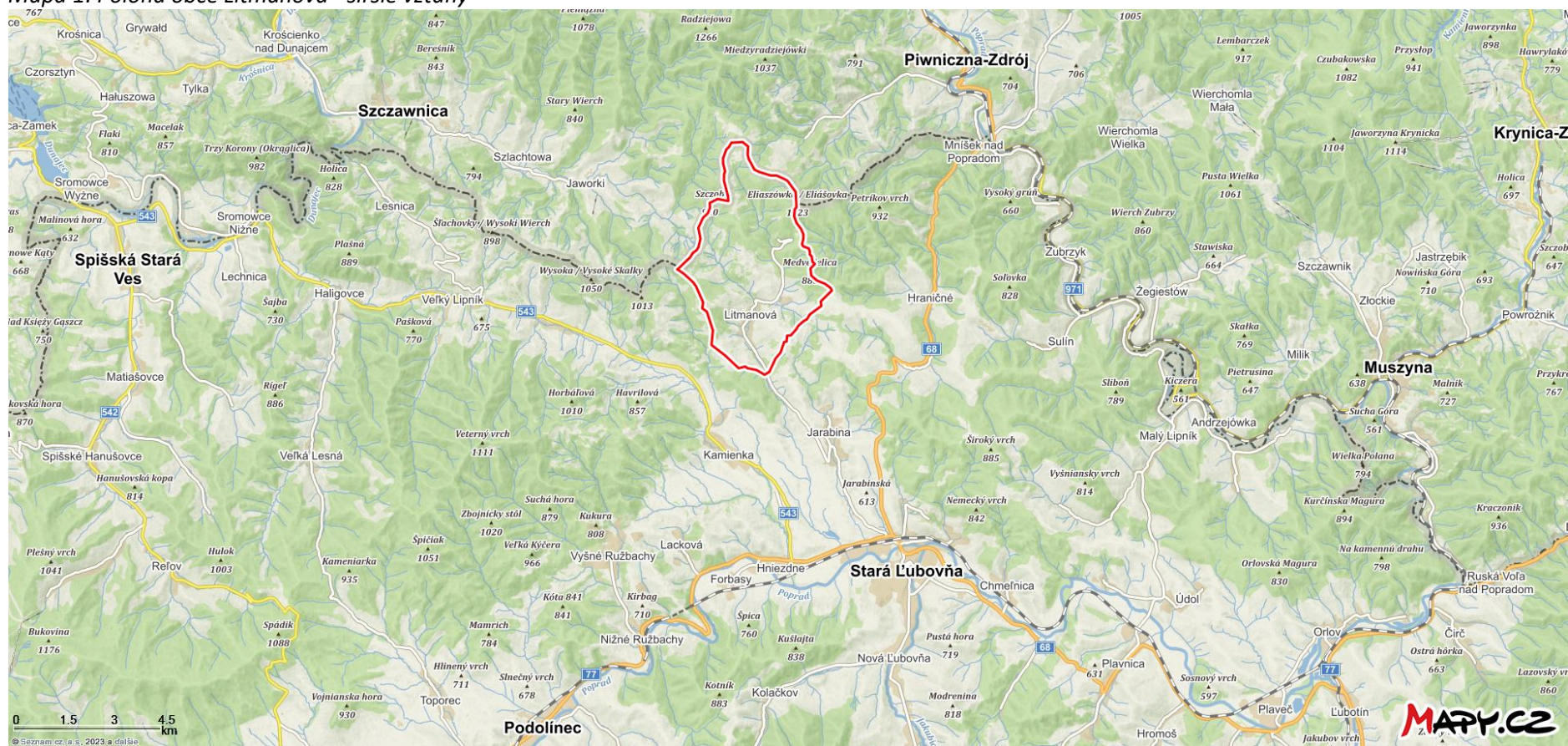
Samosprávny kraj:		Prešovský
Okres:		Stará Ľubovňa
Historický región:		Severný Spiš
Poloha obecného úradu:		49.370289°, 20.622902°
Nadm. výška pri obec. úrade:		661 m.n.m.
Rozloha katastra:		1 792 ha k 31.12.2021
Počet obyvateľov:		629 k 31.12.2021
Hustota obyvateľstva:		35 obyv./km ²
PSČ:		065 31
Evidenčné číslo vozidiel:		SL

Oficiálne kontakty

Adresa:		Obec Litmanová
		Obecný úrad č. 79
		065 31 Litmanová
Web:		www.litmanova.sk
Email:		podatelna@litmanova.sk
Telefón:		052 / 428 62 01
IČO:		00 330 019

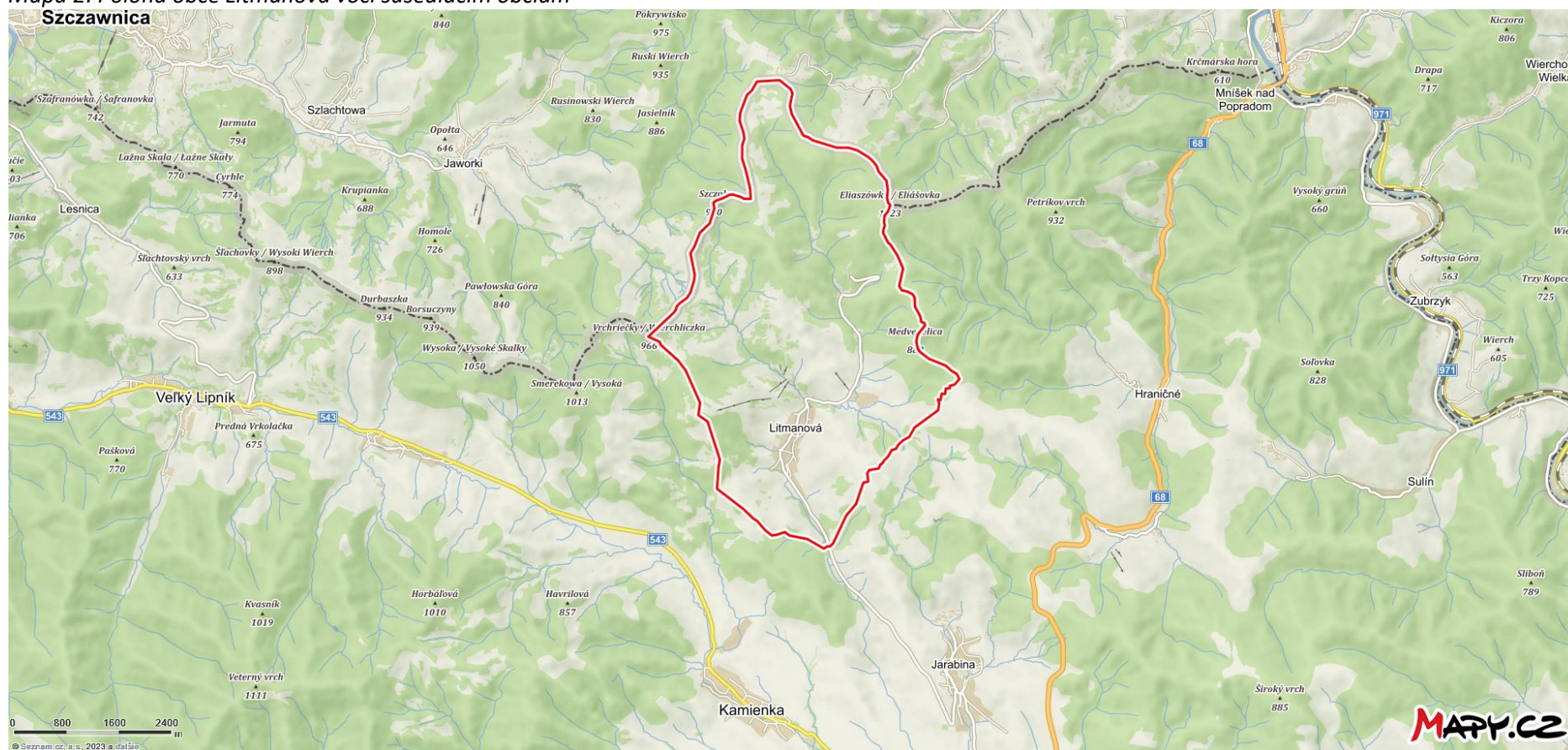
Mapa 1: Poloha obce Litmanová - širšie vzťahy

Zdroj: mapy.cz

Mapa 2: Poloha obce Litmanová voči susediacim obciam

Zdroj: mapy.cz

OBSAH

ÚVOD	7
ZÁMER SPRACOVANIA PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE LITMANOVÁ NA ROKY 2023-2030	8
ANALYTICKÁ ČASŤ	11
ZOZNAM ANALYZOVANÝCH VÝCHODISKOVÝCH KONCEPČNÝCH DOKUMENTOV A DÁT	12
A.I ANALÝZA VNÚTORNEHO PROSTREDIA	13
Stručná história obce	13
Poloha katastrálneho územia a prírodné pomery	13
Kvalita životného prostredia	14
Ochrana prírody a krajiny.....	14
Ochrana pred povodňami	14
Odpadové hospodárstvo.....	14
Obyvateľstvo	15
Počet obyvateľov a pohyb obyvateľstva	15
Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a veku	18
Národnostná a konfesijná štruktúra	20
Vzdelanostná štruktúra	21
Nezamestnanosť	21
Domový a bytový fond	25
Dopravná infraštruktúra	26
Technická infraštruktúra	27
Zdravotnícka a sociálna infraštruktúra, služby	27
Školstvo, kultúrno-spoločenský život a šport	28
Administratívno-správne služby	30
Bezpečnosť v obci	30
Hospodárske pomery	30
Polohová atraktivita územia	30
Poľnohospodárstvo a priemysel	31
Cestovný ruch	31
Finančné hospodárenie.....	32
Prehľad majetku a zdrojov	33
Príjmy a výdavky obce.....	34
Ex-post hodnotenie predchádzajúceho PHSR.....	35
A.II ANALÝZA VONKAJŠIEHO PROSTREDIA.....	36
Štrukturálne fondy v programovom období 2021-2027.....	37
Členstvo obce v organizáciách	38
Zmena klímy	38
STEEP analýza.....	39
A.III ZHODNOTENIE SÚČASNÉHO STAVU ÚZEMIA	41
SWOT analýza.....	41

Kľúčové faktory a disparity územia	42
B-STRATEGICKÁ ČASŤ	43
STRATEGICKÁ VÍZIA A HLAVNÝ CIEĽ OBCE	45
STRATÉGIA ROZVOJA	45
C-PROGRAMOVÁ ČASŤ	50
OPATRENIA, PROJEKTY A AKTIVITY PODĽA PRIORITNÝCH OBLASTÍ	51
SÚBOR UKAZOVATEĽOV, VÝSLEDKOV A DOPADOV	57
D-REALIZAČNÁ ČASŤ	61
AKČNÝ PLÁN OBCE	62
ADMINISTRATÍVNE, ORGANIZAČNÉ A INŠTITUCIONÁLNE ZABEZPEČENIE PHSR	65
STRUČNÝ POPIS KOMUNIKAČNEJ STRATÉGIE	65
SYSTÉM MONITOROVANIA A HODNOTENIA	66
E-FINANČNÁ ČASŤ	67
INDIKATÍVNY FINANČNÝ PLÁN	68
MODEL VIACZDROJOVÉHO FINANCOVANIA A FINANČNÝ RÁMEC	69
SYSTÉM HODNOTENIA A ZARAĐOVANIA PROJEKTOV DO FINANCOVANIA	77
ZÁVER	78
PRÍLOHY	79
ZOZNAM INFORMAČNÝCH ZDROJOV POUŽITÝCH V PHSR	80
ZOZNAM SKRATIEK POUŽITÝCH V PHSR	81
ZOZNAM MÁP, TABULIEK, GRAFOV, OBRÁZKOV A FORMULÁROV	82

Úvod

Obecná samospráva v zmysle zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja tvorí integrálnu súčasť regionálnej politiky a regionálneho rozvoja. Integrálnou súčasťou regionálnej politiky sa stala najmä v súvislosti s rozsiahlou decentralizáciou verejnej správy, ktorá sa na Slovensku uskutočnila po prelome milénia a ktorou na obecné samosprávy prešlo obrovské množstvo kompetencií, zodpovednosti a taktiež financií, predstavujúcich významnú časť verejných financií. Samosprávy tak v oblasti vytvárania podmienok pre hospodársky a sociálny rozvoj územia majú svoje nezastupiteľné postavenie. Či už v rámci svojich originálnych kompetencií alebo preneseného výkonu štátnej správy, obce zabezpečujú výkony a služby vo verejnom záujme. Z tohto dôvodu je potrebné venovať veľkú pozornosť a úsilie koncipovaniu rozvojových stratégií samospráv.

Dokument „Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Litmanová na roky 2023-2030“ (ďalej len „PHSR“) je strednodobý strategický dokument, ktorý na základe analýzy hospodárskej a sociálnej situácie stanovuje strategické ciele a priority v záujme budúceho rozvoja obce. Je prostriedkom na napĺňanie vízie ďalšieho smerovania obce. Týmto programom sa uskutočňuje podpora rozvoja na lokálnej úrovni s dôrazom na hospodársku, sociálnu a environmentálnu oblasť. Ide o program cielených opatrení, navrhnutý pre stimulovanie rozvoja obce v strednodobom horizonte.

Cieľom tohto dokumentu je navrhnúť funkčne trvalo udržateľnú rozvojovú stratégiu, zameranú na realizáciu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce so zreteľom na potreby jej obyvateľov. Tento dokument formuluje tak strategické ciele, ako aj konkrétne opatrenia a aktivity, realizáciou ktorých budú tieto ciele naplnené. PHSR nie je uzavretý dokument bez možnosti zmien. Práve naopak, je dokumentom živým, otvoreným, ktorý môže byť v prípade potreby kedykoľvek aktualizovaný, dopĺňovaný a upravovaný. Jeho význam a využitie spočíva predovšetkým v tom, že je spracovaný na základe prieskumu názorov a potrieb volených orgánov obce, jej obyvateľov, záujmových skupín, ako aj za spoluúčasti miestnych aktérov a odborníkov.

Ambíciou dokumentu je podať odpovede na tri základné a najdôležitejšie otázky:

1. Akí sme a kde sa nachádzame?
2. Kam sa chceme dostať?
3. Ako sa tam dostaneme?

Cieľom analytickej časti je identifikácia rozvojových faktorov a disparít obce (akí sme a kde sa nachádzame). Následne je v strategickej časti sformulovaná vízia, ktorá dáva odpoveď na druhú otázku (kam sa chceme dostať). Spôsob ako sa tam dostať je stanovený v stratégii rozvoja, ktorej úspešné naplnenie bude závislé od úspešnosti realizácie opatrení a aktivít, definovaných v programovej časti dokumentu.

Pri vypracovaní tohto programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja sa zohľadnili priority Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR, ako aj jej vízia regionálneho rozvoja na Slovensku: Slovensko sa má stať krajinou s vysokou kvalitou života všetkých jeho obyvateľov. V záujme naplnenia dlhodobej vízie regionálneho rozvoja SR zameranej na rozvoj obcí, miest a regiónov, na zvyšovanie ich výkonnostného potenciálu a konkurencieschopnosti Národná stratégia regionálneho rozvoja SR stanovuje strategický cieľ: Integrovaným a výsledkovo orientovaným prístupom k regionálnemu rozvoju a na základe využitia vnútorného potenciálu regiónov zvýšiť do roku 2030 ich adaptabilitu, konkurencieschopnosť a výkonnosť pri súčasnom zvyšovaní kvality života obyvateľov a pri rešpektovaní princípov udržateľného rozvoja.

Zámer spracovania Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Litmanová na roky 2023-2030

Formulár 1 (Ú1): Zámer spracovania PHSR

Zámer spracovania PHSR	
Názov dokumentu	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Litmanová na roky 2023-2030
Forma spracovania	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Litmanová na roky 2023-2030 (ďalej len „PHSR 2023-2030“) bude spracovaný podľa aktuálneho znenia zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. Spracovanie dokumentu bude rešpektovať princíp partnerstva. Vykonané bude participatívnym spôsobom so zapojením zamestnancov obecného úradu, poslancov OcZ, širokej verejnosti a externých odborníkov. PHSR bude vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými tak v Národnej stratégii regionálneho rozvoja, ako aj v Programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja.
Riadenie procesu spracovania	Za riadenie procesu spracovania zodpovedá riadiaci tím zložený zo zástupcov obce a zhotoviteľa. Členmi riadiaceho tímu sú: Za obec: <u>Koordinátor riadiaceho tímu</u> Mgr. Nataša Hlinková – starostka obce Za zhotoviteľa: <u>Člen riadiaceho tímu</u> RNDr. Radomír Babiak, PhD. – externý odborník Riadiaci tím zodpovedá za: - celkovú koordináciu spracovania PHSR 2023-2030, - zostavenie Zámeru spracovania PHSR, - spracovanie analýzy vnútorného a vonkajšieho prostredia, - spracovanie východísk pre strategickú časť, - vypracovanie strategickej vízie, - vypracovanie sumárneho návrhu aktivít a projektov ako východisko pre Akčný plán, - stanovenie termínov realizácie aktivít, projektov (roky) a odhad ich financovania (výška a zdroje financovania), - spracovanie akčného plánu na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky, - vytvorenie systému monitorovania, hodnotenia a aktualizácie PHSR, - spracovanie finančnej časti vo forme Finančného rámca pre realizáciu PHSR, - finalizáciu dokumentu a jeho predloženie zastupiteľstvu na schválenie.
Obdobie spracovania	Január - február 2023
Financovanie spracovania	Z rozpočtu obce.

Zdroj: Weisová, Bernátová 2012, vlastné spracovanie

Formulár 2 (Ú2): Harmonogram spracovania PHSR

Harmonogram spracovania PHSR (2023)												
Mesiac	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Úvod	X											
Analytická časť	X											
Strategická časť	X											
Programová časť	X											
Realizačná časť	X	X										
Finančná časť		X										
Záver		X										

Zdroj: Weisová, Bernátová 2012, vlastné spracovanie

Formulár 3 (Ú8): Štruktúra dokumentu

Úvod

táto časť zahŕňa:

- stručný popis kontextu vzniku a chronológie prípravy PHSR,
- stručné zhrnutie východiskových koncepcných dokumentov, týkajúcich sa vymedzeného územia,
- zámer spracovania PHSR.

Analytická časť

táto časť zahŕňa:

- kompletnú analýzu vnútorného prostredia na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych dát podľa jednotlivých oblastí vrátane finančnej a hospodárskej situácie,
- ex-post hodnotenie (realizácia existujúceho PHSR vrátane vyhodnotenia rozpracovaných investičných a neinvestičných projektov k 31.12. príslušného roku),
- analýzu silných a slabých stránok územia,
- identifikáciu hlavných vonkajších faktorov rozvoja územia (výber hlavných faktorov),
- analýzu príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj územia (posúdenie hlavných faktorov z hľadiska príležitostí a ohrození),
- analýzu väzieb územia,
- SWOT analýzu (súhrnná tabuľka),
- analýzu možných rizík a hrozieb, identifikáciu kritických oblastí rozvoja,
- identifikáciu východísk a možných riešení.

Strategická časť

táto časť zahŕňa:

- víziu územia,
- formuláciu a návrh stratégie,
- výber a popis strategických cieľov v jednotlivých politikách – oblastiach rozvoja (hospodárska, sociálna, environmentálna).

Programová časť

táto časť zahŕňa:

- konkrétne opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám,
- súbor ukazovateľov výsledkov a dosahov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

Realizačná časť

táto časť zahŕňa:

- popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie PHSR, spôsob komunikácie, kooperácie a koordinácie,
- stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám,
- systém monitorovania a hodnotenia,
- akčný plán na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky – vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a projektov.

Finančná časť

táto časť zahŕňa:

- indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR,
- model viaczdrojového financovania jednotlivých opatrení, aktivít (projektov) za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území v prepojení na programový rozpočet obce,
- hodnotiacu tabuľku pre výber projektov.

Záver

táto časť zahŕňa:

- informáciu o schválení a zverejnení PHSR.

Prílohy

táto časť zahŕňa:

- Príloha č. 1 – Zoznam členov riadiaceho tímu, pracovných skupín a partnerov zapojených do spracovania PHSR,
- Príloha č. 2 – Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR (východiskové strategické a koncepčné dokumenty, súvisiaca legislatíva),
- Príloha č. 3 – Zoznam skratiek použitých v PHSR,

Analytická časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Analytická časť PHSR obsahuje komplexné zhodnotenie a analýzu východiskovej situácie obce s väzbami na širšie územie – analýzu aktuálneho stavu, v akom sa obec nachádza. Definuje vnútorný potenciál územia a limitujúce faktory rozvoja obce.

Zoznam analyzovaných východiskových koncepčných dokumentov a dát

Pri spracovaní Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Litmanová na roky 2023-2030 boli analyzované a zohľadnené už existujúce programovacie a plánovacie dokumenty:

Tabuľka 1: Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov

Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov			
Názov dokumentu	Platnosť dokumentu	Úroveň dokumentu	Zdroj
Povodňová dokumentácia obce	priebežne	lokálna	Obecný úrad Litmanová
Návrh Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na roky 2021-2030	2021-2030	regionálna	http://po-kraj.sk
Územný plán veľkého územného celku Prešovského kraja	priebežne	regionálna	http://po-kraj.sk
Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030	do 2030	národná	www.mirri.gov.sk
Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001	od 2001	národná	www.mindop.sk
Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030	do 2030	národná	www.minv.sk
Partnerská dohoda 2021-2027	2021-2027	národná	www.partnerskadohoda.gov.sk
Operačný program Slovensko 2021-2027	2021-2027	národná	www.partnerskadohoda.gov.sk
Agenda 2030	do 2030	nadnárodná	www.mirri.gov.sk

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

Okrem rôznych koncepčných dokumentov bolo pri spracovaní dokumentu použité aj veľké množstvo dát rôzneho charakteru. Ich prehľad zobrazuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 2: Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát

Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát		
Oblasť dát/téma	Zdroj údajov	Webová stránka
Obyvateľstvo	Obec Litmanová Štatistický úrad SR Databáza regionálnej štatistiky Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021	www.litmanova.sk www.statistics.sk datacube.statistics.sk www.upsvar.sk www.scitanie.sk
Bývanie	Obec Litmanová Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021	www.litmanova.sk www.scitanie.sk
Hospodárstvo	Obec Litmanová Štatistický úrad SR Databáza regionálnej štatistiky Obchodný register Živnostenský register	www.litmanova.sk www.statistics.sk datacube.statistics.sk www.orsr.sk www.zrsr.sk
Školstvo a vzdelávanie	Obec Litmanová Centrum vedecko-technických informácií	www.litmanova.sk www.cvtisr.sk
Zdravotníctvo	Obec Litmanová	www.litmanova.sk
Sociálna sféra	Obec Litmanová Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny	www.litmanova.sk www.upsvar.sk

Zdroj: vlastné spracovanie

A.I Analýza vnútorného prostredia

Stručná história obce

Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1412, kedy ako poľnohospodárskopastierska usadlosť bola založená na valašskom práve. Keďže patrila pod správu ľubovnianskeho hradného panstva, v rokoch 1412 – 1772 bola súčasťou poľského zálohu. V roku 1822 sa poddaní obce vzbúрили proti robotám. Zdrojom obživy okrem poľnohospodárstva sa stalo drotárstvo a sklárstvo. Obec Litmanová bola v minulosti označovaná pod viacerými názvami. V roku 1412 Litmanova, 1808 Litmanova, Litmanó, 1863 Litmano, 1873 Litmanova, 1907 Hársád, 1920 Litmanova, maď. Hársád (PRO obce Litmanová 2016-2022).

Poloha katastrálneho územia a prírodné pomery

Obec Litmanová leží v Prešovskom kraji, v okrese Stará Ľubovňa. Jej katastrálne územie susedí s katastrálnymi územiami obcí Litmanová a Jarabina. Severná časť katastra Litmanovej tvorí zároveň štátnu hranicu s Poľskom.

Geologická stavba územia je veľmi pestrá – severná časť katastra je tvorená kriedou a paleogénom vonkajších Karpát (pieskovce, menej ílovce), strednú a južnú časť katastra tvorí mezozoikum a paleogén bradlového pásma (pieskovce, ílovce, zlepenice a vápence). Z hľadiska geomorfologického členenia patrí katastrálne územie obce do Alpsko-Himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty, subprovincie Vonkajšie Západné Karpaty, a oblasti Východné Beskydy. Severnú časť katastra tvorí celok Ľubovnianska vrchovina, strednú a južnú časť katastra celok Pieniny.

Hydrologicky patrí územie obce do úmoria Baltského mora a do povodia Popradu. Najväčšími tokmi v katastri obce sú Veľký Lipník a Rozdiel. Jednotlivé toky majú niekoľko ďalších menších bezmenných prítokov. Potoky na území obce majú snehovo-dažďový režim odtoku, čo znamená, že najvyššiu

vodnosť majú v apríli až v júli (s najvyššími prietokmi v máji) a najnižšiu v januári a februári. Kataster obce leží v hydrogeologickom rajóne PQ 141 (Paleogén Spišskej Magury, Ľubovnianskej vrchoviny a SZ časti Spišsko-šarišského medzihoria a Pienin).

Väčšina rozlohy katastra patrí do chladnej, veľmi vlhkej klimatickej oblasti, mierne chladného okrsku (C1) s priemernou júlovou teplotou v rozmedzí 12 °C až 16 °C, priemernou januárovou teplotou okolo -6 °C a priemernou ročnou teplotou vzduchu okolo 4 °C. Územie je pomerne bohaté na vlahu, priemerný ročný úhrn zrážok sa pohybuje v rozpätí od 700 mm do 900 mm. V januári dosahuje úhrn zrážok okolo 50 mm, v júli 100-110 mm.

Z pôdných typov sa v severnej časti katastra, na území Ľubovnianskej vrchoviny, nachádzajú kambizeme. V strednej a južnej časti katastra, na území Pienin, sa nachádzajú najmä rendziny a pararendziny.

Z hľadiska fyto geografického členenia patrí kataster obce do bukovej fyto geograficko-vegetačnej zóny. Prirodzenou potenciálnou vegetáciou sú bukové, jedľovo-bukové a podhorské bukové lesy. V stromovej etáži sa v hojnom počte vyskytujú buk lesný, javor horský, smrek obyčajný, jedľa biela, borovica lesná, breza previsnutá, lipa malolistá, lipa veľkolistá a ďalšie. Zoogeografické členenie terestrického biocyklu zaraďuje územie do provincie listnatých lesov. Zo stavovcov sú pre toto územie charakteristické najmä jeleň obyčajný, srnec hôrny, sviňa divá, zajac poľný, vlk obyčajný a líška obyčajná.

Kvalita životného prostredia

Ochrana prírody a krajiny

Väčšina katastrálneho územia obce leží na území s I. stupňom ochrany prírody. Malá časť katastra v západnej časti leží priamo vo veľkoplošnom chránenom území – v Pieninskom národnom parku, v ktorom platí 3. stupeň ochrany prírody. Nachádza sa tu aj jedno maloplošné chránené územie – prírodná pamiatka Litmanovský potok s 5. stupňom ochrany (v úseku od južnej časti intravilánu obce smerom na juh, kde sa vlieva do rieky Poprad).

Okrem týchto chránených území sa v katastri nachádza aj jedno územie siete NATURA 2000 – územie európskeho významu Pieninské bradlá (nachádzajú sa vo viacerých lokalitách severne od intravilánu obce). Do katastra obce Litmanová nezasahuje žiadne Chránené vtáčie územie.

Ochrana pred povodňami

Z hľadiska manažmentu povodí sa v katastri obce Litmanová nenachádzajú žiadne problémové lokality s potenciálom záplav. Pri výdatnejších zrážkach a príválových dažďoch sa miestne potoky nevyliievajú a nespôsobujú problémové situácie.

Odpadové hospodárstvo

Systém zberu komunálnych odpadov je v obci nastavený podľa reálnych potrieb obyvateľov a zabezpečuje sa v súlade s ustanoveniami zákona NR SR č. 79/2015 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov. Úroveň vytriedenia komunálneho odpadu za rok 2022 dosiahla 41,7 %, v jednotlivých rokoch kontinuálne rastie. Obec však v tomto ukazovateli ešte stále zaostáva za cieľmi v oblasti nakladania s odpadmi, stanovenými pre Slovenskú republiku.

Na zber zmesového komunálneho odpadu sa používajú KUKA nádoby. V obci je zavedený kalendárový systém zberu zmesového odpadu – všetky nádoby na zmesový odpad sa vyvážajú v pravidelných intervaloch.

Na triedený zber papiera, plastov, kovov, skla a kompozitných obalov sa používajú plastové vrecia a maloobjemové kontajnery, rozmiestnené na území obce. Na zhodnocovanie biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu zriadila samospráva obce malú kompostáreň. Jej poloha však nie je vhodná, nakoľko je územie tejto kompostárne pravidelne zaplavované (z dôvodu činnosti bobra).

Vhodné je preto premiestniť malú kompostáreň na iné miesto. Ostatné povinne zbierané druhy odpadov (objemný odpad, elektroodpad, odpad s obsahom škodlivých látok, drobný stavebný odpad) sa zbierajú v súlade so zákonom o odpadoch. V záujme kvalitnejšieho a efektívnejšieho nakladania s odpadmi v obci by bolo vhodné vybudovať zberný dvor.

Obyvateľstvo

Počet obyvateľov a pohyb obyvateľstva

Nasledujúca tabuľka zobrazuje základné parametre stavu a pohybu obyvateľstva obce Litmanová za posledných 10 rokov. Počet obyvateľov sa v tomto období znížil o 10 (zo 639 v roku 2012 na 629 v roku 2021).

Tabuľka 3: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva

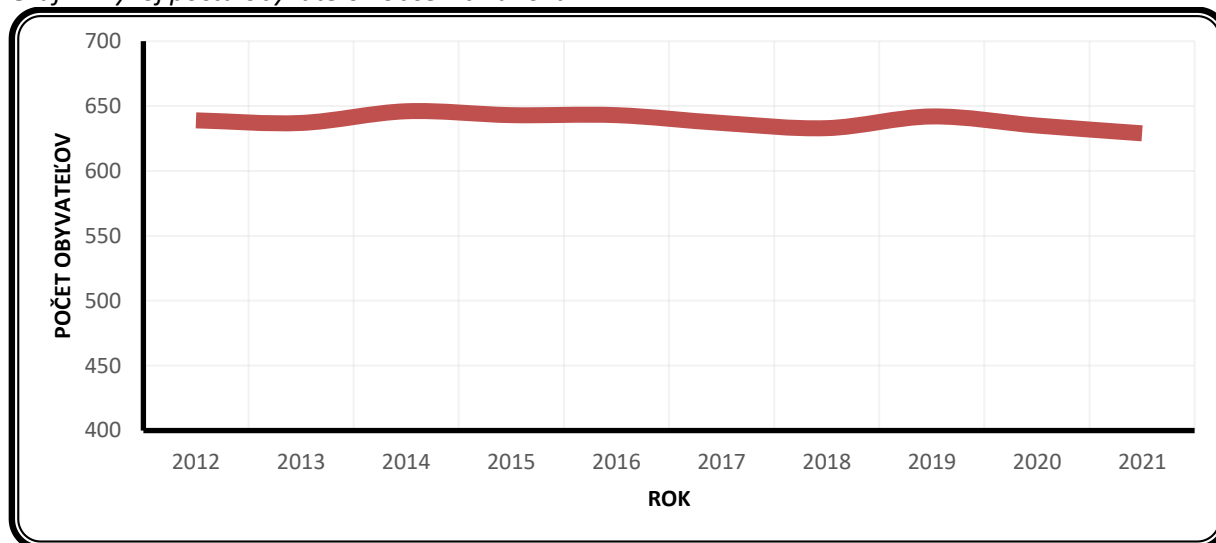
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Počet obyvateľov (k 31.12.)	639	637	646	643	643	637	633	642	635	629
Živonarodení	5	5	8	4	4	3	7	7	3	6
Zomrelí	4	4	0	7	5	1	6	5	4	11
Bilancia prirodzeného pohybu	1	1	8	-3	-1	2	1	2	-1	-5
Pristáhovaní	6	8	8	8	3	1	5	7	1	4
Vystáhovaní	9	11	7	8	2	9	10	0	7	3
Migračné saldo	-3	-3	1	0	1	-8	-5	7	-6	1
Bilancia celkového pohybu	-2	-2	9	-3	0	-6	-4	9	-7	-4
Hr.m. živorodenosti (‰)	7,8	7,8	12,4	6,2	6,2	4,7	11,1	10,9	4,7	9,5
Hr.m. úmrtnosti (‰)	6,3	6,3	0,0	10,9	7,8	1,6	9,5	7,8	6,3	17,5
Hr.m. prirodzeného prírastku (‰)	1,6	1,6	12,4	-4,7	-1,6	3,1	1,6	3,1	-1,6	-7,9
Hr.m. imigrácie (‰)	9,4	12,6	12,4	12,4	4,7	1,6	7,9	10,9	1,6	6,4
Hr.m. emigrácie (‰)	14,1	17,3	10,8	12,4	3,1	14,1	15,8	0,0	11,0	4,8
Hr.m. migračného salda (‰)	-4,7	-4,7	1,5	0,0	1,6	-12,6	-7,9	10,9	-9,4	1,6
Hr.m. celkového prírastku (‰)	-3,1	-3,1	13,9	-4,7	0,0	-9,4	-6,3	14,0	-11,0	-6,4

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné prepočty

Počet obyvateľov obce stagnuje. V podstate možno konštatovať, že v ostatných 10 rokoch len osciluje cca okolo úrovne 638.

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov obce Litmanová

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

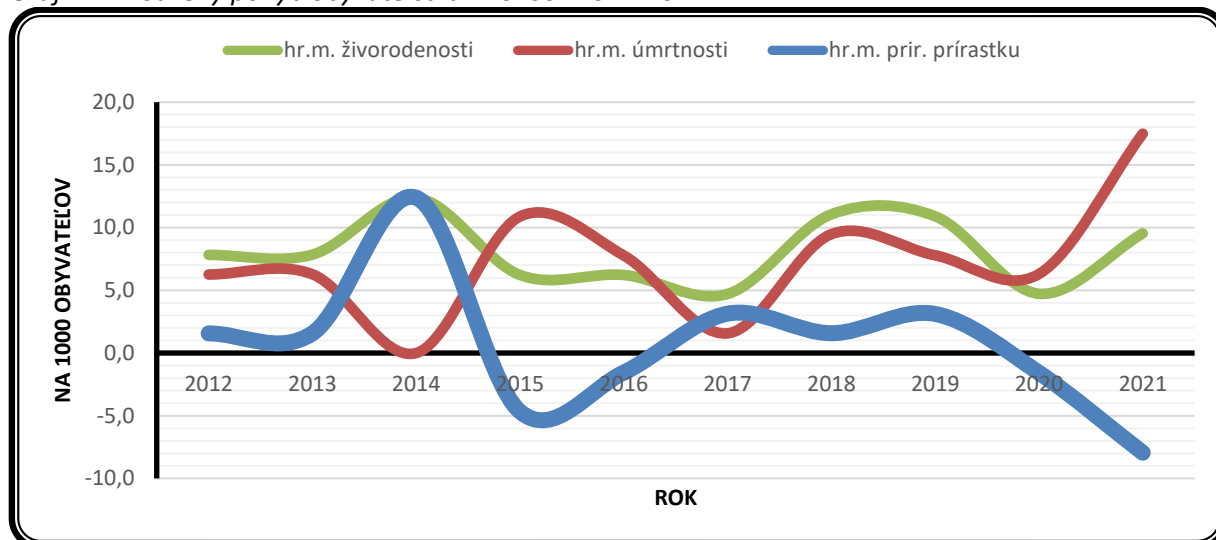
Úroveň natality za posledných 10 rokov mala pomerne nevyrovnaný priebeh, keď sa pohybovala v rozmedzí cca 5 – 12 ‰ (čo je však v obciach s takýmto počtom obyvateľov prirodzené). Počet narodených detí sa v obci medziročne pohyboval v rozmedzí 3 – 8. Priemerná hodnota ukazovateľa hrubej miery živorodenosti za celé hodnotené obdobie, teda za posledných 10 rokov, bola v Litmanovej 8,1 ‰. Obec teda v tomto ukazovateli dosahuje nepriaznivé hodnoty. Pre porovnanie, v okrese Stará Ľubovňa sa hr. m. živorodenosti pohybuje na úrovni cca 13,5 ‰, v Prešovskom kraji 12,5 ‰ a v Slovenskej republike na úrovni cca 10,5 ‰.

Medziročný vývoj počtu zomrelých mal, podobne ako u živonarodených, taktiež menej vyrovnaný priebeh. Najmenej zomrelých za posledných 10 rokov bolo v roku 2014 (v tomto roku v obci nezomrel nik), najviac v roku 2021 (11 osôb). Úroveň mortality sa teda pohybovala v rozmedzí od 0,0 po 17,5 ‰, pričom priemer za posledných 10 hodnotených rokov bol v Litmanovej 7,4 ‰. V obci teda môžeme pozorovať nižšiu mieru úmrtnosti akú má Slovenská republika (cca 13,5 ‰), Prešovský kraj (12,0 ‰) i okres Stará Ľubovňa (cca 11,0 ‰).

Z hľadiska bilancie prirodzeného pohybu obyvateľstva Litmanovej bola obec počas väčšiny hodnoteného obdobia populačne zisková (6x), negatívnu bilanciu prirodzeného pohybu zaznamenala 4x. Hrubá miera prirodzeného prírastku sa v posledných 10 rokoch pohybovala v rozmedzí od -7,9 ‰ po 12,4 ‰. Z dôvodu takejto kombinácie natality s mortalitou bola reprodukcia obyvateľstva za posledných 10 rokov mierne priaznivá. Celkovo možno konštatovať, že prirodzenými populačnými procesmi dochádzalo v obci k (veľmi miernemu) prírastku obyvateľov.

Graf 2: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2012-2021

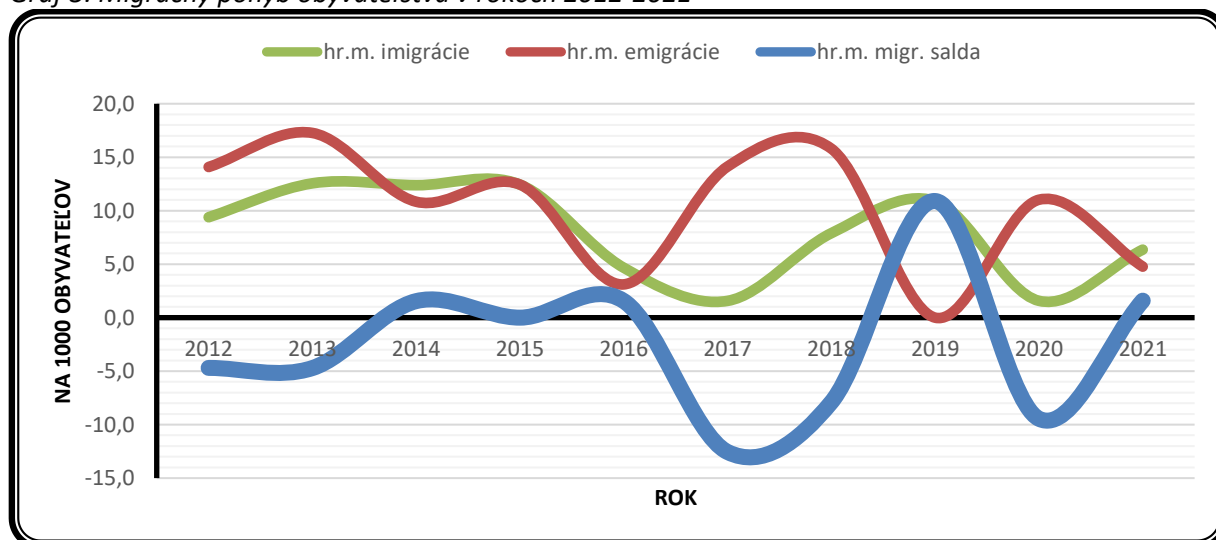

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Zatiaľ čo vývoj prirodzeného pohybu je v obci mierne pozitívny, vývoj z hľadiska migračného pohybu už takým nie je. Hrubá miera imigrácie sa v obci za posledných 10 rokov pohybovala v priemere na úrovni 8,0 ‰ (priemerne sa ročne prisťahovalo 5,1 osoby). Hrubá miera emigrácie v hodnotenom období dosahovala mierne vyššie hodnoty, pričom jej priemerná úroveň bola 10,3 ‰ (v priemere 6,6 vysťahovaných osôb ročne).

Výsledkom hore uvedených procesov bol mierne nepriaznivý vývoj migračného salda, ktoré sa pohybovalo v rozmedzí od -8 osôb v roku 2017 po +7 osôb v roku 2019. Kladné migračné saldo obec zaznamenala 4x, v roku 2015 bolo migračné saldo nulové a 5x bolo migračné saldo záporné. Väčšinu hodnoteného obdobia teda obec vykazuje negatívnu bilanciu migračného salda, pričom z aspektu migrácie v nej prebiehajú prevažne depopulačné procesy. Možno teda konštatovať, že trend vývoja za posledných 10 rokov je nepriaznivý.

Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2012-2021

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

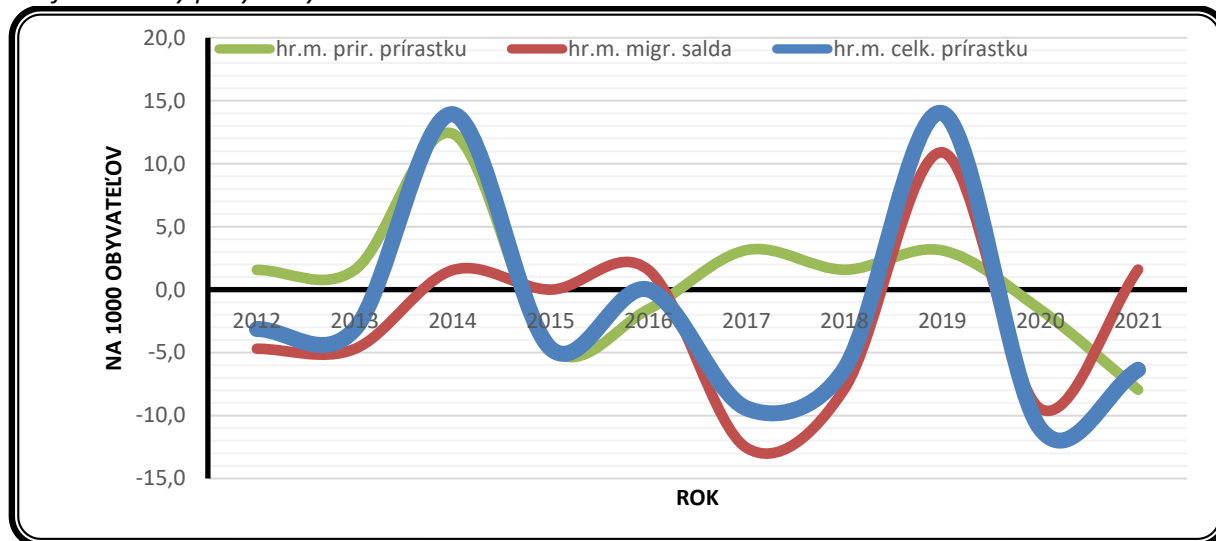
Hrubá miera prirodzeného prírastku dosahovala počas väčšiny hodnoteného obdobia kladné hodnoty (viac ľudí sa v týchto rokoch narodilo ako zomrelo), čiže prirodzenými populačnými procesmi počet obyvateľov poväčšine rástol. Naproti tomu, hrubá miera migračného salda dosahovala väčšinou

záporné hodnoty, znamenajúce migračný úbytok obyvateľstva (viac ľudí sa z obce v danom roku vysťahovalo ako sa do nej prisťahovalo).

Výsledkom kombinácie vyššie popísaných prirodzených populačných procesov a migračných procesov je takmer vyrovnaná bilancia celkového pohybu obyvateľstva obce Litmanová za ostatných 10 rokov (v skutočnosti je mierne negatívna). Celkovú situáciu ohľadne populačného vývoja v obci možno teda hodnotiť skôr negatívne (keďže počet obyvateľov zo strednodobého hľadiska nerastie, ale v podstate len osciluje okolo určitej úrovne).

Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2012-2021

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

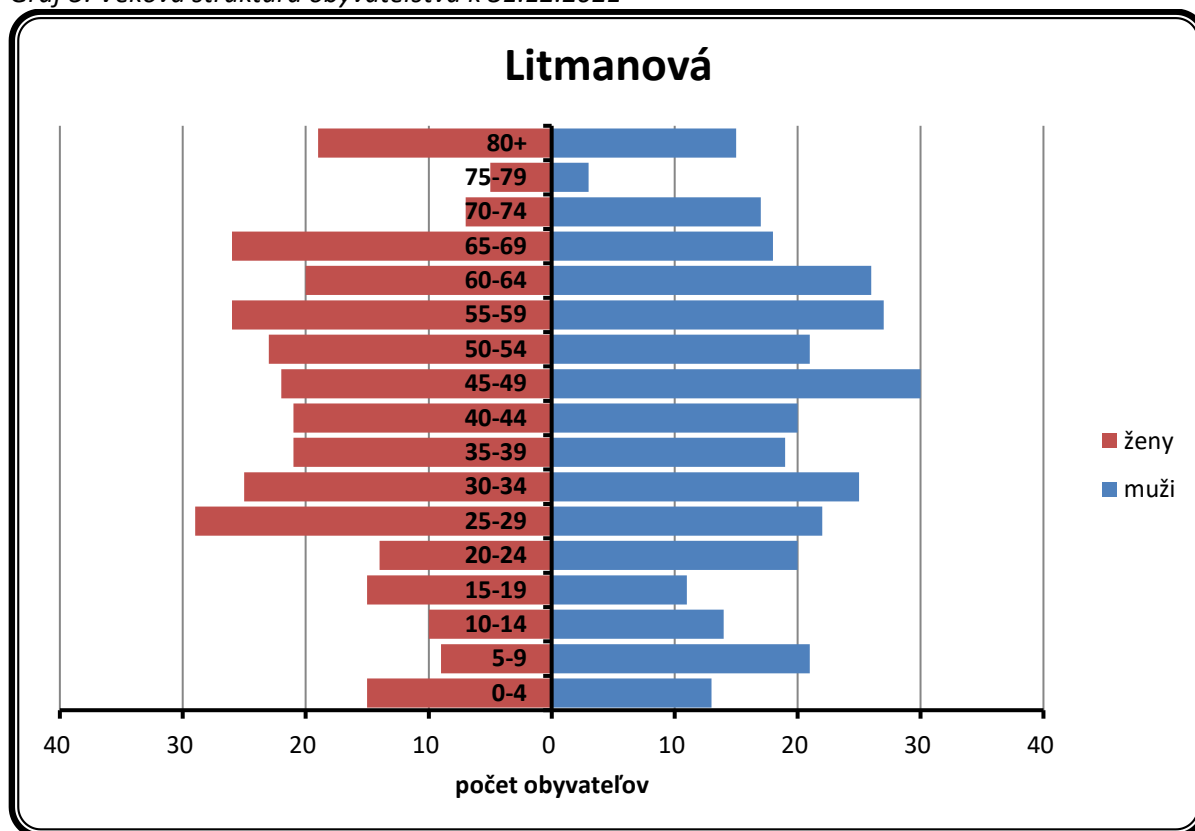
Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a veku

Veková pyramída obyvateľstva Litmanovej ukazuje, že v obci sa z pohľadu demografickej reprodukcie nachádza regresívny typ populácie, keďže početnosť predreprodukčnej zložky (0-14 r.) ani zďaleka nedosahuje početnosť poreprodukčnej (nad 50 r.) zložky obyvateľstva (v pomere 82 k 253 k 31.12.2021). Najvyššie zastúpenie v štruktúre obyvateľstva Litmanovej majú vekové skupiny (podľa poradia) 55-59 ročných (53 obyvateľov), 45-49 ročných (52) a 25-29 ročných (51 obyvateľov). K 31.12.2021 tu spomedzi 629 obyvateľov žilo 82 detí do 14 rokov a 110 seniorov vo veku nad 65 rokov. Zo spomínaných 629 obyvateľov tu k uvedenému dátumu žilo 322 mužov a 307 žien.

V nadväznosti na typ vekovej pyramídy a typ populácie možno konštatovať, že z dlhodobého hľadiska bude prostredníctvom prirodzeného pohybu počet obyvateľov obce (pri nezmenených podmienkach) klesať.

Graf 5: Veková štruktúra obyvateľstva k 31.12.2021

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Obyvateľstvo obce rýchlo starne – až dvojnásobným tempom oproti priemernému tempu starnutia v SR. Ako vidieť z nasledujúcej tabuľky, priemerný vek obyvateľstva sa za ostatných 10 rokov zvýšil z 38,98 na 43,01 rokov. V porovnaní so Slovenskou republikou žije aktuálne v obci výrazne staršie obyvateľstvo.

Tabuľka 4: Vývoj priemerného veku obyvateľstva

Priemerný vek / rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Litmanová	38,98	39,71	40,03	40,26	40,80	41,72	41,99	42,12	42,76	43,01
Slovenská republika	39,32	39,6	39,87	40,13	40,37	40,59	40,82	41,06	41,26	41,39

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

V štruktúre obyvateľstva vo vzťahu k ekonomickej aktivite, teda podľa produktívnych vekových skupín, prevláda poproduktívna zložka (65+ r.) nad predproduktívnou zložkou (0-14 r.) obyvateľstva, pričom podiel produktívnej zložky je 69,5 %.

Tabuľka 5: Veková štruktúra obyvateľov podľa produktívnych vekových skupín

k 31.12.2021	Počet obyvateľov	Veková štruktúra obyvateľov					
		počet			podiel (%)		
		0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+
Litmanová	629	82	437	110	13,0	69,5	17,5

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Národnostná a konfesionálna štruktúra

V národnostnom zložení obyvateľstva Litmanovej v čase Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 výrazne prevládala slovenská národnosť so 72,5 % obyvateľov (459 zo 633 osôb). Vysoké zastúpenie však mala aj rusínska národnosť s 23,9 % podielom (151 obyvateľov).

Tabuľka 6: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti - prvej

Národnosť	Počet obyvateľov	Podiel (%)
slovenská	459	72,5
rusínska	151	23,9
ukrajinská	2	0,3
poľská	1	0,2
iná	7	1,1
nezistená	13	2,1
SPOLU	633	100,0

Zdroj: SODB 2021

V Sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 mohli obyvatelia uviesť aj svoju ďalšiu národnosť. Túto možnosť využilo celkom 274 obyvateľov obce, pričom až 78,5 % z nich uviedlo ako svoju druhú národnosť rusínsku národnosť.

Tabuľka 7: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti – ďalšej

Národnosť	Počet obyvateľov	Podiel (%)
slovenská	41	15,0
rusínska	215	78,5
ukrajinská	1	0,4
poľská	1	0,4
iná	1	0,4
nezistená	15	5,5
SPOLU	274	100,0

Zdroj: SODB 2021

Obec Litmanová možno charakterizovať ako rusínsku obec. Počet obyvateľov, ktorí si v Sčítaní 2021 uviedli rusínsku národnosť (či už ako svoju prvú alebo ako ďalšiu národnosť), je 366. Na celkovom počte obyvateľov (633 osôb) v danom čase tak rusínska národnosť predstavovala 57,8 % podiel.

V konfesionálnej štruktúre obyvateľstva v čase Sčítania 2021 výrazne dominovalo gréckokatolícke vierovyznanie s 82,0 % obyvateľov (519 zo 633 obyvateľov), vyššie zastúpenie mala aj Rímskokatolícka cirkev (7,1 %; 45 obyvateľov). K žiadnemu náboženstvu sa nehlásilo 4,6 % obyvateľov obce (29 osôb) a u 2,5 % obyvateľov (16 osôb) príslušnosť ku konfesiám zistená nebola (SODB 2021).

Tabuľka 8: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania

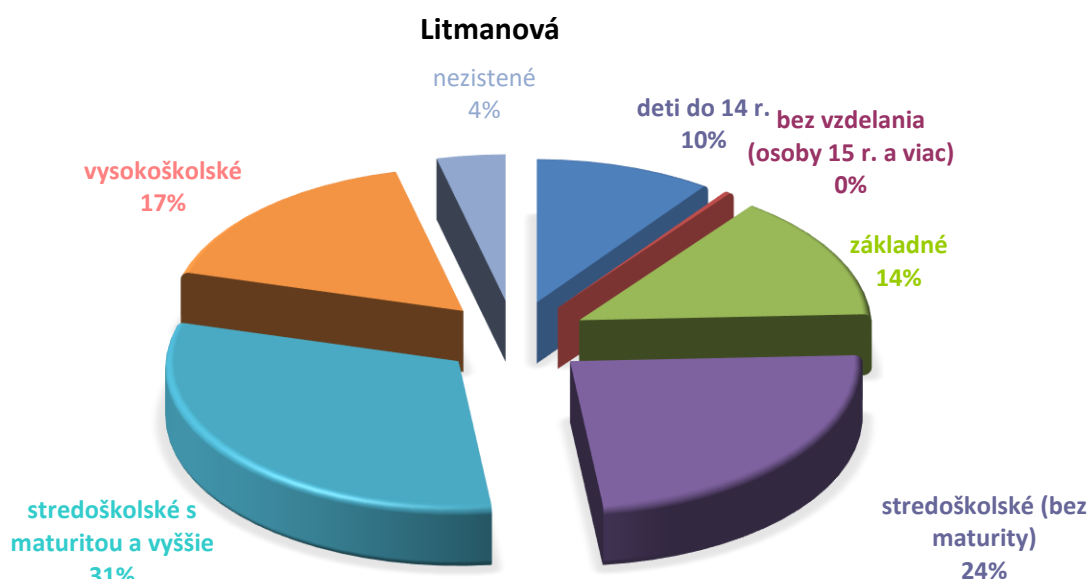
Konfesia	Počet obyvateľov	Podiel (%)
bez náboženského vyznania	29	4,6
Rímskokatolícka cirkev	45	7,1
Gréckokatolícka cirkev	519	82,0
Pravoslávna cirkev	19	3,0
ostatné a nepresne určené kresťanské cirkvi	4	0,6
pohanstvo a prírodné duchovno	1	0,2
nezistené	16	2,5
SPOLU	633	100,0

Zdroj: SODB 2021

Vzdelanostná štruktúra

Podľa výsledkov Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 (SODB 2021) malo v tom čase (k 1.1.2021) 14 % obyvateľov obce ako najvyššie dosiahnuté vzdelanie len základné vzdelanie (tzn. osoby vo veku 15 rokov a viac, ktoré neukončili žiadne vzdelanie + osoby s ukončeným základným vzdelaním). Stredoškolské vzdelanie bez maturity (max. výučný list) malo 24 % a stredoškolské vzdelanie s maturitou a vyššie 31 % obyvateľov Litmanovej. Vysokoškolské vzdelanie malo v roku 2021 sedemnášť percent obyvateľov obce.

Graf 6: Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania

Zdroj: SODB 2021

Nezamestnanosť

Výrazným sociálno-ekonomickým javom spojeným s existenciou trhu práce je nezamestnanosť. Tá predstavuje jednak vážny ekonomický problém, pretože reprezentuje stratenú potenciálnu hodnotu celej ekonomiky, no zároveň je i významným sociálnym indikátorom, pretože, ako to dokazujú viaceré štúdie, je spojená s takými spoločenskými javmi, ako je zvýšená rozvodovosť, kriminalita, zlé mentálne a fyzické zdravie, rôzne sociálno-patologické javy a pod.

Existencia nezamestnanosti má teda silný vplyv na život samotných nezamestnaných. Strata zamestnania prináša pre jednotlivca rôzne negatívne dôsledky, ktoré sa netýkajú len poklesu životnej úrovne, spojeného s poklesom príjmu, ale aj výrazných zmien v každodennom živote, spoločenských vzťahoch, hodnotách, v sociálnych inštitúciách (najmä v rodine). Nezamestnaní majú menej priestoru pre prijímanie zásadných rozhodnutí o svojom živote a menšiu šancu rozvíjať svoje zručnosti. S výskytom nezamestnanosti, najmä dlhodobej, hrozí pre jednotlivca riziko asociálneho správania, spôsobené nadbytkom času, nudou, nedostatkom programu a povinností a vylúčením zo spoločnosti. Medzi najcitlivejšie a najzávažnejšie dôsledky nezamestnanosti patrí výskyt chudoby. Chudoba a nezamestnanosť sú totiž veľmi úzko korelujúce fenomény, spôsobujúce jednotlivcom ťažké sociálne a psychologické dôsledky.

Počet uchádzačov o zamestnanie sa v obci Litmanová za posledných 10 rokov pohyboval v rozmedzí 8 až 28. Miera nezamestnanosti sa teda v obci v ostatnom období pohybovala v rozpätí od 2,7 % (2017) po 9,5 % (2014), pričom k 31.12.2021 bola na úrovni 5,8 %. Pre porovnanie, k 31.12.2021 bola miera nezamestnanosti v okrese Stará Ľubovňa 9,2 %, v Prešovskom kraji bola na úrovni 11,7 % a v Slovenskej republike 7,4 %. V okolitých okresoch, s ktorými okres Stará Ľubovňa susedí, bola nasledovná: Kežmarok 18,3 %, Sabinov 16,0 % a Bardejov 13,3 %.

Tabuľka 9: Vývoj nezamestnanosti v obci

k 31.12.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Počet UoZ	27	24	28	18	16	8	13	11	16	17
Miera nezamestnanosti* (%)	9,2	8,2	9,5	6,1	5,4	2,7	4,4	3,7	5,4	5,8

* Na výpočet miery nezamestnanosti bol použitý údaj o ekonomicky aktívnom obyvateľstve v obci zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021.

Zdroj: SODB 2021, UPSVaR, vlastné spracovanie

Na konci roku 2021 bolo v obci Litmanová prostredníctvom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny evidovaných 17 uchádzačov o zamestnanie. Z tohto počtu bolo 5 mužov (29,4 %) a 12 žien (70,6 %). Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, rozloženie UoZ podľa jednotlivých vekových skupín je rovnomerné. V obci teda neexistuje žiadna veková skupina, ktorá by bola v porovnaní s inými výraznejšie marginalizovaná.

Tabuľka 10: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2021

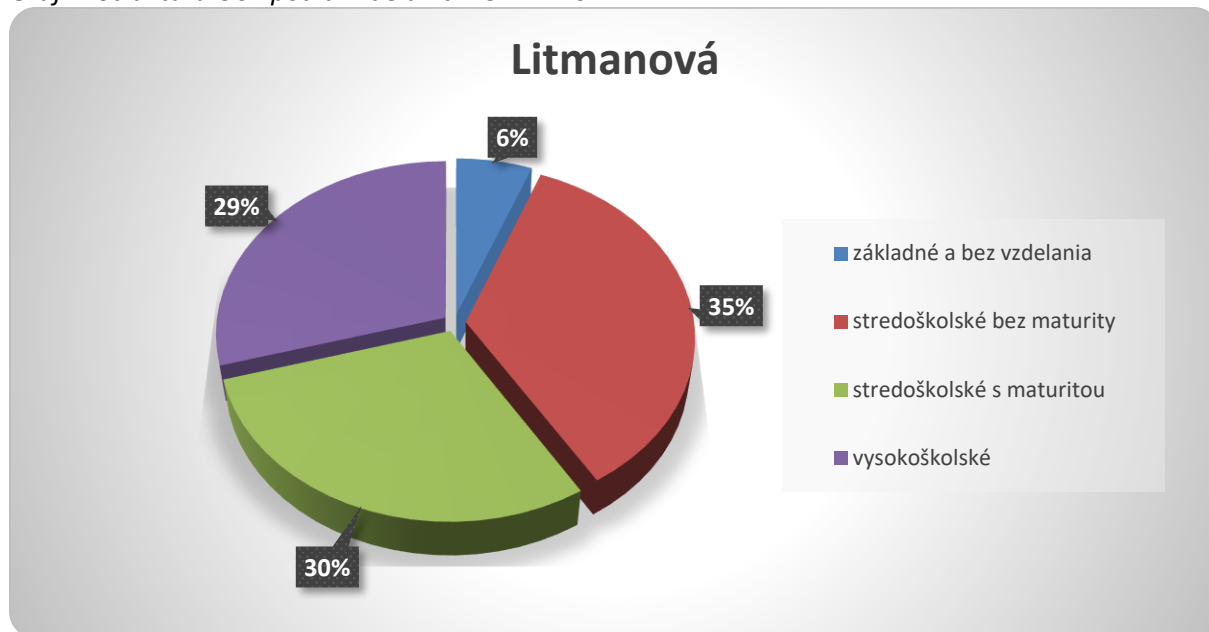
do 19 r.		20-29 r.		30-39 r.		40-49 r.		50-59 r.		nad 60 r.		UoZ spolu	
počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
2	11,8	1	5,9	4	23,5	3	17,6	4	23,5	3	17,6	17	100

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že so zvyšujúcim stupňom dosiahnutého vzdelania sa pre jednotlivých obyvateľov zvyšuje pravdepodobnosť uplatnenia na trhu práce. Z tohto hľadiska je v Litmanovej veľmi pozitívnou skutočnosť, že zo 17 uchádzačov o zamestnanie na konci roku 2021 bolo len 6 % UoZ (1 osoba) s najvyšším ukončeným vzdelaním základným alebo bez vzdelania.

Graf 7: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2021

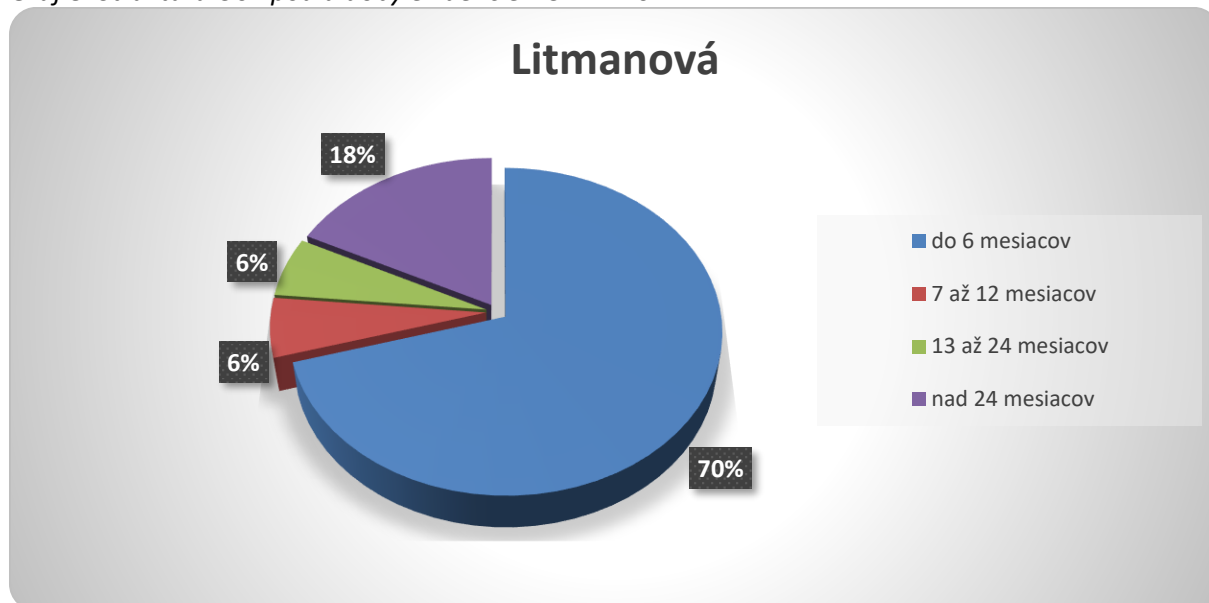
Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie patrí medzi najvýznamnejšie parciálne indikátory, poukazujúce na „zdravie“ ekonomickej a sociálnej sféry v tom – ktorom regióne. S nepriaznivou štruktúrou UoZ podľa doby evidencie (tzn. s vysokým podielom dlhodobo nezamestnaných osôb – nad 12 mesiacov) sa spájajú výrazné problémy ekonomického a sociálneho charakteru (vysoké sociálne dávky, „neschopnosť“ zamestnať takýchto obyvateľov, chudoba, sociálno-patologické javy a pod.). Z hľadiska štruktúry uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie sa sleduje predovšetkým podiel dlhodobo nezamestnaných osôb na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie, keďže dlhodobá nezamestnanosť patrí medzi výrazne negatívne ukazovatele socioekonomického rozvoja (resp. zaostalosti) daného regiónu.

V Slovenskej republike sa podiel krátkodobo nezamestnaných (menej ako 7 mesiacov) v roku 2021 pohyboval na úrovni cca 35 %, podiel strednodobo nezamestnaných (7 – 12 mesiacov) na úrovni cca 18 % a podiel dlhodobo nezamestnaných až okolo úrovne 47 % (pričom Slovenská republika a špeciálne regióny východného Slovenska vykazujú dokonca najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov v rámci všetkých regiónov Európskej únie). V Litmanovej bol k 31.12.2021 podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov (nad 12 mesiacov) len 12 % (len 2 osoby).

Graf 8: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2021

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa klasifikácie zamestnaní (KZAM) nám zatrieduje nezamestnaných do skupín podľa toho, aký charakter malo pracovné miesto, ktoré zaujímal terajší uchádzač o zamestnanie bezprostredne pred tým, než bol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Jednotlivé zamestnania sú v KZAM rozdelené do tried podľa charakteru práce, zložitosti, zodpovednosti a kvalifikačnej náročnosti práce. Pri KZAM sa dôraz kladie na charakter pracovného miesta a nie na to, či zamestnanec v konkrétnom zamestnaní je viac alebo menej kvalifikovaný ako iný zamestnanec v rovnakom zamestnaní.

Najvyšší podiel v štruktúre UoZ podľa KZAM majú v Litmanovej pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (8 UoZ zo 17; 47,1 %). Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci sú tí UoZ, ktorí v poslednom zamestnaní vykonávali práce vyžadujúce si vedomosti na úrovni základnej školy (ako napr. jednoduché a rutinné práce vyžadujúce ručné nástroje a fyzickú silu – upratovanie, čistenie, kopanie jám, zametanie ulíc, stráženie majetku, ručné balenie, manipulácie s nákladmi, dokladanie tovaru, pomocné práce, likvidovanie odpadov a pod.).

Tabuľka 11: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2021

Trieda KZAM	Počet UoZ	Podiel (%)
0 - Príslušníci ozbrojených síl	0	0,0
1 - Zákonodarcovia, riadiaci pracovníci	0	0,0
2 - Špecialisti	0	0,0
3 - Technici a odborní pracovníci	1	5,9
4 - Administratívni pracovníci	2	11,8
5 - Pracovníci v službách a obchode	2	11,8
6 - Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve	0	0,0
7 - Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci	3	17,6
8 - Operátori a montéri strojov a zariadení	0	0,0
9 - Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	8	47,1
N/A - neurčené	1	5,9
Spolu	17	100,0

* klasifikácia zamestnaní je vytvorená v súlade s medzinárodnou štandardnou klasifikáciou zamestnaní ISCO-08

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Domový a bytový fond

Charakteristika bytového fondu v Litmanovej nie je veľmi dobrá. V čase Sčítania 2021 (SODB 2021) sa v obci nachádzalo spolu 206 domov, v ktorých bolo 211 bytov. V štruktúre domového fondu prevládali predovšetkým rodinné domy (175 domov; 85,0 %). V obci sa nachádza aj 1 bytový dom (v obci existuje dopyt po výstavbe najmenej jedného ďalšieho bytového domu).

Napojenie na verejný vodovod priamo v dome malo v tom čase 132 domov (64,1 %). Žiadnu vodovodnú prípojku nemalo 13 domov (6,3 %). Keďže v obci nie je vybudovaná verejná kanalizácia, žiadny dom nemá prípojku na verejnú kanalizáciu (obyvatelia používajú najmä septiky, žumpy a domové ČOV). V obci sa nachádzajú najmä veľmi veľké byty (s 5 a viac obýtnymi miestnosťami). Vek väčšiny domov v obci je však pomerne vysoký, takmer $\frac{3}{4}$ domov bolo postavených pred rokom 1980.

Tabuľka 12: Počet domov podľa typu domu

Typ domu	Počet domov	Podiel (%)
rodinný dom	175	85,0
bytový dom	1	0,5
polyfunkčná budova	0	0,0
ostatné budovy na bývanie	0	0,0
neskolaudovaný rodinný dom	6	2,9
núdzový objekt, neurčený na bývanie	0	0,0
inštitucionálne alebo kolektívne zariadenia	3	1,5
ostatné	21	10,2
nezistený	0	0,0
SPOLU	206	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 13: Štruktúra domov podľa typu vodovodnej prípojky

	v dome - z verejnej siete	v dome - vlastná	mimo domu - z verejnej siete	mimo domu - vlastná	bez prípojky	nezistený	Spolu
Počet domov	132	10	2	46	13	3	206
Podiel (%)	64,1	4,9	1,0	22,3	6,3	1,5	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 14: Štruktúra domov podľa typu kanalizačného systému

	septik, žumpa	prípojka na kanalizačnú sieť	domáca čistička odpadových vôd	bez kanalizácie	nezistený	Spolu
Počet domov	167	0	3	34	2	206
Podiel (%)	81,1	0,0	1,5	16,5	1,0	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 15: Byty podľa obytných miestností

	1 obytná miestnosť	2 obytné miestnosti	3 obytné miestnosti	4 obytné miestnosti	5 a viac obytných miestností	nezistené	Spolu
Počet bytov	6	21	37	63	82	2	211
Podiel (%)	2,8	10,0	17,5	29,9	38,9	1,0	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 16: Domy podľa obdobia výstavby

	pred r. 1919	1919-1945	1946-1960	1961-1980	1981-2000	2001-2010	2011-2015	2016 a neskôr	nezistené	Spolu
Počet domov	3	16	31	98	28	20	0	8	2	206
Podiel (%)	1,5	7,8	15,1	47,6	13,6	9,7	0,0	3,9	1,0	100,0

Zdroj: SODB 2021

Obec Litmanová nemá zatiaľ vypracovaný **územný plán** (legislatíva jej takúto povinnosť neukladá). Samospráva Litmanovej sa však iniciatívne rozhodla pre spracovanie nového územného plánu, ktorý je aktuálne (zima 2022/2023) v štádiu pred dokončením.

Mimoriadne dôležitým faktorom z pohľadu rozvoja obce (nielen z pohľadu rozvoja individuálnej bytovej výstavby, ale z pohľadu komplexného rozvoja – tzn. napr. aj poľnohospodárstva, budovania infraštruktúry, prípadných nájomných vzťahov k pozemkom a pod.) je jednoduchosť / resp. komplikovanosť vlastníckej štruktúry pozemkov v katastri obce. V tejto súvislosti možno konštatovať, že štruktúra vlastníckych vzťahov k pozemkom v katastri obce Litmanová je mimoriadne komplikovaná (obrovský počet parciel; väčšina parciel zapísaná v registri „E“; obrovské množstvo spoluvlastníkov na jednotlivých parcelách a pod.). Riešením tohto (z pohľadu komplexného rozvoja obce) negatívneho javu je vykonanie **komplexného projektu pozemkových úprav** (PPÚ) v extraviláne. Obec Litmanová je na Okresnom úrade v Starej Ľubovni evidovaná medzi obcami, ktoré boli vybraté na realizáciu komplexných pozemkových úprav, zatiaľ sa však žiadne práce na tomto projekte nezačali.

Dopravná infraštruktúra

Z aspektu pripojenia obce na medzinárodné a rýchlostné cestné a železničné komunikácie je poloha Litmanovej veľmi nevýhodná. Najdôležitejšia dopravná tepna Slovenska – diaľnica D1, sa totižto nachádza až 50 km od obce, pri Poprade. Rovnako je to s napojením na hlavnú železničnú tepnu Slovenska, ktorá je dostupná taktiež v Poprade. Cez Starú Ľubovňu síce premávajú vlaky, tie však majú len regionálny charakter. Najdôležitejším dopravným uzlom v okolí Litmanovej, na ktorom sa nachádzajú zastávky medzinárodnej autobusovej i železničnej prepravy ako i medzinárodné letisko, je už spomínané 50 km vzdialené mesto Poprad.

Samotná obec Litmanová leží na ceste III. triedy č. 3128, ktorá sa v Starej Ľubovni napája na cestu I. triedy č. I/77. Táto cesta III. triedy vedie cez intravilán Litmanovej až na horu Zvir (pútnické miesto). Väčšina miestnych komunikácií v Litmanovej má bezprašnú povrchovú úpravu s rôznym (avšak poväčšine veľmi úzkym) šírkovým usporiadaním. Menšie odstavne parkovacie plochy pre osobné automobily sa v obci nachádzajú na miestach s vyššou koncentráciou automobilov – pri obecnom

úrade, futbalovom ihrisku, pri lyžiarskom vleku a na hore Zvir. Mosty v správe obce si vyžadujú rekonštrukciu.

Chodníky kvôli špecifickým územno-technickým pomeroch (úzke cesty, na ktoré bezprostredne nadväzujú súkromné pozemky) v obci vybudované nie sú takmer vôbec – krátky úsek chodníka je vybudovaný len na vstupe do obce. Budovanie ďalších chodníkov popri miestnych komunikáciách v centre obce je veľmi ťažko realizovateľné.

Technická infraštruktúra

Technickú infraštruktúru má obec vybudovanú na slabšej úrovni. Vybudovaný je verejný vodovod – jeho vlastníkom je obec Litmanová a prevádzkovateľom súkromná spoločnosť. Vodovod je však už starší a vyžaduje si časté rekonštrukcie. Pozitívom je dostatočný zdroj pitnej vody. Slabou stránkou obce je však nevybudovaná kanalizácia ani ČOV.

Samosprávne orgány obce Litmanová plánujú uchádzať sa o externé zdroje, ktorými by sa mohla výstavba kanalizácie a ČOV realizovať. Nakoľko z finančného hľadiska ide o extrémne náročný projekt, jeho realizácia nie je možná z vlastných prostriedkov obce, možná je výlučne s využitím externých zdrojov.

Obec je plynofikovaná, všetky časti obce sú plne elektrifikované. V Litmanovej funguje verejné osvetlenie, ktoré bolo z dôvodu vyššej energetickej účinnosti (a úspornosti) zrekonštruované a zavedené bolo LED osvetlenie. Obecný rozhlas je funkčný, dostupný je v obci aj mobilný signál a internetové pripojenie.

Tabuľka 17: Vybavenie technickou infraštruktúrou

Technická infraštruktúra	
vodovod	áno
kanalizácia	nie
ČOV	nie
plyn	áno
elektrina, verejné osvetlenie	áno
obecný rozhlas	áno
mobilný operátor	áno
internet	áno

Zdroj: Obecný úrad

Zdravotnícka a sociálna infraštruktúra, služby

Obyvatelia Litmanovej musia za základnou zdravotnou starostlivosťou dochádzať. Ambulancie základnej zdravotnej starostlivosti pre obyvateľov obce Litmanová (ambulancia praktického lekára pre dospelých, praktického lekára pre deti a dorast, ambulancia zubného lekára a gynekologická ambulancia) sa nachádzajú v Starej Ľubovni, kde sa nachádza aj nemocnica a ďalšie špecializované zdravotnícke ambulancie.

Najbližšia stanica Hasičského a záchranného zboru (profesionálnych hasičov) sídli v taktiež v Starej Ľubovni, rovnako tak najbližšia stanica rýchlej zdravotníckej pomoci. V Litmanovej je zriadený Dobrovoľný hasičský zbor obce (DHZ-O) a funguje tu aj Dobrovoľný hasičský zbor (DHZ).

Spomedzi základných služieb je v obci k dispozícii jedna predajňa rozličného tovaru. Nenachádzajú sa tu žiadne pohostinské služby, pošta, ani bankomat. Najbližšie pobočky banky a zdravotnej poisťovne sa nachádzajú v Starej Ľubovni.

Tabuľka 18: Základné parametre zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry (2023)

Praktický lekár pre dospelých	nie	Zariadenie sociálnych služieb	nie
Praktický lekár pre deti a dorast	nie	Pošta	nie
Stomatologická ambulancia	nie	Predajňa zmiešaného tovaru	áno
Gynekologická ambulancia	nie	Bankomat	nie
Lekáreň	nie	Stanica Hasičského a záchr. zboru	nie
Záchranná zdravotná služba	nie	Dobrovoľný hasičský zbor obce	áno

Zdroj: Obecný úrad

Z hľadiska poskytovania sociálnych služieb (na základe zákona o sociálnych službách) nie sú priamo v obci registrované žiadne sociálne služby. Niektorí obyvatelia obce však majú vydané právoplatné rozhodnutia o odkázanosti na opatrovateľskú službu v domácnosti – takýmto obyvateľom je opatrovateľská služba poskytovaná prostredníctvom neverejných poskytovateľov.

Opatrovateľská služba je sociálna služba poskytovaná terénou formou na neurčitý čas fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby a jej stupeň odkázanosti je najmenej II podľa prílohy č. 3 zákona o sociálnych službách a tiež fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc pri úkonoch sebaobsluhy, úkonoch starostlivosti o svoju domácnosť a základných sociálnych aktivitách podľa prílohy č. 4 tohto zákona. Ide teda najmä o pomoc osobám, ktoré majú zníženú sebestačnosť z dôvodu veku, chronického ochorenia alebo zdravotného postihnutia a sú odkázaní na pomoc inej osoby pri úkonoch sebaobsluhy (osobná hygiena, stravovanie, pomoc pri vyzliekaní a obliekaní, pomoc pri chôdzi), úkonoch starostlivosti o svoju domácnosť (nákup, príprava jedla, upratovanie, pranie, žehlenie) a pri základných sociálnych aktivitách (sprievod na lekárske vyšetrenie, vybavenie úradných záležitostí a pod.).

Samotná obec Litmanová zabezpečuje svojim obyvateľom nasledovné sociálne služby a sociálnu pomoc:

- **posudková činnosť na účely odkázanosti na sociálnu službu:** povinná činnosť, ktorú obec v prípade potreby zabezpečuje na základe zákona o sociálnych službách;
- **základné sociálne poradenstvo:** v prípade potreby poskytovanie potrebných informácií jednotlivcom.

V obci nepôsobia žiadni iní verejní ani neverejní poskytovatelia sociálnych služieb. Z hľadiska rozvoja sociálnych (a socio-ekonomických) aktivít v obci je významným momentom skutočnosť, že obec založila registrovaný sociálny podnik pod názvom Poľanka, s.r.o., r.s.p. Tento sociálny podnik sa aktuálne zaoberá najmä poskytovaním ubytovacích a stravovacích služieb (v budove kultúrneho domu), ako aj rôznymi verejnoprospešnými komunálnymi službami. Existencia takéhoto registrovaného sociálneho podniku je veľmi prínosná, nakoľko podnik má významný sociálny vplyv.

Školstvo, kultúrno-spoločenský život a šport

V rámci predprimárneho vzdelávania je v obci k dispozícii materská škola, ktorá funguje ako neprávny subjekt a jej zriaďovateľom je obec Litmanová. Materská škola poskytuje celodennú výchovu a vzdelávanie, v šk. roku 2022/2023 ju navštevuje cca 20 detí. Popri materskej škole funguje aj školská jedáleň. Budova materskej školy je zrekonštruovaná. Žiaci plniaci si povinnú školskú dochádzku dochádzajú do základných škôl v Jarabine a Starej Ľubovni. Najbližšie stredné školy, ktoré môžu študenti z Litmanovej navštevovať, sa nachádzajú v Starej Ľubovni.

Kultúrny život v obci je pomerne bohatý (vzhľadom na veľkosť obce) – počas roka sa tu koná viacero rôznych kultúrno-spoločenských podujatí (samozrejme, s prihliadnutím na aktuálne protipandemické opatrenia v súvislosti s pandémiou COVID-19). Spravidla v januári sa koná turistický pochod pri príležitosti oslobodenia obce (má už viac ako 60 ročníkov), v zime sa koná aj stolnotenisový turnaj a krojovaný ples. V letnom období sa organizujú Litmanovské slávnosti a z pohľadu návštevnosti je

určite najvýznamnejšie augustové podujatie pri príležitosti zjavenia p. Márie na hore Zvir (ktoré po organizačnej stránke zabezpečuje Gréckokatolícka cirkev, súčinnosť poskytuje aj Asociácia samaritánov Slovenska a iní dobrovoľníci; púte na horu Zvir sa však konajú počas celého roka). Okrem toho sa v auguste koná v obci aj nohejbalový turnaj a miestny DHZ sa najmä v tomto letnom období aktívne zúčastňuje rôznych hasičských pretekov. V októbri sa koná posedenie s dôchodcami pri príležitosti mesiaca úcty k starším (spojené s kultúrnym programom – napr. divadelným predstavením) a v decembri sú pre najmenších pripravené oslavy príchodu Mikuláša, spojené s vozením detí na koči. V decembri sa organizuje aj tzv. Vianočný čas a občianske združenie Litmanyvčan, o.z. organizuje pre rodiny s deťmi pečenie medovníkov (okrem toho aj veľkonočné zdobenie kraslíc). Približne raz za dva roky obec organizuje aj uvítanie novorodencov.

Veľmi pozitívnu je skutočnosť, že v Litmanovej pôsobí viacero subjektov a organizácií, v rámci ktorých sa môžu miestni obyvatelia angažovať. Patrí tu napr. ženská spevácka skupina ŽSS Litmanivka, folklórny súbor FS MAJDAN Litmanová, už spomínané občianske združenie Litmanyvčan, o.z., Jednota dôchodcov, ale napr. aj poľovnícke združenie Gríň alebo už spomínaný miestny DHZ.

Z hľadiska infraštruktúry kultúrnych zariadení má obec vybudovaný kultúrny dom s dvomi spoločenskými sálami, v rámci ktorého sa nachádza aj ubytovacia a stravovacia časť (tieto si však vyžadujú rekonštrukciu). Obecná knižnica v obci síce zriadená je, aktuálne však nie je v prevádzke.

Pre potreby športového využitia obyvateľov (a turistov) je v obci prístupných viacero športovísk a športovo-rekreačných zariadení. V severnej časti obce je vybudovaný futbalový areál so sociálnou budovou (vyžaduje si rekonštrukciu). Súťažný futbal tu hráva spomínaný TJ Družstevník Litmanová – a to mužstvo dospelých a dve mládežnícke družstvá – U13 (mladší žiaci) a U9 (prípravka). V centre obce je pre potreby širokej verejnosti vybudované multifunkčné ihrisko a v nadstavbe budovy materskej školy je k dispozícii miestnosť pre stolných tenistov. Významným športovo-turistickým strediskom je lyžiarsky areál Litmanová rezort, ktorý aktuálne prechádza významnejšou rekonštrukciou, čo prispeje k skvalitneniu poskytovaných služieb a zatraktívneniu tohto rezortu aj obce ako takej.

Tabuľka 19: Infraštruktúra kultúry a športu

Kultúrny dom	áno	Telocvičňa	nie
Kino	nie	Športové ihrisko prírodné	áno
Knižnica	nie	Športové ihrisko umelé	áno
Spevácka skupina	áno	Detské ihrisko	áno
Folklórny súbor	áno	Športový klub	áno

Zdroj: Obecný úrad

Podobne ako je tomu v iných obciach, aj v Litmanovej má významné postavenie v živote obce cirkev, ktorá mala odjakživa významný vplyv na náboženské, kultúrne a spoločenské dianie. V obci sa nachádza gréckokatolícky, barokovo-klasicistický Kostol sv. Michala archanjela, postavený v r. 1778 a reštaurovaný v r. 1895, 1933 a 1938. Ide o jednolodový kostol s polygonálnym uzáverom a prestavanou vežou. Na veži je baroková laternová kupola. Jeho vnútorné zariadenie je z r. 1895.

Okrem gréckokatolíckeho chrámu sa v Litmanovej nachádza aj pravoslávny chrám Premenenia Isusa Christa. Pôvodne to bola kaplnka, ktorá bola podľa pamätníkov z obce postavená približne v rokoch 1906-1908. Jej výstavbu iniciovali a financovali emigranti – rodáci z Litmanovej, žijúci v USA. Bolo to na počesť 14 mužov z obce Litmanová, ktorí zahynuli pri nešťastí v jednej z oceliarní v USA. Po rekonštrukcii v roku 1989 začali pravoslávni veriaci túto kaplnku využívať na konanie bohoslužieb. Neskôr objekt rozšírili, zveľadili a v súčasnosti patrí medzi architektonicky najzaujímavejšie stavby v obci. V Litmanovej sa nachádzajú 2 cintoríny (tzv. starý a nový). Obec je zároveň zapojená do projektu virtuálny cintorín.

Z pohľadu náboženského života však má najväčší význam viackrát spomínaná hora Zvir – ide o Mariánske pútnické miesto v severnej časti katastra obce, na ktorom je celoročne (a každodenne) pripravený liturgický program (www.horazvir.sk). Na horu Zvir sa celoročne organizujú púte. Na konci intravilánu obce (v severnej časti, pri futbalovom ihrisku) je vybudované aj tzv. Pútnicko-informačné

centrum, ktoré okrem informačnej funkcie ponúka aj možnosti ubytovania. Jeho prevádzkovateľom je Gréckokatolícka cirkev.

Administratívno-správne služby

Na kvalitu života obyvateľov obce vplýva aj dostupnosť administratívno-správnych služieb subjektov verejnej správy. Možno konštatovať, že čím viac služieb je v obci dostupných, tým väčší je komfort obyvateľstva. Dostupnosť (blízkosť; nízka náročnosť na dochádzku za danými službami, či už z hľadiska vzdialenosti alebo času) administratívno-správnych služieb patrí medzi dôležité faktory ovplyvňujúce migračný pohyb obyvateľstva v obci.

Tabuľka 20: Spádovosť obce k vybraným poskytovateľom administratívno-správnych služieb

Inštitúcia	Miesto poskytovania služieb
Matričný úrad	Jarabina
Pracovisko Finančnej správy	Stará Ľubovňa
Pracovisko Obvodného oddelenia policajného zboru	Stará Ľubovňa
Okresný súd	Stará Ľubovňa
Okresný úrad	Stará Ľubovňa
Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny	Stará Ľubovňa

Zdroj: vlastné spracovanie

Bezpečnosť v obci

V intraviláne obce je zavedený monitorovací kamerový systém, ktorého súčasťou je aktuálne 7 kamier. Tie monitorujú najmä budovy v majetku obce (a im príslušné priestory). Z hľadiska prevencie kriminality, prípadného protispoločenského správania a v záujme spoľahlivejšieho zisťovania príp. porušení zákona by bolo vhodné existujúci kamerový systém v obci rozšíriť a osadiť ďalšie kamery na monitoring verejných priestranstiev, príp. aj potenciálne problémových úsekov z hľadiska cestnej premávky.

Hospodárske pomery

Polohová atraktivita územia

V Slovenskej republike sa v plnej miere uplatňuje západo-východný gradient rozvoja, ktorý je odzrkadlením západo-východného gradientu rozvoja v Európe (v súvislosti s ekonomickou výkonnosťou krajín sa v Európe spomína taktiež severo-južný gradient rozvoja). Na Slovensku sa daná skutočnosť prejavuje tým spôsobom, že najvyspelejšie regióny sa nachádzajú v jeho západnej a najzaostalejšie v jeho východnej časti, pričom úroveň rozvoja smerom od západu na východ postupne klesá² (najmä čo sa týka ukazovateľov ako tvorba HDP, miera nezamestnanosti, ekonomická aktivita obyvateľstva, príjmy obyvateľstva, tvorba nových pracovných miest, ale aj infraštruktúrne vybavenie regiónov, kvalita domového a bytového fondu a pod.). Makropolohová atraktivita obce Litmanová, ležiacej na východnom Slovensku, je teda z aspektu jej potenciálu pre pritiažnutie investícií do priemyselnej výroby, resp. do prevádzok s vysokým počtom zamestnancov (napr. rôzne centrálné veľkosklady a pod.) veľmi nízka, keďže ekonomicky najrozvinutejšie regióny krajiny sa nachádzajú najmä na západe (s výnimkou funkčných mestských regiónov Košíc a Prešova).

Mezopoloha obce vo vzťahu k regionálnym ekonomickým centrámi a vo vzťahu k dopravnej infraštruktúre nadregionálneho významu je taktiež nevýhodná. Výraznejším ekonomickým centrom v okolitom regióne je mesto Stará Ľubovňa. Toto mesto je od obce vzdialené len 9 km, má však len cca

² Presnejšie, v súvislosti s úrovňou rozvoja jednotlivých slovenských regiónov sa v odbornej literatúre spomína rozdelenie Slovenska na bohatý (severo) západ a chudobný (juho) východ, pričom región Severného Spiša patrí práve do tej chudobnejšej časti.

16 000 obyvateľov, pričom predstavuje ekonomické centrum nižšieho rádu. Výrazným ekonomickým centrom v tatranskom regióne je až mesto Poprad s viac ako 50 000 obyvateľmi, predstavujúce pomerne rozvinutý priemyselný uzol s dominanciou strojárskemu priemyslu. Poprad je však už od obce značne vzdialený a nachádza sa na hranici rádia dennej dochádzky do zamestnania z obce Litmanová. Všetky hlavné komunikačné línie nadregionálneho a vyššieho významu (rýchlostné cesty, diaľnice, rýchlostné železničné trasy) idú mimo územia Litmanovej aj okresu Stará Ľubovňa.

Aj vzhľadom k vyššie uvedenému by asi nebolo namieste domnievať sa, že priamo obec Litmanová má nejaký potenciál pre prilákanie akejkoľvek výroby s vyšším počtom zamestnancov. Skúsenosti z regionálneho vývoja na Slovensku ukazujú, že aj v okresnom meste Stará Ľubovňa a v jeho bezprostrednom okolí len zriedka vznikajú nové priemyselné prevádzky, ktoré zamestnávajú niekoľko desiatok zamestnancov a ktoré by potenciálne mohli (hoci sprostredkovane) napomôcť riešeniu zamestnanosti v regióne (a teda aj v obci). V tejto súvislosti je namieste konštatovanie, že s najvyššou pravdepodobnosťou si obec aj v budúcnosti zachová najmä svoj obytný charakter.

Poľnohospodárstvo a priemysel

V štruktúre poľnohospodárskej pôdy v katastri obce dominujú trvalé trávnaté porasty (923,3 ha), orná pôda má rozlohu len 29,1 ha. V katastri obce hospodári jeden subjekt poľnohospodárskej veľkovýroby – RD MAJDAN Litmanová. Z hľadiska priemyselnej výroby sa v Litmanovej žiadne priemyselné prevádzky, ani menšie komerčné remeselné dielne, nenachádzajú. V katastri obce sa nachádzajú výrazné plochy lesov, pričom významným vlastníkom lesov je samotná obec Litmanová. Táto skutočnosť napomáha hospodáreniu obce, nakoľko samospráva si vie hospodárením v lesoch zvýšiť svoje príjmy.

Tabuľka 21: Štruktúra pôdneho fondu (k 31.12.2021; v ha)

Poľnohospodárska pôda						
orná pôda	chmeľnice	vinice	záhrady	ovocné sady	TTP	spolu
29,1	0,0	0,0	5,9	0,3	923,3	958,5
Nepoľnohospodárska pôda						
lesné pozemky	vodné plochy	zastavané plochy a nádvorcia		ostatné plochy		Spolu
781,0	12,3	26,7		13,5		833,5
Celková výmera územia						1 792,1

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Cestovný ruch

Cestovný ruch predstavuje interdisciplinárne odvetvie hospodárstva, na realizácii ktorého sa podieľa mnoho ďalších oblastí, ako sú napr. poľnohospodárstvo (v ostatnom období najmä ekologické poľnohospodárstvo a agroturistika), priemysel, stavebníctvo, služby a pod. Lokalizačné predpoklady cestovného ruchu vyjadrujú príťažlivosť územia pre účastníkov cestovného ruchu, vytvárajú motiváciu pre návštevu danej lokality. Delíme ich na prírodné a umelo vytvorené (kultúrno-správne).

Litmanová má z hľadiska pritiahnutia turistov pomerne dobrú polohu na východnom okraji Pienin. Leží teda neďaleko významných oblastí cestovného ruchu na Slovensku – Tatranského a Pieninského národného parku. Okrem týchto národných parkov sa v blízkosti obce nachádzajú na Spiši aj mnohé ďalšie prírodné (napr. Kamienska tisina, travertínové jazero s príľahlými kúpeľmi vo Vyšných Ružbachoch) a kultúrohistorické pamiatky (napr. Ľubovniansky hrad, skanzen pod Ľubovnianskym hradom, pamiatková rezervácia v Podolínci – námestie s kostolom, meštianskymi domami a príľahlým kláštorom piaristov, kaštieľ Strážky, kostoly, hrad a unikátne námestie v Kežmarku, námestie v Levoči, Spišský hrad, Spišská Sobota, a ďalšie). Medzi lokalizačné predpoklady CR patria aj kultúrno-

spoločenské a športové podujatia, ktoré taktiež prispievajú k atraktivite okolitého regiónu a významne zvyšujú jeho návštevnosť. Počas roka sa ich v blízkom okolí koná obrovské množstvo. Medzi najvýznamnejšie možno zaradiť Hradné dni na hrade Ľubovňa, Nestville Open Day a Rockfest v Hniezdnom, Medzinárodný festival remesiel a ľudovej kultúry EĽRO v Kežmarku, Mariánsku púť v Levoči, Zamagurské folklórne slávnosti, Hradobranie na Spišskom hrade, ale aj univerzálnu noc múzeí a galérií. Lokalizačné predpoklady cestovného ruchu (prírodné aj umelo vytvorené) v okolitom regióne sú teda na výbornej úrovni.

Okrem lokalizačných predpokladov hrajú veľmi dôležitú úlohu v rámci rozvoja regiónu aj realizačné predpoklady cestovného ruchu, medzi ktoré patrí doprava a materiálno-technická základňa (stravovacie, ubytovacie a športovo-technické zariadenia, zariadenia služieb a obchodu a špeciálne zariadenia). Dopravná infraštruktúra je v regióne na dobrej úrovni. V posledných rokoch prebehla rekonštrukcia mnohých ciest, mostov a chodníkov, čo zabezpečilo zvýšenú kvalitu cestných komunikácií v regióne. Dopravné spojenie s okolitými regiónmi je zabezpečené autobusovou a železničnou dopravou. Zo športovo-technických zariadení sa v regióne nachádza množstvo zjazdoviek, lanoviek a vlekov. Ubytovacie kapacity sú v regióne reprezentované hotelmi, miestnymi penziónmi a rekreačnými chatami s menším počtom postelí, ktoré sa nachádzajú takmer v každej obci. Najviac stravovacích zariadení s celoročnou prevádzkou sa v okolitom regióne nachádza v centrách cestovného ruchu – v Tatrách, Pieninách a v mestách (v ktorých je, prirodzene, vyššia koncentrácia obyvateľstva).

Poloha Litmanovej je teda pomerne dobrá. Podobne, veľmi dobrá aj situácia z hľadiska lokalizačných a realizačných predpokladov rozvoja cestovného ruchu priamo v obci. Samotná obec má vybudovaný futbalový areál aj multifunkčné ihrisko. Čo je však dôležitejšie – v katastri obce sa nachádza lyžiarske stredisko Rezort Litmanová s viacerými vlekmí a umelým osvetlením. Aktuálne toto stredisko prechádza pomerne rozsiahlou rekonštrukciou, ktorá má za cieľ zvýšiť kvalitu a rozsah poskytovaných služieb a ponúkať turistom celoročné atrakcie. Mimoriadne významnou je aj hora Zvir, ktorá celoročne ponúka liturgický program a je teda významným centrom náboženského turizmu. Pod horou je vybudované Pútnicko-informačné centrum a dostupné sú tu viaceré komerčné ubytovacie kapacity. Síce aktuálne chýbajú stravovacie kapacity (stravovanie poskytuje registrovaný sociálny podnik Poľanka, s.r.o., r.s.p., avšak len na objednávku), obec má však záujem o sprístupnenie aj stravovacej služby pre verejnosť. Navyše, v obci je zriadený aj náučný chodník „Ľadová jaskyňa“, ktorý, ako už názov napovedá, vedie k ľadovej jaskyni (chodník si však vyžaduje rekonštrukciu a skvalitnenie infraštruktúry). Ďalšou prírodnou zaujímavosťou sú Litmanovské skalky. Je to komplex vápencových brál v úseku Pieninského bradlového pásma, na sútoku horských potokov Rozdiel a Veľký Lipník. Dominantami Litmanovej sú najmä vyhliadky Marcinova a Zajacova skala alebo Ľadová jaskyňa a Rozštiepená skala v doline potoka Rozdiel.

S ohľadom na vyššie uvedené skutočnosti možno konštatovať, že cestovný ruch v najbližších rokoch pravdepodobne nebude odvetvím, ktoré by zabezpečovalo výraznejšie príjmy pre miestne obyvateľstvo a bude pravdepodobne zohrávať len menšiu úlohu. Zároveň je však nutné uviesť, že obec v sebe skrýva pomerne významný potenciál rozvoja cestovného ruchu.

Finančné hospodárenie

Finančné hospodárenie obce sa realizuje prostredníctvom rozpočtu obce, zostavovaného podľa dikcie § 9 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení na obdobie jedného kalendárneho roka. Pravidlá rozpočtového hospodárenia obce upravuje zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V § 5 uvedeného zákona sú príjmy obce definované nasledovne:

- a) výnosy miestnych daní a poplatkov podľa osobitného predpisu
- b) nedaňové príjmy z vlastníctva a z prevodu vlastníctva majetku obce a z činnosti obce a jej rozpočtových organizácií podľa tohto alebo osobitného zákona,
- c) úroky a iné príjmy z finančných prostriedkov obce,
- d) sankcie za porušenie finančnej disciplíny uložené obcou,

- e) dary a výnosy dobrovoľných zbierok v prospech obce,
- f) podiely na daniach v správe štátu podľa osobitného predpisu,
- g) dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok a dotácie zo štátnych fondov,
- h) ďalšie dotácie zo štátneho rozpočtu v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok,
- i) účelové dotácie z rozpočtu VÚC alebo z rozpočtu inej obce na realizáciu zmlúv podľa osobitných predpisov,
- j) prostriedky z EÚ a iné prostriedky zo zahraničia poskytnuté na tento účel,
- k) iné príjmy ustanovené osobitnými predpismi.

Obec môže na plnenie svojich úloh použiť aj prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov, prostriedky získané z rozdielu medzi výnosmi a nákladmi z podnikateľskej činnosti po zdanení, návratné zdroje financovania a združené prostriedky.

V súlade s § 9 zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy zostavuje viacročný rozpočet. Tento viacročný rozpočet predstavuje ekonomický nástroj finančnej politiky obce, v ktorom sú v rámci jej pôsobnosti vyjadrené zámery rozvoja územia a potrieb obyvateľov vrátane programov obce najmenej na tri rozpočtové roky.

Prehľad majetku a zdrojov

Hodnota dlhodobého majetku obce Litmanová k 31.12.2021 bola 1 878 177,27 €. V dlhodobom majetku je teda viazaných 94 % zdrojov obce. Jeho výrazne dominantnú zložku (1 778 606,75 €) tvorí dlhodobý hmotný majetok v podobe pozemkov (obec je vlastníkom lesných pozemkov) a tiež stavieb, pomerne významné zdroje má obec aj v dlhodobom finančnom majetku (99 570,52 € - v realizovateľných cenných papieroch a podieloch). Obežný majetok k 31.12.2021 predstavoval 112 470,23 €.

Na konci roku 2021 obec evidovala pohľadávky v celkovej výške 5 349,38 €, pričom celú sumu predstavovali pohľadávky krátkodobé. Celkové záväzky obce k uvedenému dátumu boli vo výške 73 098,67 €. Krátkodobé záväzky (voči dodávateľom, zamestnancom, poisťovniam, daňovému úradu a pod.) boli k 31.12.2021 vo výške 28 121,52 €, dlhodobé záväzky vo výške 1 543,95 € (spolu 29 665,47 €).

Tabuľka 22: Bilancia aktív a pasív k 31.12.2021 (eur; netto)

AKTÍVA	1 992 489,49
Neobežný majetok spolu	1 878 177,27
Dlhodobý nehmot. majetok	0,00
Dlhodobý hmotný majetok	1 778 606,75
Dlhodobý finančný majetok	99 570,52
Obežný majetok spolu	112 470,23
Zásoby	533,10
Zúčtovanie medzi subj. VS	0,00
Pohľadávky	5 349,38
Finančné účty	106 587,75
Časové rozlíšenie	1 841,99
PASÍVA	1 992 489,49
Vlastné imanie	1 356 789,02
Výsledok hospodárenia	1 356 789,02
-minulé roky	1 358 234,55
-účtovné obdobie	-1 445,53
Záväzky súčet	73 098,67

Rezervy	1 100,00
Zúčtovanie medzi subjektmi VS	30 366,20
Závazky	29 665,47
Bankové úvery a ostatné	11 967,00
Časové rozlíšenie	562 601,80

Zdroj: Súvaha k 31.12.2021

Príjmy a výdavky obce

Celkové príjmy obce v roku 2021 boli vo výške 413 329,10 €. Dominantnú zložku tejto sumy predstavovali daňové výnosy samosprávy vo výške 237 711,43 €, výnosy z poplatkov mala obec v roku 2021 vo výške 9 995,75 € (spolu 247 707,18 €). Čiastočné zdroje predstavovali aj ostatné výnosy z prevádzkovej činnosti (3 685,04 €).

Celkové výdavky obce v roku 2021 boli vo výške 414 371,77 €. Osobné náklady (mzdy a odvody zamestnancov) boli vo výške 195 451,89 €, prevádzkové výdavky obce za spotrebované nákupy a služby boli vo výške 99 567,59 € (nákupy 58 539,80 €, služby 41 027,79 €). Tieto výdavky predstavujú finančné zdroje na bežný chod samosprávy, spravidla sú spotrebovávané bez toho, aby prinášali významnejší priamy efekt pre rozvoj obce. V roku 2021 dosiahla obec Litmanová záporný hospodársky výsledok vo výške -1 445,35 € po zdanení.

Tabuľka 23: Náklady a výnosy v roku 2021

Náklady	eur
Spotrebované nákupy	58 539,80
Služby	41 027,79
Osobné náklady	195 451,89
Dane a poplatky	2 304,66
Ostatné náklady na prevádzkovú činnosť	47 428,10
Odpisy, rezervy a opravné položky z prevádzkovej činnosti a finančnej činnosti a zúčtovanie časového rozlíšenia	60 099,78
Finančné náklady	4 694,85
Náklady na transfery a náklady z odvodu príjmov	4 824,90
Spolu	414 371,77
Výnosy	eur
Tržby za vlastné výkony a tovar	83 734,57
Zmena stavu vnútroorganizačných zásob	-1 576,99
Daňové a colné výnosy a výnosy z poplatkov	247 707,18
Ostatné výnosy z prevádzkovej činnosti	3 685,04
Zúčtovanie rezerv a opravných položiek z prevádzkovej činnosti a finančnej činnosti a zúčtovanie časového rozlíšenia	1 100,00
Finančné výnosy	82,95
Výnosy z transferov a rozpočtových príjmov v obciach, VÚC a v rozpočtových organizáciách a príspevkových organizáciách zriadených obcou alebo VÚC	78 596,35
Spolu	413 329,10
VÝSLEDOK HOSPODÁRENIA po zdanení	-1 445,53

Zdroj: Výkaz ziskov a strát obce Litmanová k 31.12.2021

Ex-post hodnotenie predchádzajúceho PHSR

Predchádzajúci *Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja* mala obec Litmanová spracovaný na roky 2016-2022. V ňom mala zadefinovaných 5 oblastí:

- Oblasť rozvojového potenciálu, ľudských zdrojov a ekonomickej situácie
- Oblasť vzdelávania, kultúry a športu
- Oblasť občianskej vybavenosti, sociálnych a zdravotných služieb
- Oblasť životného prostredia
- Oblasť cestovného ruchu, vidieckeho turizmu a agroturizmu

V rámci týchto 5 oblastí mala obec zadefinovaných celkom 34 rôznorodých aktivít. Najviac aktivít bolo zadefinovaných v oblasti občianskej vybavenosti, sociálnych a zdravotných služieb (10). Z celkového počtu 34 zadefinovaných aktivít z predchádzajúceho Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja sa podarilo obci úspešne zrealizovať 9, ďalších 6 aktivít sa podarilo zrealizovať čiastočne a 19 aktivít sa nepodarilo zrealizovať vôbec. Možno teda konštatovať, že obec dosiahla priemernú úspešnosť naplnenia predchádzajúceho PHSR. Kľúčový infraštruktúrny projekt, ako je výstavba kanalizácie a ČOV, doposiaľ nebol realizovaný.

A.II Analýza vonkajšieho prostredia

Vonkajšie prostredie v kontexte tohto Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja predstavuje pre obec tie oblasti, ktoré síce ovplyvňujú jej rozvoj (v rôznej miere, či už významne alebo len okrajovo), avšak obec ich zároveň nedokáže svojou činnosťou nijako ovplyvniť. V makroregionálnej mierke je dôležitým činiteľom rozvoja obce európsky rozvojový koncept „Red octopus“, ktorý stanovuje hlavné rozvojové centrá Európy. Ide o tzv. „červenú chobotnicu“ (pomenovanie podľa tvaru tejto rozvojovej siete), ktorá spája najrozvinutejšie európske sídelné a aglomeračné centrá a centrá, ktoré majú najväčší potenciál ďalšieho rozvoja. Jedno z ramien „červenej chobotnice“ prechádza aj Slovenskom, avšak len jeho juhozápadnou časťou. Litmanová je teda od tohto ramena značne vzdialená.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001) vyhodnotila jednotlivé sídelné centrá Slovenska ako terciárne centrá, t.j. centrá na základe ich terciárnej obslužnosti (úrovne vybavenosti vybranou vyššou občianskou vybavenosťou). Takýmto spôsobom bolo na národnej úrovni vytvorených päť skupín obcí (okrem Bratislavy a Košíc, ktoré stoja samostatne a nepatria do žiadnej skupiny), ktoré naznačujú úroveň obsluhy ako pre vlastné mesto, tak pre jeho zázemie (prvé tri skupiny sa pritom členia na dve podskupiny). Najbližšie centrá osídlenia pre Litmanovú predstavujú mestá Stará Ľubovňa (3a. skupina centier osídlenia), Podolíne (5. skupina) a Spišská Belá (4. skupina).

Okrem centier osídlenia KURS 2001 na Slovensku stanovila jadrové ťažiská osídlenia, ktoré sú navzájom pospájané rozvojovými osami I. stupňa. Ostatné sídelné centrá sú pospájané osami II. a III. stupňa. Tieto rozvojové a urbanizačné osi sú súčasťou vyváženej hierarchizovanej sídelnej štruktúry. Podporujú sídelné väzby medzi obcami a rovnovážny sídelný rozvoj vrátane rozvoja vidieka. Vytvárajú podmienky pre dostupnosť k infraštruktúram, zachovanie a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva a zabezpečujú požiadavky, ktoré sú na sídelnú štruktúru kladené z hľadiska ekonomických, sociálnych a environmentálnych potrieb.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 stanovuje tri stupne rozvojových osí, ktoré vychádzajú z nasledovných kritérií:

- rozvojová os prvého stupňa – prepája centrá osídlenia prvej skupiny a ťažiská osídlenia prvej úrovne v štáte a porovnateľné centrá mimo hraníc krajiny, zahŕňajúc najmenej jednu cestnú komunikáciu a jednu železnicu rýchlostného typu,
- rozvojová os druhého stupňa – prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne s centrami osídlenia prvej skupiny a ťažiskami osídlenia prvej úrovne, resp. prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne medzi sebou, zahŕňajúc najmenej jednu cestnú komunikáciu a jednu železnicu nadregionálneho významu alebo jednu rýchlostnú cestu,
- rozvojová os tretieho stupňa – prepája stredné centrá a ťažiská osídlenia tretej úrovne navzájom, ako aj ostatné vyhodnocované centrá osídlenia s ostatnými centrami osídlenia druhej skupiny.

Z pohľadu rozvoja územia najdôležitejšia, teda rozvojová os I. stupňa, prepája Bratislavu a Košice (o. i.) severoslovenským dopravným koridorom, čiže najbližšie k Litmanovej sa táto os nachádza v oblasti Popradu. Z Popradu cez Spišskú Belú smeruje do Starej Ľubovne rozvojová os III. stupňa (ktorá ďalej smeruje na Lipany a tiež zo Starej Ľubovne cez Kamienku smerom do Spišskej Starej Vsi). Litmanová teda neleží na žiadnej z rozvojových osí.

Veľmi dôležitým aspektom v analýze vonkajšieho prostredia je aj stratégia štrukturálnej politiky Európskej únie a jej priemet do slovenských pomerov. Počas programovacieho obdobia EÚ 2000-2006 (čo pre Slovensko znamenalo roky 2004-2006) používala Európska únia stratégiu regionálnej politiky založenú na rovnomernom prístupe samospráv k štrukturálnym fondom (tzv. „pokropením regiónov investíciami“, kde každá samospráva mala rovnaký prístup k týmto fondom). Od programovacieho obdobia 2007 - 2013 sa však už stratégia regionálnej politiky EÚ zmenila, keďže táto sa už nezamerala na znižovanie regionálnych disparít formou podpory zaostalých regiónov, ale na základe skúseností z regionálneho rozvoja zo západoeurópskych krajín, rozhodla sa posilňovať predovšetkým vytýčené póly rastu, ktoré sú najviac konkurencieschopné a majú najväčší potenciál rozvoja (týmto opatrením

sa taktiež sledovalo posilnenie vonkajšej konkurencieschopnosti EÚ ako celku voči ostatným aktérom vo svetovom hospodárstve). Jednotlivými krajinami vytýčené póly rastu mali byť nositeľmi rozvoja v jednotlivých regiónoch a postupom času by sa rozvoj z týchto pólov rastu mal šíriť do ich bezprostredného okolia (teda do zaostalejších oblastí v ich okolí). Na Slovensku tak boli od programovacieho obdobia 2007-2013 na základe Konceptie územného rozvoja Slovenska stanovené inovačné a kohézne póly rastu (niektoré mestá a obce v ich bezprostrednom zázemí), pričom najväčšia časť podpory zo štrukturálnych fondov smeruje práve do nich.

Výrazným vonkajším rozvojovým impulzom pre oblasť ľubovnianskeho okresu by mohla byť zvýšená podpora zo strany vlády formou investičných stimulov pre tie priame zahraničné investície, ktoré sa realizujú čo najbližšie k tomuto regiónu (keď už nie priamo v ňom). Skúsenosti však ukazujú, že od roku 2002, kedy sa začalo s poskytovaním investičnej pomoci, jednotlivé slovenské vlády touto formou podporovali smerovanie priamych zahraničných investícií primárne do najrozvinutejších regiónov Slovenska (najmä do trojuholníka Bratislava – Trnava – Nitra, do Košíc a oblasti stredného Považia po Žilinu). Do oblasti Starej Ľubovne smerovala len úplne minimálna časť investičnej pomoci vlády. Z prostredia investičnej pomoci teda len ťažko očakávať priaznivé rozvojové impulzy pre región v blízkej budúcnosti.

Spomínaná politika územnej podpory vo forme investičnej pomoci a množstvo ďalších faktorov (napr. faktor sídelnej hierarchie, faktor makropolitologickej atraktivity, faktor veľkej dopravnej infraštruktúry, faktor historickej marginality, faktor depresnosti priľahlých prihraničných regiónov a pod.; Korec 2005) prispeli (a naďalej prispievajú) k veľmi nerovnovážnemu regionálnemu vývoju v rámci Slovenska, keď sa medzi jednotlivými jeho regiónmi vytvorili pomerne výrazné regionálne disparity. Vytvorila sa tak významná priestorová polarizácia spoločnosti s existenciou centier na strane jednej a periférií (vnútorných aj prihraničných periférnych regiónov) na strane druhej. Uvedené skutočnosti upozorňujú na značne obmedzené možnosti budúceho rozvoja obce Litmanová.

Štrukturálne fondy v programovom období 2021-2027

Jednou z možných ciest získavania finančných prostriedkov na realizáciu investičných akcií sú Európske štrukturálne a investičné fondy. Napriek tomu, že tieto európske štrukturálne a investičné fondy sú na Slovensku z aspektu regionálneho rozvoja definované ako „doplňkové“ zdroje financovania, v súčasnom modeli regionálnej politiky a nastavenia financovania samospráv sú práve tieto prostriedky z EŠIF hlavným zdrojom financií, bez ktorého by len ťažko boli samosprávy schopné financovať svoje rozvojové investičné projekty. V programovom období EÚ 2014 – 2020 čerpalo Slovensko európske štrukturálne a investičné fondy v rámci Cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti a v rámci Cieľa Európska územná spolupráca. V roku 2023 sa toto programové obdobie (z hľadiska financovania a ukončenia projektov) končí, pričom aktuálne sa už nachádzame v programovom období 2021-2027.

Schválená je už Partnerská dohoda medzi Slovenskom a EÚ na nastávajúce programové obdobie 2021-2027 a taktiež Operačný program Slovensko (SR už teda v novom období bude mať len jeden operačný program, čo je oproti minulému obdobiu 2014-2020 významná zmena). Riadiaci orgán OP Slovensko (ktorým je MIRRI SK) a sprostredkovateľské orgány tak môžu pripravovať výzvy na podávanie projektov.

Ďalším významným zdrojom financovania rozvojových projektov v najbližších rokoch je pre Slovensko Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (tzv. Plán obnovy). Čiastočne z tohto Plánu obnovy môžu čerpať aj samosprávy. Plán obnovy sa však už nezaraďuje medzi EŠIF, ide o samostatný zdroj financovania, ktorý vznikol na podnet EÚ ako reakcia na krízu, spôsobenú pandémiou COVID-19. Plán obnovy reaguje najmä na jej ekonomické dopady, v podmienkach Slovenskej republiky však aj na dlhodobé systémové nedostatky v slovenskej spoločnosti (SR je povinná uskutočňovať aj niektoré reformy).

Členstvo obce v organizáciách

Obec Litmanová je členom viacerých združení, ktoré vznikli za rôznym účelom, majú rôzne ciele a prostredníctvom ktorých sa obec snaží uplatňovať a presadzovať svoje záujmy:

- „*Ľubovnianske regionálne združenie miest a obcí*“ (ĽRZMO) – združenie obcí a miest okresu Stará Ľubovňa, založené za účelom poradenstva a kvalitnejšieho riešenia spoločných problémov a výziev;
- *Občianske združenie „Partnerstvo pre región“* – verejno-súkromné partnerstvo rôznych organizácií (obcí, podnikov, podnikateľov, občianskych združení, neziskových organizácií a pod.), vytvorené za účelom zlepšovania kvality života v území združenia (územie obcí, ktoré sú členmi tohto združenia), posilnenia ekonomického prostredia, zhodnotenia kultúrneho a prírodného dedičstva a podpory trvalo udržateľného rozvoja. Ide o tzv. Miestnu akčnú skupinu (MAS), ktorá v programovom období 2014-2020 získala Štatút MAS;
- „*Európske zoskupenie územnej spolupráce*“ (EZÚS Tatry, s.r.o.) – organizácia s právnou subjektivitou podľa práva Európskej únie, ktorá bola založená v roku 2013 záujmovým združením právnických osôb „Euroregión Tatry“ (známe u nás ako Euroregión Tatry) na slovenskej strane a Zväzkom Euroregión „Tatry“ na poľskej strane. EZÚS Tatry, s.r.o. bolo založené v záujme zlepšovania a zintenzívňovania cezhraničných väzieb a kontaktov medzi priľahlým regiónmi na slovenskej a poľskej strane hranice. Jeho cieľmi sú (o.i.) posilňovanie cezhraničnej hospodárskej a sociálnej súdržnosti, poskytovanie cezhraničných služieb, riadenie cezhraničných alebo medzinárodných projektov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja a i.
- „*Regionálne vzdelávacie centrum Štrba*“ (RVC Štrba) – záujmové združenie právnických osôb, združujúce obce a mestá v podtatranskom regióne, poskytujúce svojim členom rôzne vzdelávacie aktivity, školenia a prednášky spojené s výkonom samosprávy;
- „*Oblasťná organizácia cestovného ruchu Severný Spiš - Pieniny*“ (OOCR Severný Spiš - Pieniny) – záujmové združenie rôznych subjektov (obcí, miest, podnikateľov, organizácií a pod.), založená za účelom podpory a tvorby podmienok na rozvoj cestovného ruchu na svojom území, vrátane presadzovania záujmov svojich členov;
- „*Asociácia horských sídiel Slovenska*“ (AHSS) – záujmové združenie právnických osôb (obcí a miest), založené za účelom riešenia špecifických záujmov a podmienok v horských sídlach Slovenska.

Zmena klímy

Veľmi dôležitý faktor, ktorý bude čoraz viac ovplyvňovať rozvoj obce Litmanová a ktorý je potrebné nutne riešiť, je zmena klímy (samozrejme, tento faktor nevplyva len na obec, ale pôsobí celosvetovo; v konečnom dôsledku však pôsobí aj lokálne – najčastejšie v podobe extrémnejších prejavov počasia ako sú horúčavy, povodne, suchá a pod.).

Zmena klímy ako fenomén 21. storočia sa stáva jednou z najväčších výziev environmentálnej politiky. Svetové ekonomické fórum vo svojej Správe o globálnych rizikách (2018), v ktorej pravidelne vyhodnocuje 50 najväčších globálnych rizík z hľadiska ich účinku, pravdepodobnosti a vzájomných interakcií, zaradilo extrémne prejavy počasia, krízu z nedostatku vody, prírodné katastrofy a zlyhanie zmierňovania zmeny klímy a adaptácie medzi 5 najväčších rizík súčasnosti (MŽP, 2018).

Za obdobie rokov 1881 – 2017 sa na Slovensku pozoroval:

- rast priemernej ročnej teploty vzduchu asi o 1,73 °C (z pohľadu ročných sezón k najrýchlejšiemu otepľovaniu dochádza v lete a na jar);
- priestorovo rozdielny trend ročných úhrnov atmosférických zrážok v priemere asi o 0,5 % (na juhu Slovenska bol pokles miestami aj viac ako 10 %, na severe a severovýchode ojedinele úhrn zrážok vzrástol do 3 %);
- pokles relatívnej vlhkosti vzduchu (na juhu Slovenska od roku 1900 doteraz o 5 %, na ostatnom území menej);

- pokles všetkých charakteristík snehovej pokrývky do výšky 1000 m n. m takmer na celom území Slovenska (vo väčšej nadmorskej výške bol zaznamenaný jej nárast);
- vzrast potenciálneho výparu a pokles vlhkosti pôdy – charakteristiky výparu vody z pôdy a rastlín, vlhkosti pôdy, slnečného žiarenia potvrdzujú, že najmä juh Slovenska sa postupne vysušuje;
- zmeny v premenlivosti klímy (najmä zrážkových úhrnov) – príkladom sú v krátkom časovom intervale striedajúce sa extrémne vlhké a suché roky: extrémne suchý rok 2003 a čiastočne aj 2007, extrémne vlhké roky 2010 a 2016 a mimoriadne suchý rok 2011 a čiastočne aj 2012. Za ostatných 15 rokov došlo k významnejšiemu rastu výskytu extrémnych denných a niekoľkodenných úhrnov zrážok, čo malo za následok zvýšenie rizika lokálnych povodní v rôznych oblastiach SR. Na druhej strane v období rokov 1989 – 2017 sa oveľa častejšie ako predtým vyskytovalo lokálne alebo celoplošné sucho, ktoré bolo zapríčinené predovšetkým dlhými periódami relatívne teplého počasia s malými úhrnmi zrážok v niektorej časti vegetačného obdobia. Zvlášť výrazné bolo sucho v rokoch 1990 – 1994, 2000, 2002, 2003 a 2007, v niektorých regiónoch na západe Slovenska aj v rokoch 2015 a 2017.

Riešením, ktoré by malo v konečnom dôsledku zabrániť, alebo aspoň minimalizovať riziká a negatívne dôsledky zmeny klímy, je kombinácia zmierňovacích opatrení zameraných na znižovanie emisií skleníkových plynov (mitigácia) s opatreniami, ktoré znížia zraniteľnosť a umožnia adaptáciu človeka a ekosystémov s nižšími ekonomickými, environmentálnymi a sociálnymi nákladmi. Cieľom adaptácie je zmierniť nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, znížiť zraniteľnosť a zvýšiť adaptívnu schopnosť prírodných a človekom vytvorených systémov voči aktuálnym, alebo očakávaným negatívnym dôsledkom zmeny klímy, a posilniť odolnosť celej spoločnosti zvyšovaním verejného povedomia v oblasti zmeny klímy a budovaním znalostnej základne pre účinnejšiu adaptáciu (MŽP, 2018).

STEEP analýza

Pri stretávaní sa s rôznymi problémami a výzvami je potrebné si uvedomiť, že ich riešenie môže byť v budúcnosti ovplyvnené rôznymi vonkajšími faktormi, ktoré obec nedokáže ovplyvniť. Úlohou STEEP analýzy (analýzy externého prostredia) je napomáhať tvorcom rozhodnutí predvídať budúci možný vývoj a na tieto zmeny sa pripraviť.

Formulár 4 (A8): STEEP analýza

Sociálne	Technologické	Ekonomické	Ekologické	Politické	Hodnoty
Starnutie obyvateľstva , emigrácia mladých ľudí do miest	Úroveň technológie poskytovateľa	Nové trhy a nové príležitosti (napr. cestovný ruch)	Vplyv rôznych subjektov na ŽP	Politika vlády v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti	Zmena postojov k lokálnemu rozvoju
Zmeny postojov a správania – aktívny tretí sektor	Dostupná technológia a využívaná technológia	Klesajúce trhy v niektorých poskytovaných službách	Možnosti obnovy a tvorby ŽP	Štrukturálna politika Európskej únie	Zmena životného štýlu
Zmeny správania obyvateľov	Technológia využívaná obyvateľmi, podnikateľmi	Dostupnosť finančných zdrojov	Politika ŽP	Vojna na Ukrajine	Tímová spolupráca
Móda	Kontakt s obyvateľmi prostredníctvom technológie	Daňová politika	Podpora tvorby a ochrany ŽP	Zmena vlády ako výsledok volieb	Osobné hodnoty

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

A.III Zhodnotenie súčasného stavu územia

Zhodnotenie súčasného stavu územia je spracované formou SWOT analýzy. Tá bola vypracovaná na základe auditu rozvojových zdrojov obce.

SWOT analýza

Formulár 5 (A10): SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
• stúpajúca úroveň vytriedenia komunálnych odpadov • viaceré prvky ochrany prírody v katastri obce (chránené územia) • veľmi malý potenciál záplav • mierne pozitívny vývoj prirodzeného pohybu obyvateľstva • nízka miera nezamestnanosti • priaznivá štruktúra UoZ podľa vzdelania a doby evidencie • aktivita samosprávy z hľadiska zvyšovania dostupnosti bývania priamo v obci (príprava lokalít IBV, príprava výstavby bytového domu) • materská škola dostupná priamo v obci • pomerne široká ponuka kultúrno-spoločenských podujatí v obci počas roka • aktivita obyvateľov na kultúrnom poli (spevácka skupina, folklórny súbor...) • viaceré športoviská na realizáciu rôznych športov • aktívna práca vo futbalovom klube s deťmi a mládežou • vlastníctvo významných plôch lesov obecnou samosprávou • dobré predpoklady rozvoja cestovného ruchu (hora Zvir, lyžiarsky areál, ...) • dobré finančné hospodárenie obce • aktivita a výborná pripravenosť obce na získanie financií na realizáciu investičných akcií z externých dotačných zdrojov (množstvo pripravených projektových dokumentácií)	• stagnácia počtu obyvateľov • negatívny vývoj migračného pohybu obyvateľstva • nepriaznivá veková štruktúra obyvateľstva • veľmi rýchle starnutie obyvateľstva • veľmi nepriaznivá štruktúra UoZ podľa klasifikácie zamestnaní • neuspokojený dopyt po bývaní • takmer žiadne chodníky popri komunikáciách v obci • nevybudovaná kanalizácia s ČOV • absencia ambulancií základnej zdravotnej starostlivosti • slabšia dostupnosť služieb priamo v obci • potreba dochádzať do ZŠ a SŠ • nevýhodná poloha obce vzhľadom na nadradenú dopravnú infraštruktúru (diaľnica, železnica) • slabá makropolitická atraktivita územia • málo rozvinutá miestna hospodárska základňa • nevýhodná poloha obce pomerne ďaleko od centier zamestnanosti (urbánnych centier) • nezrealizovaný projekt pozemkových úprav
Príležitosti	Ohrozenia
• príprava lokalít pre rozvoj IBV, výstavba HBV • ďalšie zvyšovanie úrovne vytriedenia odpadov • výstavba kanalizácie a ČOV • podpora miestnych podnikateľských subjektov • realizácia projektu pozemkových úprav • využitie európskych štrukturálnych a investičných fondov a Plánu obnovy na realizáciu rozvojových aktivít • možnosti podpory nezamestnaných občanov v rámci AOTP (menšie obecné služby, regionálna zamestnanosť...)	• nedostatočné využitie možných zdrojov z EÚ • vysoká administratívna náročnosť pre získanie financií z EŠIF • neustále zvyšovanie administratívnej záťaže výkonu miestnej samosprávy bez kompenzácie z hľadiska paralelného zvyšovania zdrojov (finančných, personálnych)

Zdroj: vlastné spracovanie

Kľúčové faktory a disparity územia

Vyhodnotením silných stránok a príležitostí zo SWOT analýzy boli identifikované hlavné faktory rozvoja obce. Podobne, na základe vyhodnotenia slabých stránok a ohrození boli identifikované hlavné disparity obce.

Hlavné faktory rozvoja:

- využitie geografickej polohy obce a miestnych bodov záujmu turistov z hľadiska potenciálu pre ďalší rozvoj CR, založeného na báze atraktívneho prírodného prostredia, existujúceho centra pútnického turizmu (hora Zvir) a viacerých kultúrno-historických pamiatok v obci a okolitom regióne
- podpora cezhraničných kontaktov a ochota participovať na cezhraničnej spolupráci
- podpora rozvoja individuálnej bytovej výstavby
- podpora rozvoja hromadnej bytovej výstavby
- využitie zdrojov z EŠIF na realizáciu investičných a neinvestičných projektov, aktivita obce pri realizácii rozvojových projektov.

Hlavné disparity rozvoja:

- emigrácia obyvateľstva – z obce emigruje predovšetkým mladé obyvateľstvo, najčastejšie z dôvodu slabšej ponuky pracovných miest
- nízky potenciál pre prilákanie investícií do priemyselnej výroby – z dôvodu málo výhodnej polohy vo vzťahu k ekonomickým centráram a nadradenej dopravnej infraštruktúre má obec veľmi nízky lokalizačný potenciál pre prilákanie investícií do priemyselnej výroby
- slabšia ponuka pracovných príležitostí priamo v obci (v porovnaní s väčšími mestami) – obec nedokáže vygenerovať dostatočný počet pracovných príležitostí pre všetko svoje obyvateľstvo
- vyššia úroveň miezd v metropolitných regiónoch SR, príp. v zahraničí – úroveň miezd v regióne spolu s časovou a finančnou náročnosťou dochádzky do zamestnania pôsobí ako demotivačný faktor a generuje podmienky pre emigráciu obyvateľstva
- veľká rozdrobenosť pozemkov a komplikovaná štruktúra vlastníckych vzťahov v katastrálnom území obce – výrazne limitujúci faktor potenciálnych rozvojových aktivít z dôvodu veľkej náročnosti z hľadiska vysporiadania vlastníckych vzťahov (napr. pre technickú infraštruktúru, budovanie chodníkov a pod.).

B-Strategická časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Rozvoj rôznych regiónov, od lokálnej po makroregionálnu úroveň, je nutné chápať, realizovať, uvažovať a posudzovať v čo možno najširších súvislostiach a väzbách, nie izolovane. Z tohto dôvodu je preto pre stanovenie rozvojovej stratégie obce nevyhnutné rešpektovať aj rôzne „nadradené“ stratégie, ktoré boli prijaté či už na nadnárodnej úrovni, na úrovni štátu alebo VÚC.

Na medzinárodnej úrovni je Slovenská republika viazaná najmä **Agendou 2030**. Ide o súhrn globálnych záväzkov, ktorými medzinárodné spoločenstvo reaguje na najzávažnejšie výzvy súčasnosti. Zmena klímy, chudoba, zvyšujúce sa ekonomické a sociálne nerovnosti alebo neudržateľnosť prevládajúcich vzorcov výroby a spotreby sú komplexné a navzájom previazané problémy. Izolované zásahy a opatrenia preto strácajú účinnosť pri ich riešení. Agenda 2030 bola prijatá členskými štátmi Organizácie Spojených národov v roku 2015 a vyzýva štáty k spoločnému koordinovanému postupu pri riešení globálnych výziev. Táto Agenda 2030 bola prijatá najmä za účelom zabezpečenia udržateľného rozvoja vo svete. Obsahuje spolu 17 cieľov, ktorých plnenie je v záujme udržateľného rozvoja potrebné naplňať.

Implementácia Agendy 2030 je na Slovensku inštitucionálne rozdelená medzi Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR a Ministerstvo zahraničných vecí SR. V konzultácii s odbornou verejnosťou bola Agenda 2030 na Slovensku premietnutá do užšieho súboru šiestich prioritných oblastí, ktoré zohľadňujú špecifiká Slovenska a ktoré budú základom ďalšej strategickej a koncepcnej práce. Sú nimi:

- *Vzdelanie pre dôstojný život,*
- *Smerovanie k znalostnej a environmentálnej udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí,*
- *Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia,*
- *Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy,*
- *Právny štát, demokracia a bezpečnosť,*
- *Dobré zdravie.*

Vyššie uvedené prioritné oblasti sa premietajú aj do opatrení regionálnej politiky, podporujúcich rozvoj jednotlivých regiónov Slovenska.

Strategická časť Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Litmanová na roky 2023-2030 nadväzuje na analytickú časť, ktorá predstavuje komplexnú analýzu územia. Táto časť PHSR obsahuje stratégiu rozvoja obce s ohľadom na jej vnútorné špecifiká a danosti. Jej súčasťou je strategická vízia, formulácia a návrh stratégie rozvoja, ako aj formulácia cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti.

Strategická vízia a hlavný cieľ obce

Vízia je želanou predstavou obyvateľov o budúcnosti, o tom, ako by mala obec vyzerieť. Je teda nástrojom na motiváciu, opisom ideálneho stavu, ktorý by sme chceli v budúcnosti dosiahnuť. Stanovuje rámec pre definovanie strategických cieľov a priorít na strednodobý časový horizont. Analýzou súčasného stavu obce, analýzou doteraz realizovaných a plánovaných projektov, na základe analýzy hlavných faktorov rozvoja a na základe funkcií, ktoré plní samospráva obce bola sformulovaná nasledovná **strategická vízia** obce Litmanová:

Obec Litmanová je miestom s atraktívnym prostredím pre život. Všestranným rozvojom a využívaním svojho vnútorného potenciálu zabezpečuje zvyšovanie kvality života všetkých svojich obyvateľov, ktorým poskytuje kvalitné služby.

Na dosiahnutie uvedenej strategickej vízie bude potrebné naplniť hlavný cieľ rozvoja obce Litmanová na roky 2023-2030. **Hlavným cieľom** rozvoja obce je

„zvýšiť kvalitu života obyvateľov obce aktívnym prístupom k podpore hospodárskej a sociálnej oblasti pri súčasnom zveľaďovaní životného prostredia obce“.

Stratégia rozvoja

Cieľom strategickej časti programu je navrhnuť priority a opatrenia, ktoré budú viesť k naplneniu stanovenej vízie. Ide o návrh takých priorít a opatrení, ktorých riešenie je buď priamo v kompetencii obce alebo tiež takých, ktoré síce nie sú priamo v jej kompetencii, avšak obec ich dokáže svojou činnosťou a svojimi schopnosťami ovplyvniť žiaducim smerom.

Definovanie stratégie rozvoja obce vychádza najmä z detailného poznania jej vnútorného prostredia a z poznania potrieb obyvateľstva, pričom priamo nadväzuje na výsledky analýz. Stratégia vychádza zo základného predpokladu, že príslušné orgány verejnej správy od národnej po regionálnu úroveň budú zabezpečovať koordinovaný prístup v záujme dosiahnutia realizácie plánovaných zmien a že bude existovať dobrá informovanosť kľúčových aktérov regionálneho rozvoja.

Stratégia rozvoja obce je spracovaná v súlade s **Víziou a stratégiou rozvoja Slovenska do roku 2030**, ktorá plní úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky v zmysle zákona o podpore regionálneho rozvoja. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 definuje (okrem iného) priority, ciele a nástroje podpory regionálneho rozvoja podľa typov regiónov, miest a obcí. Je v súlade s politikou súdržnosti Európskej únie v období 2021-2027, v rámci ktorej **Európska komisia zdefinovala 5 hlavných politických cieľov politiky súdržnosti**:

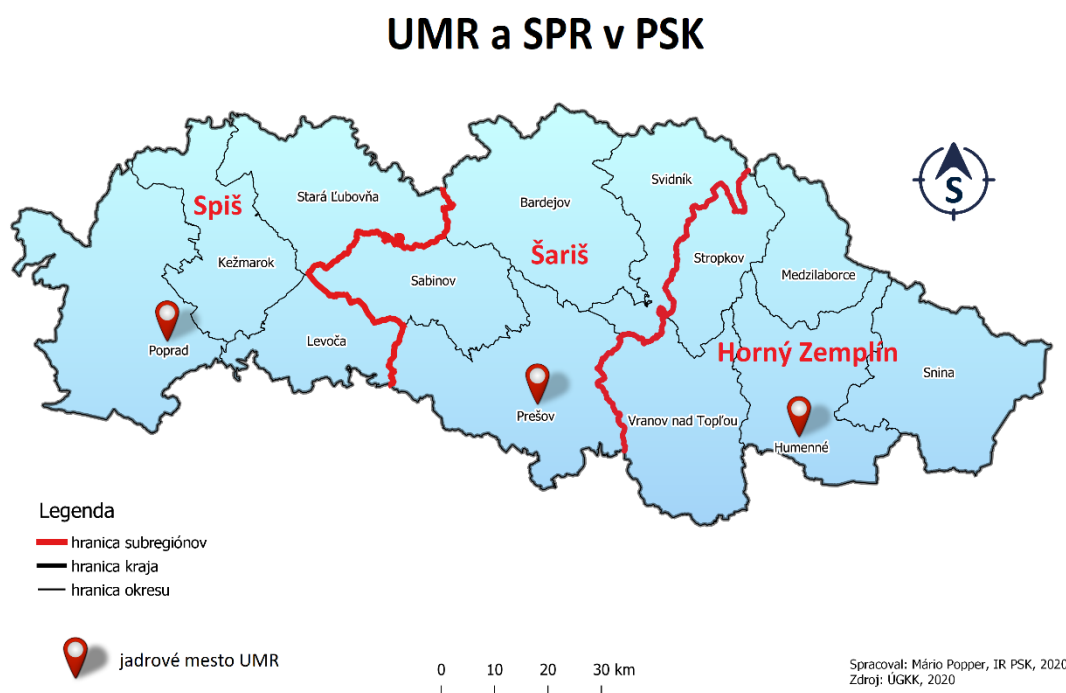
1. *Inteligentnejšia Európa* – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva
2. *Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa*
3. *Prepojenejšia Európa* – mobilita a regionálna pripojiteľnosť IKT
4. *Sociálnejšia Európa* – vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv
5. *Európa bližšie k občanom* – udržateľný a integrovaný rozvoj mestských, vidieckych a pobrežných oblastí prostredníctvom miestnych iniciatív.

V novom programovom období nastanú v oblasti strategického plánovania a riadenia a implementácie eurofondov viaceré zásadné zmeny. Doposiaľ sa programy rozvoja obcí vypracúvali na úrovni VÚC a na úrovni obcí a miest (pričom obce mali možnosť vypracovať si spoločný program rozvoja obcí). Po novom sa do strategického plánovania pridáva ďalší „medzistupeň“. Tento nový medzistupeň predstavujú tzv. **Strategicko-plánovacie regióny (SPR)**, ktorých hranice zadefinuje príslušný VÚC a schváli ustanovená Rada partnerstva kraja. Pre každý SPR sa následne vypracúva špecifická stratégia, spracovaná vo forme **integrovanej územnej stratégie (IUS)** a obsahujúca špecifické ciele a operácie, vzťahujúce sa len na to-ktoré SPR. Cieľom je zabezpečiť adresnejšie operácie a podporu regiónom na medzistupni medzi regionálnou samosprávou (VÚC) a miestnou samosprávou (obce).

Tretí stupeň strategického plánovania budú stále tvoriť obce a mestá – tým je, samozrejme, ponechaná možnosť vypracovať si svoje vlastné PHSR (ak nevyužijú možnosť vypracovať si svoj PHSR ako súčasť spoločného programu rozvoja obcí). **Obec Litmanová** leží v Prešovskom samosprávnom kraji a v programovom období 2021-2027 je **súčasťou** strategicko-plánovacieho regiónu **SPR Spiš**.

Obrázok 1: Strategicko-plánovacie regióny (SPR) a územia udržateľného mestského rozvoja (UMR) na území Prešovského kraja, ustanovené v programovom období 2021-2027

Zdroj: www.po-kraj.sk

Zmena nastáva v rámci územného rozvoja. **Každý samosprávny kraj** na Slovensku a každé **územie udržateľného mestského rozvoja (UMR)**³, zadané Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie, si v rámci svojho PHRSR (resp. integrovanej územnej stratégie)⁴ definuje tzv. **Integrované investičné balíčky (resp. integrované projektové balíčky)**. Tie pozostávajú z kľúčových projektov (ktorých realizácia je pre implementáciu daného projektového balíka kľúčová, nosná; bez nej by realizácia celého integrovaného balíka nemala zmysel a investície by nepriniesli synergický efekt) a komplementárnych projektových balíkov (ktoré obsahujú indikatívne tematické projektové balíčky). Celý integrovaný projektový balík môže byť financovaný z rôznych zdrojov (napr. EŠIF, Plán obnovy, Fond pre spravodlivú transformáciu, tzv. Nórske fondy, úverové zdroje, vlastné zdroje, dotácie štátu a pod.). Tá časť integrovaného investičného balíka, ktorá bude financovaná len z EŠIF, sa nazýva **Integrovaná územná investícia (IUI, angl. skratka ITI)**.

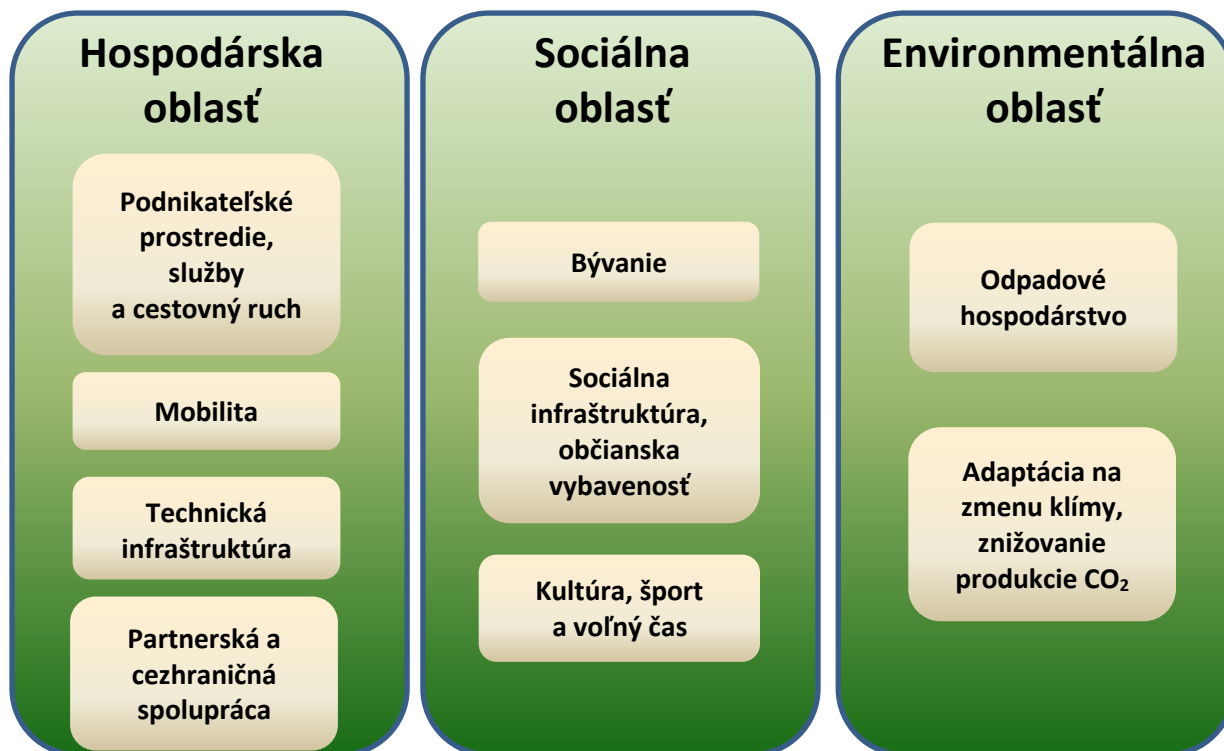
Integrovaný územný rozvoj v rámci územného programu by už teda nemal byť realizovaný výlučne formou dopytovo-orientovaných projektov (ako tomu bolo doposiaľ). Časť IUI bude schvaľovaná Radou partnerstva daného VÚC (bez potreby vyhlasovania dopytovo-orientovaných výziev; výhodou tohto spôsobu schvaľovania bude, že najprv Rada partnerstva VÚC schváli konkrétny projektový zámer na realizáciu, takže žiadateľ bude mať istotu, že jeho projektový zámer určite získa financie na realizáciu; potom dostane úspešný žiadateľ čas na dopracovanie a dodanie všetkej potrebnej dokumentácie, ako napr. samotná projektová dokumentácia, územné rozhodnutie, stavebné povolenie a pod.; tento prístup môže teda potenciálne ušetriť žiadateľom množstvo financií, úsilia a času – keďže tí nebudú povinní mať pripravenú celú dokumentáciu už v čase podania žiadosti o NFP, ale až po jej schválení) a časť IUI sa bude stále implementovať formou dopytovo-orientovaných výziev, vyhlasovaných štátnymi orgánmi (rovnakým spôsobom ako tomu bolo doteraz).

³ nazývané aj „mestská funkčná oblasť“

⁴ v prípade VÚC ide o PHRSR (pričom IUS môže byť integrálnou súčasťou PHRSR kraja alebo samostatnou stratégiou). V prípade území UMR podľa toho, či sa daný UMR rozhodol vypracovať si integrovanú územnú stratégiu vo forme spoločného programu rozvoja obcí na základe § 8a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja alebo ako samostatnú stratégiu

Pre naplnenie strategickej vízie (pozri predchádzajúcu kapitolu) si teda obec Litmanová stanovila tri hlavné rozvojové oblasti a v rámci nich nasledovné priority:

- A.) **Hospodárska oblasť** – táto prioritná oblasť pozostáva zo 4 priorít: podnikateľské prostredie, služby a cestovný ruch (podpora malého a stredného podnikania, podpora miestnej hospodárskej základne, zavádzanie inovácií, rozvoj poľnohospodárstva, rozvoj digitalizácie, realizácia SMART riešení, skvalitňovanie verejných služieb, podpora cestovného ruchu), mobilita (rekonštrukcia starých a výstavba nových miestnych komunikácií a chodníkov), technická infraštruktúra (vybudovanie technickej vybavenosti obce – kanalizácia, ČOV, skvalitnenie vodovodnej siete, výstavba optickej siete) a partnerská spolupráca (spolupráca s partnerskými obcami).
- B.) **Sociálna oblasť** – prioritná oblasť pozostávajúca z 3 rozvojových priorít: bývanie (podpora bývania v obci, príprava pozemkov na IBV, výstavba bytov v bytových domoch), sociálna infraštruktúra, občianska vybavenosť (prevencia kriminality, skvalitnenie občianskej vybavenosti, rekonštrukcia budov vo vlastníctve obce, podpora sociálnych služieb a komunitného rozvoja) a kultúra, šport a voľný čas (rekonštrukcia a výstavba športových a oddychových zariadení, podpora kultúrnych a športových podujatí a telies).
- C.) **Environmentálna oblasť** – tretia prioritná oblasť pozostáva z 2 rozvojových priorít: odpadové hospodárstvo (podpora triedeného zberu, zvyšovanie úrovne vytriedenia komunálnych odpadov) a adaptácia na zmenu klímy, znižovanie produkcie CO₂ (realizácia protipovodňových opatrení, zelených a modrých investícií, zvyšovanie biodiverzity, využívanie obnoviteľných zdrojov energie).

Prostredníctvom týchto troch prioritných oblastí a definovaných priorít, ktoré sú v programovej časti dokumentu rozpracované do jednotlivých opatrení, projektov a aktivít, bude obec naplňať definovanú strategickú víziu rozvoja. Splnením jednotlivých cieľov a stanovených opatrení bude zabezpečovať zvyšovanie kvality života svojich obyvateľov.

Formulár 6 (S1): Hierarchia rozvojových cieľov

Vízia <i>„Obec Litmanová je miestom s atraktívnym prostredím pre život. Všestranným rozvojom a využívaním svojho vnútorného potenciálu zabezpečuje zvyšovanie kvality života všetkých svojich obyvateľov, ktorým poskytuje kvalitné služby“</i>			
Hlavný cieľ <i>„zvýšiť kvalitu života obyvateľov obce aktívnym prístupom k podpore hospodárskej a sociálnej oblasti pri súčasnom zveľaďovaní životného prostredia obce“</i>			
Prioritná oblasť	Hospodárska	Sociálna	Environmentálna
Strategický cieľ	<i>Rozvíjať vnútorný potenciál územia, založený na podpore miestneho hospodárstva a vybudovanej dopravnej a technickej infraštruktúry</i>	<i>Podporovať skvalitňovanie občianskej vybavenosti a zabezpečovať pre obyvateľov dôstojné podmienky spoločenského vyžitia</i>	<i>Zabezpečiť pre obyvateľov obce ako aj jej návštevníkov kvalitné životné prostredie</i>
Priority	• Podnikateľské prostredie, služby a cestovný ruch • Mobilita • Technická infraštruktúra • Partnerská a cezhraničná spolupráca	• Bývanie • Sociálna infraštruktúra, občianska vybavenosť • Kultúra, šport a voľný čas	• Odpadové hospodárstvo • Adaptácia na zmenu klímy, znižovanie produkcie CO₂
Opatrenia	1.1 Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov 1.2 Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb 1.3 Podpora rozvoja cestovného ruchu 1.4 Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry 1.5 Zlepšenie technickej vybavenosti obce 1.6 Spolupráca s partnerskými obcami	2.1 Tvorba možností pre rozvoj bývania 2.2 Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov vrátane prevencie kriminality 2.3 Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti 2.4 Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít 2.5 Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času 2.6 Podpora spoločenského a kultúrneho života	3.1 Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov 3.2 Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry 3.3 Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity 3.4 Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE

Zdroj: vlastné spracovanie

C-Programová časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Programová časť PHSR nadväzuje na strategickú časť a obsahuje opatrenia a projekty na zabezpečenie realizácie programu rozvoja, vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám. Táto časť obsahuje podrobnejšie rozpracovanie cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti na úrovni opatrení a aktivít. Táto časť obsahuje:

- konkrétne opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám,
- súbor ukazovateľov, výsledkov a dopadov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

Opatrenia, projekty a aktivity podľa prioritných oblastí

V strategickej časti zadefinované priority v rámci troch prioritných oblastí (hospodárskej, sociálnej, environmentálnej) obsahujú viaceré opatrenia, pričom každé opatrenie pozostáva z jedného alebo viacerých konkrétnych projektov/aktivít. Tie sú plne v súlade s 5 hlavnými politickými cieľmi politiky súdržnosti Európskej únie na programové obdobie 2021-2027. Realizácia projektov/aktivít v rámci zadefinovaných opatrení podporí **inteligentnú transformáciu hospodárstva**, napomôže **prechodu na ekologickejšiu nízkouhlíkovú Európu**, posilní **mobilitu a digitalizáciu**, prispeje k budovaniu **sociálnejšej Európy** a posilní **miestny rozvoj** (samozrejme, myslí sa tu realizácia projektov/aktivít na území obce – pričom tieto projekty/aktivity svojím malým dielom napomôžu realizácii systémových zmien v celoslovenskom a európskom meradle).

Všetky projekty a aktivity, ktoré samospráva plánuje v strednodobom horizonte realizovať, sú uvedené v nasledujúcom formulári. Konkrétne činnosti, ktoré samospráva plánuje realizovať formou projektového zámeru, sú v tomto aj v ďalších formulároch uvedené ako „**Projekt**“. Činnosti, ktoré sa neplánujú realizovať formou projektového zámeru (resp. nie je potrebné realizovať ich ako projekt; spravidla ide „jednoduchšie“, menej náročné činnosti), sú uvedené ako „**Aktivita**“.

Nie vždy bolo možné jednotlivé projekty alebo aktivity, ktoré samospráva plánuje realizovať, jednoznačne zaradiť pod konkrétnu prioritu a konkrétne opatrenie. Niektoré plánované projekty/aktivity sa totižto svojím obsahom prelínajú a dotýkajú sa viacerých prioritných oblastí a priorít. V takýchto prípadoch bol plánovaný projekt alebo aktivita začlenený pod príslušné opatrenie podľa hlavného, najdôležitejšieho cieľa, na ktorý je ten-ktorý projekt/aktivita zameraný/á. Takýmto spôsobom sa postupovalo napr. pri projekte „1.3.5 Výstavba cyklistického chodníka na horu Zvir“ (tento projekt mohol byť začlenený aj pod opatrenie 1.4, ktoré je zamerané na rozvoj miestnej dopravnej infraštruktúry; jeho hlavným cieľom je však najmä podpora rozvoja turizmu v obci).

Všetky projekty a aktivity, ktoré sú v tomto PHSR zadefinované, môžu byť realizované v rámci **integrováných projektových balíkov**, zadefinovaných v Programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja (**PHRSR PSK**), ako aj v integrovanej územnej stratégii strategicko-plánovacieho regiónu Spiš (**SPR Spiš**); môžu byť zahrnuté medzi **integrované územné investície** (financované z EŠIF).

Formulár 7 (P1): Prehľad opatrení, projektov a aktivít podľa oblastí

Prioritná oblasť 1 – HOSPODÁRSKA	
Opatrenie	Projekt/Aktivita
1.1 Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov	Aktivita: 1.1.1 Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci - príprava pozemkov, budov, priestorových a technických podmienok pre vznik nových služieb a rozvoj existujúcich podnikateľských aktivít - prenájom obecných pozemkov a budov - podpora subjektov lesného hospodárstva a zhodnocovania drevnej hmoty - podpora poľnohospodárskych subjektov

	Aktivita: 1.1.2 Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov - zavádzanie nových produktov, zlepšených procesov, využívanie nových materiálov, zlepšovanie výrobných metód
1.2 Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb	Aktivita: 1.2.1 Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby - realizácia podporných aktivít pri zavádzaní digitálnych riešení do spoločnosti (napr. v doprave, cestovnom ruchu, odpadovom hospodárstve, vo výrobných procesoch, pri poskytovaní elektronických služieb občanom a pod.) Aktivita: 1.2.2 Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce - realizácia vzdelávacích aktivít pre zamestnancov pracujúcich v podnikoch a verejnej správe a pre miestnych obyvateľov
1.3 Podpora rozvoja cestovného ruchu	Aktivita: 1.3.1 Podpora rozvoja pútnického turizmu a rozvoja cestovného ruchu v rezorte Litmanová - poskytovanie podpory rôzneho druhu (finančnej, nefinančnej, administratívnej a pod.) Aktivita: 1.3.2 Podpora výstavby MTB trás v katastri obce - poskytovanie podpornej činnosti pre miestne súkromné subjekty (príp. subjekty tretieho sektora) pri výstavbe cyklistických MTB trás v extraviláne obce Aktivita: 1.3.3 Skvalitnenie existujúceho náučného chodníka "ľadová jaskyňa" - obnova chodníka a jeho infraštruktúry z dôvodu zvýšenia bezpečnosti návštevníkov (úprava chodníka, zábradlia, schody, bezpečnostné prvky a pod.) - obnova mobiliáru Projekt: 1.3.4 Vybudovanie stravovacieho zariadenia s doplnkovými službami - rozšírenie/doplnenie existujúceho zariadenia, príp. zriadenie ďalšieho Projekt: 1.3.5 Výstavba cyklistického chodníka na horu Zvir - vybudovanie cyklistického chodníka (oddeleného od cestnej komunikácie), prechádzajúceho katastrom obce až na horu Zvir - výstavba príslušnej infraštruktúry (altánky, lavičky, koše, nabíjačky a pod.)

	Aktivita: 1.3.6 Poskytovanie spolupráce a podpory pri výstavbe lesnej železničky, spájajúcej turistické body - v spolupráci s poľským partnerom/-mi poskytovanie podpory pri výstavbe plánovanej lesnej železničky
1.4 Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry	Projekt: 1.4.1 Rekonštrukcia miestnych komunikácií, vrátane 4 mostov - obnova poškodeného povrchu na miestnych komunikáciách - obnova obecných mostov Projekt: 1.4.2 Výstavba chodníka popri ceste III. triedy - výstavba chodníka popri hlavnej ceste Aktivita: 1.4.3 Výstavba odstavných parkovacích plôch v katastri obce (pri OcÚ, cintoríne, na hore Zvir a inde) - vybudovanie odstavných plôch pre automobily na miestach, kde si to situácia najviac vyžaduje Aktivita: 1.4.4 Rekonštrukcia autobusových zastávok v obci - vybudovanie moderných zastrešených priestorov, vrátane terénnych úprav
1.5 Zlepšenie technickej vybavenosti obce	Projekt: 1.5.1 Rekonštrukcia verejnej vodovodnej siete - realizácia nevyhnutných opráv na vodovodnej sieti vo vlastníctve obce Projekt: 1.5.2 Výstavba kanalizácie a ČOV - príprava projektovej dokumentácie, vysporiadanie vlastníckych vzťahov - osadenie kanalizačného potrubia v celej obci - výstavba čističky odpadových vôd a pripojenie kanalizačných vetiev na ČOV Aktivita: 1.5.3 Podpora výstavby optickej siete - poskytovanie nefinančnej podpory pri zavádzaní optickej telekomunikačnej siete v obci
1.6 Spolupráca s partnerskými obcami	Aktivita: 1.6.1 Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce - rozvoj spolupráce s partnerskými obcami/mestami
Prioritná oblasť 2 – SOCIÁLNA	
Opatrenie	Projekt/Aktivita
2.1 Tvorba možností pre rozvoj bývania	Aktivita: 2.1.1 Príprava pozemkov na IBV - majetkovo-právne usporiadanie vlastníckych vzťahov - realizácia jednoduchých pozemkových úprav v lokalitách IBV v prípade potreby - výstavba vodovodnej siete (v réžii obce) - výstavba ostatných inžinierskych sietí a komunikácií

	Projekt: 2.1.2 Výstavba dvoch bytových domov (2x6 b.j.) - v spolupráci so súkromným investorom výstavba dvoch nových bytových domov s 12 bytmi (2 x 6) pre obyvateľov obce (poskytovanie podpory investorovi)
2.2 Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov vrátane prevencie kriminality	Aktivita: 2.2.1 <i>Rozšírenie kamerového systému</i> - osadenie ďalších bezpečnostných kamier za účelom prevencie kriminality a protispoločenského správania v obci, príp. aj monitorovania bezpečnosti cestnej premávky
2.3 Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti	Aktivita: 2.3.1 <i>Rekonštrukcia oplotenia a výstavba chodníkov v areáli cintorína</i> - oprava poškodeného oplotenia - vybudovanie chodníkov Aktivita: 2.3.2 <i>Osadenie informačných tabúľ (aj kioskov) na území obce, vrátane označenia verejných budov a osadenia obecného mobiliáru</i> - osadenie moderných (elektronických) informačných tabúľ - označenie všetkých verejných budov príslušným názvom - osadenie mobiliáru v obci (altánky, lavičky, koše a pod.) Projekt: 2.3.3 <i>Rekonštrukcia interiéru kultúrneho domu</i> - obnova vnútorných priestorov – najmä ubytovacej, stravovacej časti a kuchyne, príp. aj ďalších priestorov
2.4 Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít	Aktivita: 2.4.1 <i>V spolupráci s UPSVaR zapájanie obce do projektov AOTP</i> - spolupráca obce s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny pri realizácii projektov na úseku aktívnych opatrení trhu práce Aktivita: 2.4.2 <i>Podpora poskytovania sociálnych služieb v obci</i> - poskytovanie podpory obyvateľom pri zabezpečovaní sociálnych služieb Aktivita: 2.4.3 <i>Prevádzkovanie a postupné rozširovanie činností obecného sociálneho podniku</i> - postupné rozširovanie predmetu činnosti podniku, - rozširovanie podnikateľských priestorov na prevádzkovanie podniku - zamestnanie ďalších miestnych uchádzačov o zamestnanie, znevýhodnených na trhu práce

2.5 Skvalitnenie ponuky športového využitia a trávenia voľného času	Aktivita: 2.5.1 Zriadenie posilňovne - zriadenie interiérových priestorov na realizáciu športových aktivít Aktivita: 2.5.2 Výstavba nových detských ihrísk - vybudovanie exteriérových priestorov na realizáciu voľnočasových aktivít - osadenie preliezok, hojdačiek a ďalších prvkov na hranie detí Aktivita: 2.5.3 Rekonštrukcia plochy futbalového ihriska - úprava trávnej plochy, realizácia zavlažovacieho systému
2.6 Podpora spoločenského a kultúrneho života	Aktivita: 2.6.1 Podpora kultúrnych a športových podujatí - podpora kultúrnych podujatí - podpora športových podujatí - podpora miestnych kultúrnych a športových telies
Prioritná oblasť 3 – ENVIRONMENTÁLNA	
Opatrenie	Projekt/Aktivita
3.1 Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov	Aktivita: 3.1.1 Skvalitnenie systému zberu odpadov - zvýšenie efektivity triedeného zberu odpadov - rozšírenie možností zberu tzv. zeleného biologicky rozložiteľného a kuchynského odpadu z domácností - rozširovanie ponuky triedeného zberu o ďalšie druhy odpadov Projekt: 3.1.2 Výstavba zberného dvora - výstavba zberného dvora za účelom skvalitnenia nakladania s odpadmi v obci a zlepšovania možností na triedenie jednotlivých druhov odpadov - obstaranie potrebnej komunálnej techniky Aktivita: 3.1.3 Rekonštrukcia malej kompostárne - obnova malej kompostárne (so spracovateľskou kapacitou do 100 ton ročne) za účelom kvalitného zhodnocovania biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu pochádzajúceho z Litmanovej - v prípade potreby presťahovanie malej kompostárne na iné miesto (z dôvodu pomerne častého zaplavovania priestorov kompostárne) Aktivita: 3.1.4 Obstaranie kompostovacích zásobníkov - zakúpenie kompostovacích zásobníkov a ich distribúcia do domácností rodinných domov za účelom efektívnejšieho nakladania s BRKO Aktivita: 3.1.5 Sanácia miest s nezákonne uloženým odpadom v katastri obce - likvidácia čiernych skládok odpadu

3.2 Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry, zelené a modré investície	Aktivita: 3.2.1 <i>Realizácia protipovodňových opatrení na miestnych potokoch</i> - vykonanie potrebných úprav na miestnych potokoch, ktoré môžu predstavovať potenciálne nebezpečenstvo a ohrozenie pre svoje okolie
3.3 Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity	Aktivita: 3.3.1 <i>Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov</i> - výkon starostlivosti o verejnú zeleň - výsadba novej zelene (stromy, kríky, tráva, kvety a pod.) za účelom rozširovania zelených plôch v intraviláne obce Aktivita: 3.3.2 <i>Čistenie a ochrana vodných zdrojov</i> - realizácia kontroly a v prípade potreby aj čistenie vodných zdrojov na území obce Aktivita: 3.3.3 <i>Zlepšovanie stavu lesných ekosystémov, vrátane úpravy lesných ciest</i> - realizácia rôznych opatrení za účelom zvyšovania odolnosti lesa, zvyšovania biodiverzity a pod., vrátane výstavby optimálneho prístupu do lesa Aktivita: 3.3.4 <i>Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí</i> - v spolupráci rôznymi subjektmi realizácia rôznych ďalších adaptačných opatrení, ako napr. dažďová záhrada, hmyzí hotel, včelia záhrada, vodná fontána a pod.
3.4 Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE	Projekt: 3.4.1 Komplexná obnova budovy OcÚ, vrátane zvýšenia energetickej efektívnosti - zateplenie budovy, úprava fasády - osadenie príslušnej techniky na výrobu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie - výmena kotlov - rekonštrukcia interiéru

Zdroj: Obecný úrad Litmanová, vlastné spracovanie

Súbor ukazovateľov, výsledkov a dopadov

Súčasťou programovej časti je aj stanovenie ukazovateľov pre hodnotenie PHSR. Ukazovatele výsledkov a dopadov pre PHSR obce sú spracované v nasledujúcom formulári. Rozdelené sú do troch kategórií:

- ukazovatele výstupu – práce, tovary a služby, financované počas realizácie aktivít projektu,
- ukazovatele výsledku – okamžitý efekt realizácie aktivít projektu, príp. služby poskytnuté cieľovej skupine,
- ukazovatele dopadu – dlhodobý efekt vplyvu na danú prioritnú oblasť alebo cieľovú skupinu.

Východiskové hodnoty dopadových ukazovateľov v rámci hodnotenia dopadov pre PHSR obce boli stanovené spravidla ako nulové v roku 2023, cieľové hodnoty boli stanovené pre roky 2026 a 2030.

Formulár 8 (P2): Zoznam merateľných ukazovateľov v rámci jednotlivých opatrení PHSR

Typ ukazovateľa	Ukazovateľ	Informačný zdroj/odkaz	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota	
				2023	2026	2030
Hospodárska oblasť						
Opatrenie 1.1. - Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov						
Výsledok	Podpora podnikateľa	OcÚ	počet / rok	0	3	3
Dopad	Vyššia pridaná hodnota	ŠÚSR	%	0	3	6
Opatrenie 1.2. - Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb						
Výstup	Realizované digitálne riešenia	OcÚ, zamestnávateľa	počet	0	5	10
Dopad	Zvýšená zamestnanosť obyvateľstva	OcÚ, ŠÚSR	%	0	3	6
Opatrenie 1.3. - Podpora rozvoja cestovného ruchu						
Výsledok	Zvýšený počet turistov v obci	OcÚ	%	0	10	30
Výstup	Vybudované MTB trasy	OcÚ, rezort Litmanová	m	0	3000	6000
Výsledok	Obnovená infraštruktúra náučného chodníka	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1

Výstup	Nové stravovacie zariadenia	OcÚ	počet	0	1	1
Výstup	Vybudovaný cyklistický chodník na horu Zvir	OcÚ	m	0	5000	8000
Výsledok	Vybudovaná lesná železnička	OcÚ, partner (PL)	objekt	0	0	1
Dopad	Vyššie príjmy obce z cestovného ruchu	OcÚ	%	0	10	30
Opatrenie 1.4. - Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry						
Výstup	Zrekonštruované miestne komunikácie	OcÚ	súbor	0	0	1
Výstup	Obnovené mosty	OcÚ	počet	0	2	4
Výstup	Novo vybudovaný chodník popri hlavnej ceste	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Novo vybudované odstavňové plochy	OcÚ	objekt	0	2	3
Výstup	Zrekonštruované autobusové zastávky	OcÚ	počet	0	3	3
Opatrenie 1.5. - Zlepšenie technickej vybavenosti obce						
Výsledok	Obnovená vodovodná sieť	OcÚ	súbor	0	0	1
Výstup	Vybudovaná kanalizácia a ČOV	OcÚ	objekt	0	0	1
Výsledok	Obyvatelia pripojení na kanalizačnú sieť	OcÚ	počet	0	0	670
Výstup	Vybudovaná optická sieť	OcÚ	objekt	0	0	1
Opatrenie 1.6. - Spolupráca s partnerskými obcami						
Výsledok	Podporené partnerské projekty	OcÚ	počet	0	3	5
Sociálna oblasť						
Opatrenie 2.1. - Tvorba možností pre rozvoj bývania						
Výsledok	Vytvorené nové parcely pre výstavbu RD s vysporiadaným vlastníctvom a vybudovanou infraštruktúrou	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Výstup	Novo vybudované byty	OcÚ, investor	počet	0	6	12
Opatrenie 2.2. - Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov vrátane prevencie kriminality						
Výstup	Nové kamery monitorujúce verejné priestory	OcÚ	počet	0	10	10
Výsledok	Nižší počet priestupkov	OcÚ, Polícia	%	0	20	20
Opatrenie 2.3. - Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti						
Výstup	Zrekonštr. oplatenie cintorína	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Vybudované chodníky na cintoríne	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Osadené informačné tabule (kiosky)	OcÚ	počet	0	2	3

Výstup	Označené verejné budovy	OcÚ	počet	0	6	6
Výstup	Osadený mobiliár na území obce	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výstup	Zrekonštr. interiér kultúrneho domu	OcÚ	objekt	0	0	1
Opatrenie 2.4. - Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít						
Výsledok	Osoby zamestnané cez projekty AOTP	OcÚ	počet	0	2	2
Výstup	Ppočet poskytovaných soc. služieb v obci	OcÚ	počet	0	1	1
Výsledok	Osoby zamestnané v soc. podniku	OcÚ	počet	0	8	10
Opatrenie 2.5. - Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času						
Výstup	Zriadené posilňovne pre verejnosť	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Vybudované detské ihrisko	OcÚ	objekt	0	0	1
Výsledok	Zrekonštruovaná plocha futb. ihriska	OcÚ	objekt	0	1	1
Opatrenie 2.6. - Podpora spoločenského a kultúrneho života						
Výsledok	Zrealizované kultúrne a športové podujatia	OcÚ	počet/rok	0	10	15
Výsledok	Podporené subjekty	OcÚ	počet/rok	0	3	5
Environmentálna oblasť						
Opatrenie 3.1. - Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov						
Výsledok	Skvalitnený systém zberu odpadov	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Výstup	Vybudovaný zberný dvor	OcÚ	počet	0	1	1
Výstup	Zrekonštruovaná kompostáreň na zhodnocovanie BRKO	OcÚ	počet	0	1	1
Výstup	Obstarané kompostovacie zásobníky	OcÚ	počet	0	100	100
Výstup	Sanované miesta s nezákonne uložených odpadom	OcÚ	počet	0	10	20
Výsledok	Úroveň vytriedenia odpadov	OcÚ	%	35	55	70
Opatrenie 3.2. - Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry						
Výstup	Zrealizované protipovodňové opatrenia	OcÚ	súbor aktivít	0	0	1
Opatrenie 3.3. - Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity						
Výstup	Revitalizovaná zeleň na verejných priestranstvách	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výsledok	Čistá voda vo vodných zdrojoch	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Výsledok	Zvýšená biodiverzita v lesných ekosystémoch	OcÚ	%	0	10	20

Výstup	Realizované ďalšie adaptačné opatrenia	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Opatrenie 3.4. - Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE						
Výstup	Obnovená budova OcÚ	OcÚ	objekt	0	1	1
Výsledok	Nižšia spotreba energie v budove	OcÚ	%	0	30	45

Zdroj: MDVRR 2015, Obecný úrad Litmanová, vlastné spracovanie

D-Realizačná časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Realizačná časť je zameraná na popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce na základe stanovenia merateľných ukazovateľov a vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov. Realizačná časť obsahuje:

- akčný plán,
- popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia,
- stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám,
- popis systému monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR.

Akčný plán obce

Akčný plán predstavuje konkrétny harmonogram činností/projektov/aktivít súvisiacich s rozvojom obce v nadväznosti na prioritné oblasti sociálno-ekonomického rozvoja. Tento plán vychádza zo stratégie, je jej logickou súčasťou a realizuje sa prostredníctvom konkrétnych projektov a aktivít. Obsahuje predpokladané termíny plnenia jednotlivých úloh, zoznam inštitúcií zodpovedných za ich plnenie a predpokladané zdroje financovania.

Formulár 9 (R1): Akčný plán

Opatrenie, projekt/aktivita	Odhadovaný termín realizácie	Financovanie (tis. eur)	Zodpovedný
HOSPODÁRSKA OBLASŤ			
PRIORITA: PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE, SLUŽBY A CESTOVNÝ RUCH			
Opatrenie 1.1: Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov			
Aktivita: 1.1.1 Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci	od 2023 priebežne	2,40	obec
Aktivita: 1.1.2 Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov	od 2023 priebežne	1,60	obec, firmy
Opatrenie 1.2: Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb			
Aktivita: 1.2.1 Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby	od 2023 priebežne	3,20	obec, firmy
Aktivita: 1.2.2 Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce	od 2023 priebežne	1,60	obec
Opatrenie 1.3: Podpora rozvoja cestovného ruchu			
Aktivita: 1.3.1 Podpora rozvoja pútnického turizmu a rozvoja cestovného ruchu v rezorte Litmanová	2023-2030	1,60	obec
Aktivita: 1.3.2 Podpora výstavby MTB trás v katastri obce	2023-2030	2,40	obec, súkr. investor
Aktivita: 1.3.3 Skvalitnenie existujúceho náučného chodníka "ľadová jaskyňa"	2023	3,00	obec
Projekt: 1.3.4 Vybudovanie stravovacieho zariadenia s doplnkovými službami	2025-2026	150,00	obec, r.s.p.

Projekt: 1.3.5 Výstavba cyklistického chodníka na horu Zvir	2025-2029	750,00	obec, cirkev
Aktivita: 1.3.6 Poskytovanie spolupráce a podpory pri výstavbe lesnej železničky, spájajúcej turistické body	2025-2030	5,00	obec, partneri
PRIORITA: MOBILITA			
Opatrenie 1.4: Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry			
Projekt: 1.4.1 Rekonštrukcia miestnych komunikácií, vrátane 4 mostov	2023-2029	380,00	obec
Projekt: 1.4.2 Výstavba chodníka popri ceste III. triedy	2025-2026	50,00	obec
Aktivita: 1.4.3 Výstavba odstavných parkovacích plôch v katastri obce (pri OcÚ, cintoríne, na hore Zvir a inde)	2024-2027	140,00	obec, cirkev
Aktivita: 1.4.4 Rekonštrukcia autobusových zastávok v obci	2025	40,00	obec
PRIORITA: TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA			
Opatrenie 1.5: Zlepšenie technickej vybavenosti obce			
Projekt: 1.5.1 Rekonštrukcia verejnej vodovodnej siete	2023-2030	80,00	obec
Projekt: 1.5.2 Výstavba kanalizácie a ČOV	2023-2030	1 500,00	obec
Aktivita: 1.5.3 Podpora výstavby optickej siete	2024-2028	2,00	obec, súkr. investor
PRIORITA: PARTNERSKÁ A CEZHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA			
Opatrenie 1.6: Spolupráca s partnerskými obcami			
Aktivita: 1.6.1 Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce	od 2023 priebežne	4,00	obec
SOCIÁLNA OBLASŤ			
PRIORITA: BÝVANIE			
Opatrenie 2.1: Tvorba možností pre rozvoj bývania			
Aktivita: 2.1.1 Príprava pozemkov na IBV	2023-2025	30,00	obec, súkr. investor
Projekt: 2.1.2 Výstavba dvoch bytových domov (2x6 b.j.)	2024-2028	1 200,00	obec, súkr. investor
PRIORITA: SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA, OBČIANSKA VYBAVENOSŤ			
Opatrenie 2.2: Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov vrátane prevencie kriminality			
Aktivita: 2.2.1 Rozšírenie kamerového systému	2023-2024	20,00	obec
Opatrenie 2.3: Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti			
Aktivita: 2.3.1 Rekonštrukcia oplotenia a výstavba chodníkov v areáli cintorína	2025-2026	25,00	obec
Aktivita: 2.3.2 Osadenie informačných tabúl (aj kioskov) na území obce, vrátane označenia verejných budov a osadenia obecného mobiliáru	2023	35,00	obec
Projekt: 2.3.3 Rekonštrukcia interiéru kultúrneho domu	2025-2027	110,00	obec, r.s.p.
Opatrenie 2.4: Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít			
Aktivita: 2.4.1 V spolupráci s UPSVaR zapájanie obce do projektov AOTP	od 2023 priebežne	8,00	obec, UPSVaR

Aktivita: 2.4.2 Podpora poskytovania sociálnych služieb v obci	od 2023 priebežne	1,60	obec
Aktivita: 2.4.3 Prevádzkovanie a postupné rozširovanie činností obecného sociálneho podniku	od 2023 priebežne	24,00	obec
PRIORITA: KULTÚRA, ŠPORT A VOĽNÝ ČAS			
Opatrenie 2.5: Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času			
Aktivita: 2.5.1 Zriadenie posilňovne	2024	4,00	obec
Aktivita: 2.5.2 Výstavba nových detských ihrísk	2025-2027	30,00	obec
Aktivita: 2.5.3 Rekonštrukcia plochy futbalového ihriska	2023	10,00	obec
Opatrenie 2.6: Podpora spoločenského a kultúrneho života			
Aktivita: 2.6.1 Podpora kultúrnych a športových podujatí a telies	od 2023 priebežne	70,00	obec
ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ			
PRIORITA: ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO			
Opatrenie 3.1: Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov			
Aktivita: 3.1.1 Skvalitnenie systému zberu odpadov	2024-2025	5,00	obec
Projekt: 3.1.2 Výstavba zberného dvora	2025	500,00	obec
Aktivita: 3.1.3 Rekonštrukcia malej kompostárne	2026	30,00	obec
Aktivita: 3.1.4 Obstaranie kompostovacích zásobníkov	2023-2024	10,00	obec
Aktivita: 3.1.5 Sanácia miest s nezákonne uloženým odpadom v katastri obce	2026	15,00	obec
PRIORITA: ADAPTÁCIA NA ZMENU KLÍMY, ZNIŽOVANIE PRODUKCIE CO₂			
Aktivita 3.2: Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry			
Projekt: 3.2.1 Realizácia protipovodňových opatrení na miestnych potokoch	2025-2027	30,00	SVP, š.p.
Opatrenie 3.3: Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity			
Aktivita: 3.3.1 Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov	2024-2030	80,00	obec
Aktivita: 3.3.2 Čistenie a ochrana vodných zdrojov	od 2023 priebežne	10,00	obec
Aktivita: 3.3.3 Zlepšovanie stavu lesných ekosystémov, vrátane úpravy lesných ciest	od 2023 priebežne	140,00	obec
Aktivita: 3.3.4 Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí	2025-2028	40,00	obec
Opatrenie 3.4: Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE			
Projekt: 3.4.1 Komplexná obnova budovy OcÚ, vrátane zvýšenia energetickej efektívnosti	2023-2024	240,00	obec

Zdroj: vlastné spracovanie

Administratívne, organizačné a inštitucionálne zabezpečenie PHSR

Vypracovaním a schválením tohto programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja plní obec jeden zo základných princípov regionálnej politiky, ktorým je princíp programovania. Implementácia navrhovaných projektov a aktivít si bude vyžadovať konkrétnych ľudí, ktorí budú tieto projekty/aktivity uskutočňovať od začiatku do konca a ktorí za nich budú aj zodpovední. Vzhľadom na poddimenzovanosť samosprávy z aspektu ľudských zdrojov sa predpokladá, že niektoré projekty/aktivity bude potrebné realizovať v spolupráci s externými poradcami, odborníkmi, príp. špecializovanými firmami.

V systéme riadenia a implementácie PHSR je **Riadiacim orgánom** na úrovni obce obecný úrad prostredníctvom starostu obce. Ten zodpovedá za systém riadenia PHSR, ako aj za systém čerpania získaných dotácií, použitia úverových zdrojov a v prípade získania pomoci zo štrukturálnych fondov aj za čerpanie tejto pomoci. Obecné zastupiteľstvo plní úlohu **Monitorovacieho výboru**. **Orgánom auditu** je hlavný kontrolór a príslušná komisia OcZ, ak je zriadená. Funkciu **Platobného orgánu** vykonáva ekonomické oddelenie OcÚ a príslušné oddelenia OcÚ plnia funkciu **Sprostredkovateľského orgánu**. PHSR ako aj všetky jeho zmeny a doplnky schvaľuje obecné zastupiteľstvo (Inštitút priestorového plánovania, 2016).

Administratívne zabezpečenie realizácie tohto programu je teda nevyhnutnou podmienkou jeho plnenia. Realizácia si však bude vyžadovať pravidelnú systematickú prácu. Z tohto dôvodu sa odporúča zriadiť pri obecnom zastupiteľstve komisiu strategického rozvoja. Táto komisia by vystupovala ako poradný orgán, ktorého úlohou by bolo vypracovať a posúdiť Správu o realizácii PHSR, stav finančného čerpania prostriedkov, podieľať sa na určovaní priorít realizácie PHSR a zúčastňovať sa dôležitých stretnutí, týkajúcich sa rozvoja obce. V prípade potreby by táto komisia mala za úlohu prehodnotiť plán na ďalšie obdobie, eventuálne doplniť úlohy a opatrenia, ktoré neboli uvedené v tomto programe a pod.

Samospráva tak bude raz ročne získavať a spracovávať pripomienky poslancov, zamestnancov OcÚ, partnerov a verejnosti. Spracovanie pripomienok bude trvať do stanoveného termínu (napr. do septembra príslušného roku), kedy bude zastupiteľstvu predložené hodnotenie PHSR za predchádzajúci rok a aj jeho prípadná aktualizácia. Obecné zastupiteľstvo vo vzťahu k realizácii PHSR berie na vedomie návrh strategickej časti dokumentu, schvaľuje celý dokument PHSR a každoročne schvaľuje vyhodnotenie jeho plnenia. Úlohou obecného zastupiteľstva je taktiež schvaľovanie spolufinancovania pripravovaných projektov. Obecné zastupiteľstvo teda každoročne schvaľuje hodnotiace a monitorovacie správy a rozhoduje o prípadných zmenách a aktualizácii programu.

Stručný popis komunikačnej stratégie

Súčasťou každého z pripravovaných a realizovaných projektov PHSR budú, či už z dôvodu povinného informovania a publicity (najmä pri projektoch financovaných z EŠIF) alebo v rámci komunikácie medzi obcou a cieľovými skupinami pri príprave a realizácii projektov, rôzne formy komunikácie. V prípade realizácie projektov z EŠIF budú v záujme informovania verejnosti osadené informačné tabule, príp. budú organizované úvodné a záverečné konferencie, semináre, workshopy, rôzne informačné stretnutia a pod.

V podmienkach obce prebieha komunikácia predovšetkým osobným stykom verejnosti a záujmových skupín s jej volenými orgánmi a zamestnancami. Významným komunikačným kanálom najmä pre mladšie a stredné vekové kategórie obyvateľstva je webová stránka obce. Staršie vekové kategórie uprednostňujú najmä obecný rozhlas, úradnú tabuľu a osobné podanie. Ďalším nástrojom komunikácie budú pozvánky na priamu účasť verejnosti na zasadnutiach obecného zastupiteľstva. Prostredníctvom uvedených komunikačných kanálov bude až do ukončenia platnosti PHSR prebiehať neustála komunikácia s obyvateľmi týkajúca sa realizácie tohto Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce.

Systém monitorovania a hodnotenia

Cieľom systému monitorovania a hodnotenia je získavanie informácií o reálnom plnení PHSR a o jeho prípadnom negatívnom vývoji. Dôsledkom dobrého nastavenia systému monitorovania a hodnotenia bude prípadná zmena spôsobu realizácie, podľa potreby aj definovanie a prijatie nových opatrení. Ako už bolo spomenuté vyššie, samospráva bude raz ročne (do začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok) získavať a spracovávať pripomienky poslancov, zamestnancov OcÚ, zainteresovaných partnerov a verejnosti. Spracovanie pripomienok bude trvať do stanoveného termínu, kedy bude zastupiteľstvu predložené hodnotenie PHSR za predchádzajúci rok a aj jeho prípadná aktualizácia.

Monitorovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja sa teda bude vykonávať priebežne počas celého trvania PHSR až do ukončenia jeho platnosti. Tento proces bude vychádzať z údajov uvedených vo Formulári P2 – ukazovatele výstupu, výsledku a dopadu projektu. Výstupom monitorovania PHSR bude monitorovacia správa za príslušný rok schválená obecným zastupiteľstvom, ktorej súčasťou môže byť aj prípadná monitorovacia správa schválená riadiacim orgánom v rámci implementácie projektov z EŠIF. Za prípravu monitorovacej správy konkrétneho projektu bude zodpovedať jeho garant podľa povahy projektu. Za prípravu monitorovacej správy PHSR bude zodpovedať samospráva obce – či už prostredníctvom starostu obce, hlavného kontrolóra, poslancov, zriadenej komisie strategického rozvoja, zamestnancov obecného úradu, príp. inej poverenej osoby.

Formulár 10 (R5): Plán hodnotenia a monitorovania

Plán priebežných hodnotení PHSR počas jeho platnosti 2023-2030		
Typ hodnotenia	Vykonať prvýkrát	Dôvod vykonania / periodicita
Strategické hodnotenie	najskôr v roku 2025	podľa rozhodnutia obce a vzniknutej spoločenskej potreby
Operatívne hodnotenie	v prípade potreby	kontrola súladu programu s reálnou situáciou
Tematické hodnotenie časti PHSR	2026	téma hodnotenia identifikovaná ako riziková časť vo výročnej monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	v prípade potreby	pri značnom odklone od stanovených cieľov; pri návrhu na revíziu PHSR
Ad hoc hodnotenie celého PHSR alebo jeho časti	2023-2030	na základe rozhodnutia starostu, kontrolného orgánu, podnetu poslancov, správy auditu a pod.

Zdroj: vlastné spracovanie

E-Finančná časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Finančná časť obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnu a organizačnú stránku realizácie programu rozvoja obce. Táto časť obsahuje:

- indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR,
- model viaczdrojového financovania jednotlivých opatrení, aktivít (projektov) za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území,
- hodnotiacu tabuľku pre výber projektov.

Indikatívny finančný plán

Výška potrebných finančných prostriedkov je v tomto PHSR uvedená pri jednotlivých projektoch a opatreniach. Uvedené sumy sú stanovené odhadom, keďže bez spracovania projektovej dokumentácie nie je možné ex-ante určiť predpokladanú sumu, potrebnú na realizáciu projektu. Navyše, táto suma sa ešte mení po realizácii verejného obstarávania. Pri rozhodovaní o financovaní jednotlivých projektov sa bude prihliadať na ich dôležitosť a na ich prínos pre rozvoj obce. Niektoré projekty/aktivity sa budú môcť realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, iné si však budú vyžadovať náročnejšie zdroje z hľadiska finančného aj personálneho zabezpečenia.

Potenciálne zdroje, ktoré sa samospráva môže snažiť získať na realizáciu opatrení a aktivít uvedených v tomto PHSR, sú najmä:

- bankové úvery,
- štátne dotácie z účelových fondov (napr. Environmentálny fond, ŠFRB),
- financovanie z národných projektov (napr. úrady práce, soc. vecí a rodiny - AOTP),
- rozpočet samosprávneho kraja,
- európske štrukturálne a investičné fondy,
- nadácie, neinvestičné fondy,
- Svetová banka,
- účelové fondy zahraničných zastupiteľstiev v SR,
- sponzorské dary podnikateľov, súkromných osôb, neziskového sektora a pod.,
- vlastné zdroje (rozpočet obce).

Celkovým prehľadom plánovaných finančných prostriedkov počas celej doby platnosti schváleného Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja je Indikatívny rozpočet – sumarizácia.

Formulár 11 (F1): Indikatívny rozpočet - sumarizácia

Oblasť	rok								Spolu (tis. €)
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Hospodárska	75,10	282,40	413,40	1 057,40	448,40	383,90	343,10	113,10	3 116,80
Sociálna	82,20	238,20	497,20	284,20	427,20	14,20	12,20	12,20	1 567,60
Environmentálna	71,00	229,00	536,00	129,00	31,00	36,00	45,00	23,00	1 100,00
SPOLU (tis. €)	228,30	749,60	1 446,60	1 470,60	906,60	434,10	400,30	148,30	5 784,40

Zdroj: vlastné spracovanie

Model viaczdrojového financovania a finančný rámec

Financovanie jednotlivých projektov sa bude realizovať z viacerých zdrojov, pričom závisieť bude od aktuálnej finančnej situácie obce a aktuálnych potrieb. Financovanie sa tak bude opierať o zdroje obce, o národné zdroje, o zdroje z EŠIF, VÚC, o súkromné a ďalšie zdroje.

Intervenčná matica predstavuje odhad objemu potrebných zdrojov na realizáciu jednotlivých projektových zámerov. Finálna podoba a konkrétna výška investícií bude známa až po vypracovaní projektovej dokumentácie a vychádzať bude najmä z procesu verejného obstarávania.

Formulár 12 (F5): Model viaczdrojového financovania – intervenčná matica

Viaczdrojové financovanie (tis. eur)								
Opatrenie	Celkové náklady	Verejné zdroje					Súkromné zdroje	Iné zdroje
		EÚ	Štát	VÚC	Obec	Spolu		
Opatrenie 1.1	4,00				4,00	4,00		
Opatrenie 1.2	4,80				4,80	4,80		
Opatrenie 1.3	912,00	765,00	90,00	20,00	37,00	912,00		
Opatrenie 1.4	610,00	524,50	57,00	5,00	23,50	610,00		
Opatrenie 1.5	1 582,00	900,00	646,00		36,00	1 582,00		
Opatrenie 1.6	4,00			2,00	2,00	4,00		
Opatrenie 2.1	1 230,00				40,00	40,00	1 190,00	
Opatrenie 2.2	20,00		19,00		1,00	20,00		
Opatrenie 2.3	170,00	149,75	13,50		6,75	170,00		
Opatrenie 2.4	33,60				33,60	33,60		
Opatrenie 2.5	44,00				24,00	24,00	10,00	10,00
Opatrenie 2.6	70,00			20,00	30,00	50,00	10,00	10,00
Opatrenie 3.1	560,00		527,25		32,75	560,00		
Opatrenie 3.2	30,00		30,00			30,00		
Opatrenie 3.3	270,00	221,00	26,00		23,00	270,00		
Opatrenie 3.4	240,00	204,00	24,00		12,00	240,00		
SPOLU	5 784,40	2 764,25	1 432,75	47,00	310,40	4 554,40	1 210,00	20,00

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

Finančný rámec na realizáciu PHSR pre potreby súhrnného prehľadu plánovaných projektov a aktivít je formulárom s podrobnou štruktúrou plánovaných finančných prostriedkov na opatrenia, projekty a aktivity PHSR na celé jeho obdobie. Obsahuje podrobné členenie predpokladaných finančných zdrojov, potrebných na realizáciu jednotlivých projektov.

Formulár 13 (F2): Finančný rámec pre realizáciu PHSR

Číslo opatrenia	Kód a názov projektu/aktivity	Klasifikácia stavieb - trieda	Hlavný ukazovateľ-výsledku, dopadu	Termín začatia a ukončenia realizácie projektu / aktivity	RN Spolu (tis. eur)	Verejné zdroje celkom	Verejné zdroje		Súkromné zdroje	Úverové zdroje	EIB príspevok (informatívne)	Iné zdroje
				rok			Národné celkom	EÚ (EŠIF + Plán obnovy) celkom				
					a=b+e+f+g+h	b=c+d	c	d	e	f	g	h
I. Hospodárska oblasť					3 116,80 €	3 116,80 €	927,30 €	2 189,50 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 1.1	1.1.1 Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci		rozvinutie lokálnej ekonomiky	2023-2030	2,40 €	2,40 €	2,40 €					
	1.1.2 Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov		rozvinutie lokálnej ekonomiky	2023-2030	1,60 €	1,60 €	1,60 €					
Opat. 1.2	1.2.1 Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby		rozvinutie lokálnej ekonomiky	2023-2030	3,20 €	3,20 €	3,20 €					
	1.2.2 Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce		zvýšená zamestnanosť obyvateľstva	2023-2030	1,60 €	1,60 €	1,60 €					

Opat. 1.3	1.3.1 Podpora rozvoja pútnického turizmu a rozvoja cestovného ruchu v rezorte Litmanová		vyššie príjmy z CR	2023-2030	1,60 €	1,60 €	1,60 €					
	1.3.2 Podpora výstavby MTB trás v katastri obce	2412 - Ostatné športové a rekreačné stavby	vyššie príjmy z CR	2023-2030	2,40 €	2,40 €	2,40 €					
	1.3.3 Skvalitnenie existujúceho náučného chodníka "ľadová jaskyňa"		vyššie príjmy z CR	2023	3,00 €	3,00 €	3,00 €					
	1.3.4 Vybudovanie stravovacieho zariadenia s doplnkovými službami	1274 - Ostatné budovy, i.n.	vyššie príjmy z CR	2025-2026	150,00 €	150,00 €	22,50 €	127,50 €				
	1.3.5 Výstavba cyklistického chodníka na horu Zvir	2412 - Ostatné športové a rekreačné stavby	vyššie príjmy z CR	2025-2029	750,00 €	750,00 €	112,50 €	637,50 €				
	1.3.6 Poskytovanie spolupráce a podpory pri výstavbe lesnej železničky, spájajúcej turistické body	2412 - Ostatné športové a rekreačné stavby	vyššie príjmy z CR	2025-2030	5,00 €	5,00 €	5,00 €					
Opat. 1.4	1.4.1 Rekonštrukcia miestnych komunikácií, vrátane 4 mostov	2112 - Miestne komunikácie	zabezpečený kvalitný prístup k domom a bytom; zvýšená bezpečnosť chodcov	2023-2029	380,00 €	380,00 €	57,00 €	323,00 €				

	1.4.2 Výstavba chodníka popri ceste III. triedy	2112 - Miestne komunikácie	zvýšená bezpečnosť chodcov	2025-2026	50,00 €	50,00 €	7,50 €	42,50 €				
	1.4.3 Výstavba odstavných parkovacích plôch v katastri obce (pri OcÚ, cintoríne, na hore Zvir a inde)	2112 - Miestne komunikácie	zabezpečený kvalitný prístup k občianskej a turistickej infraštruktúre; zvýšená bezpečnosť chodcov	2024-2027	140,00 €	140,00 €	21,00 €	119,00 €				
	1.4.4 Rekonštrukcia autobusových zastávok v obci	2112 - Miestne komunikácie	zvýšený komfort a bezpečnosť ľudí pri čakaní na autobusový spoj	2025	40,00 €	40,00 €		40,00 €				
Opat. 1.5	1.5.1 Rekonštrukcia verejnej vodovodnej siete	2222 - Miestne potrubné rozvody vody	novovo vybudovaná vodovodná a kanalizačná sieť v obci, vrátane ČOV; čistejšie životné prostredie; lepšie zdravie obyvateľov	2023-2030	80,00 €	80,00 €	80,00 €					
	1.5.2 Výstavba kanalizácie a ČOV	2223 - Miestne kanalizácie	novovo vybudovaná kanalizačná sieť v obci, vrátane ČOV; čistejšie životné prostredie; lepšie zdravie obyvateľov	2023-2030	1 500,00 €	1 500,00 €	600,00 €	900,00 €				

	1.5.3 Podpora výstavby optickej siete	2224 - Miestne elektrické a telekomunikačné rozvody a vedenia	lepšia dostupnosť vysokorýchlostného internetu	2024-2028	2,00 €	2,00 €	2,00 €						
Opat. 1.6	1.6.1 Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce		3 podporené partnerské projekty	2023-2030	4,00 €	4,00 €	4,00 €						
II. Sociálna oblasť					1 567,60 €	337,60 €	187,85 €	149,75 €	1 210,00 €	0,00 €	0,00 €	20,00 €	
Opat. 2.1	2.1.1 Príprava pozemkov na IBV		lokality kompletne pripravené na výstavbu RD	2023-2025	30,00 €	30,00 €	30,00 €						
	2.1.2 Výstavba dvoch bytových domov (2x6 b.j.)	1122 - Trojbytové a viacbytové budovy	12 nových bytov	2024-2028	1 200,00 €	10,00 €	10,00 €		1 190,00 €				
Opat. 2.2	2.2.1 Rozšírenie kamerového systému	2224 - Miestne elektrické a telekomunikačné rozvody a vedenia	10 nových kamier	2023-2024	20,00 €	20,00 €	20,00 €						
Opat. 2.3	2.3.1 Rekonštrukcia oplotenia a výstavba chodníkov v areáli cintorína		kvalitnejší prístup k hrobom	2025-2026	25,00 €	25,00 €	3,75 €	21,25 €					

	2.3.2 Osadenie informačných tabúlí (aj kioskov) na území obce, vrátane označenia verejných budov a osadenia obecného mobiliáru		lepšia orientácia v obci; kvalitnejšie verejné priestranstvá	2023	35,00 €	35,00 €		35,00 €				
	2.3.3 Rekonštrukcia interiéru kultúrneho domu	1261 - Budovy na kultúrnu a verejnú zábavu	kvalitnejšie priestory pre poskytovanie ubytovacích a stravovacích služieb	2025-2027	110,00 €	110,00 €	16,50 €	93,50 €				
Opat. 2.4	2.4.1 V spolupráci s UPSVaR zapájanie obce do projektov AOTP		2 zamestnané osoby	2023-2030	8,00 €	8,00 €	8,00 €					
	2.4.2 Podpora poskytovania sociálnych služieb v obci		podporované sociálne služby	2023-2030	1,60 €	1,60 €	1,60 €					
	2.4.3 Prevádzkovanie a postupné rozširovanie činností obecného sociálneho podniku		10 zamestnaných osôb	2023-2030	24,00 €	24,00 €	24,00 €					
Opat. 2.5	2.5.1 Zriadenie posilňovne	2411 - Športové ihriská	verejnosť realizujúca športové aktivity	2024	4,00 €	4,00 €	4,00 €					
	2.5.2 Výstavba nových detských ihrísk	2411 - Športové ihriská	verejnosť realizujúca voľnočasové aktivity	2025-2027	30,00 €	20,00 €	20,00 €		10,00 €			

	2.5.3 Rekonštrukcia plochy futbalového ihriska	2411 - Športové ihriská	verejnosť realizujúca športové aktivity	2023	10,00 €	0,00 €						10,00 €
Opat. 2.6	2.6.1 Podpora kultúrnych a športových podujatí a telies		kultúrne a športové podujatia konané na území obce	2023-2030	70,00 €	50,00 €	50,00 €		10,00 €			10,00 €
III. Environmentálna oblasť					1 100,00 €	1 100,00 €	675,00 €	425,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 3.1	3.1.1 Skvalitnenie systému zberu odpadov		skvalitnený systém triedeného zberu, vyššia úroveň vytriedenia odpadov	2024-2025	5,00 €	5,00 €	5,00 €					
	3.1.2 Výstavba zberného dvora	2420 - Ostatné inžinierske stavby, i.n.	vyššia úroveň vytriedenia odpadov	2025	500,00 €	500,00 €	500,00 €					
	3.1.3 Rekonštrukcia malej kompostárne	2421 - Ostatné inžinierske stavby, i.n.	vyššia úroveň vytriedenia odpadov	2026	30,00 €	30,00 €	30,00 €					
	3.1.4 Obstaranie kompostovacích zásobníkov		nižší podiel BRKO v zmesovom odpade	2023-2024	10,00 €	10,00 €	10,00 €					
	3.1.5 Sanácia miest s nezákonne uloženým odpadom v katastri obce		čistejšie verejné priestranstvá	2026	15,00 €	15,00 €	15,00 €					

Opat. 3.2	3.2.1 Realizácia protipovodňových opatrení na miestnych potokoch	2152 - Priehrady	žiadne škody na majetku v dôsledku povodní	2025-2027	30,00 €	30,00 €	30,00 €					
Opat. 3.3	3.3.1 Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov		kvalitnejšia zeleň; zvýšená biodiverzita	2024-2030	80,00 €	80,00 €	12,00 €	68,00 €				
	3.3.2 Čistenie a ochrana vodných zdrojov		spoľahlivá dodávka pitnej vody	2023-2030	10,00 €	10,00 €	10,00 €					
	3.3.3 Zlepšovanie stavu lesných ekosystémov, vrátane úpravy lesných ciest		zvýšená biodiverzita	2023-2030	140,00 €	140,00 €	21,00 €	119,00 €				
	3.3.4 Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí		realizované dodatočné adaptačné opatrenia	2025-2028	40,00 €	40,00 €	6,00 €	34,00 €				
Opat. 3.4	3.4.1 Komplexná obnova budovy OcÚ, vrátane zvýšenia energetickej efektívnosti		nižšia produkcia CO ₂	2023-2024	240,00 €	240,00 €	36,00 €	204,00 €				
Celkom					5 784,40 €	4 554,40 €	1 790,15 €	2 764,25 €	1 210,00 €	0,00 €	0,00 €	20,00 €

Zdroj: MDVRR 2015, Obecný úrad Litmanová, vlastné spracovanie

System hodnotenia a zaradovania projektov do financovania

Dôležitým momentom v procese realizácie PHSR bude schvaľovanie financovania jednotlivých projektových zámerov obecným zastupiteľstvom. Pri výbere projektov/aktivít bude preto nutné prihliadať na ich dôležitosť a význam či už z legislatívneho hľadiska alebo vo vzťahu k rozvoju obce.

Nasledujúca hodnotiacia tabuľka pre výber projektov/aktivít je upravená pre potreby obce. Najvyššiu prioritu (úroveň dôležitosti) majú projekty/aktivity, ktorých realizácia vyplýva priamo z legislatívy a projekty/aktivity, ktoré budú riešiť výrazne naliehavú havarijnú alebo mimoriadnu situáciu. Kategória s vysokou prioritou zahŕňa projekty/aktivity s oporou vo VZN obce, projekty/aktivity Miestnej akčnej skupiny, oblastnej organizácie cestovného ruchu, projekty/aktivity s vydaným právoplatným stavebným povolením (príp. aj projekty/aktivity s ukončeným procesom verejného obstarávania), projekty/aktivity, na ktoré sa dajú získať zdroje z EŠIF a/alebo ich realizácia je zároveň nutná pre rozvoj obce a projekty/aktivity, ktoré majú vysokú podporu u obyvateľstva. Kategória so strednou úrovňou dôležitosti obsahuje tie projekty/aktivity, ktoré majú možnosť byť spolufinancované z európskych štrukturálnych a investičných fondov a/alebo ich realizácia je zároveň vhodná pre rozvoj obce. Kategóriu 4 a 5 predstavujú projekty/aktivity nachádzajúce sa vo fáze úvah (bez spracovania prvotných analýz, projektovej dokumentácie, stavebného povolenia a pod.).

Formulár 14 (F3): Hodnotiacia tabuľka pre výber projektov/aktivít

Kategória	Úroveň dôležitosti	Hodnotiace kritérium (podmienky pre zaradenie do úrovne dôležitosti)	Projekt/Aktivita
1	Najvyššia	a) projekty/aktivity vyplývajúce zo zákona alebo legislatívy EÚ b) projekty/aktivity riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu	1.5.2; 3.1.5; 3.3.2; 3.4.1;
2	Vysoká	a) projekty/aktivity s oporou vo VZN obce b) projekty/aktivity s právoplatným stavebným povolením c) projekty/aktivity MAS d) projekty/aktivity OOCR e) projekty/aktivity miestnych rozvojových organizácií f) projekty/aktivity s vysokou podporou obyvateľov g) projekty/aktivity s potenciálom spolufinancovania z EŠIF a z iných zdrojov a/alebo projekty/aktivity, ktorých realizácia je pre rozvoj obce nutná	1.3.1; 1.3.5; 1.4.1; 1.5.1; 2.2.1; 2.3.2; 2.3.3; 2.4.1; 2.4.2; 2.4.3; 2.5.3; 2.6.1; 3.1.1; 3.1.2; 3.1.3; 3.3.1; 3.3.3; 3.3.4;
3	Stredná	projekty/aktivity s potenciálom spolufinancovania z EŠIF a z iných zdrojov a/alebo projekty/aktivity, ktorých realizácia je pre rozvoj obce vhodná	1.1.2; 1.2.1; 1.2.2; 1.3.2; 1.3.3; 1.3.4; 1.4.2; 1.4.3; 1.4.4; 1.5.3; 1.6.1; 2.1.1; 2.1.2; 2.3.1; 2.5.1; 2.5.2; 3.1.4; 3.2.1;
4	Nízka	projekty/aktivity v štádiu zámerov / úvah	1.1.1; 1.3.6;
5	Najnižšia	ostatné	

Zdroj: vlastné spracovanie

Záver

Formulár 15 (Z1): Schválenie PHSR

Schválenie PHSR	
Dokument	<u>Názov dokumentu:</u> Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Litmanová na roky 2023-2030 <u>Štruktúra dokumentu:</u> dokument je štruktúrovaný podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, podľa Metodiky tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja, vydanej Úradom podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu, január 2020, Metodiky na spracovanie Programu rozvoja obce, vydanej Inštitútom priestorového plánovania, september 2016 a podľa Metodiky na vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC, vydanej Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, verzia 2.0, február 2015.
Spracovanie	<u>Forma a obdobie spracovania:</u> spracovanie PHSR vykonala obec v partnerstve s externým odborníkom, ktorý koordinoval proces tvorby dokumentu a zabezpečoval dodržiavanie metodických postupov. Dokument bol spracovaný v zime 2022/2023. <u>Riadiaci tím:</u> riadiaci tím pozostával z 2 členov a v procese spracovania mal 2 pracovné zasadania. <u>Účasť verejnosti a komunikácia s ňou:</u> verejnosť participovala na procese spracovania PHSR prostredníctvom prieskumu názorov. <u>Autor dokumentu:</u> RNDr. Radomír Babiak, PhD.; www.dokumentypreobce.sk <u>Náklady na spracovanie:</u> z rozpočtu obce.
Prerokovanie	<u>Prerokovanie v orgánoch samosprávy dňa:</u> 27.02.2023.
Schválenie	<u>Návrh na uznesenie zastupiteľstva:</u> „Obecné zastupiteľstvo schvaľuje Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Litmanová na roky 2023-2030“.

Zdroj: vlastné spracovanie

Prílohy

Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR

Bázálne environmentálne informácie o sídlach Slovenska (www.beiss.sk)

Halás, M. (2008): Priestorová polarizácia spoločnosti s detailným pohľadom na periférne regióny Slovenska. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 2008, Vol. 44, No. 2

Inštitút priestorového plánovania (2016): *Stručná metodika spracovania Programu rozvoja obce a Spoločného programu rozvoja obcí*. Bratislava: september 2016.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001

Korec, P. (2005): *Regionálny rozvoj Slovenska v rokoch 1989-2004*. Bratislava: Geografika, 2005. ISBN 80-969338-0-9, 227 s.

MDVRR (2015): *Metodika na vypracovanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC*. Bratislava: Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, verzia 2.0, február 2015, 62 s.

Návrh PHSR Prešovského samosprávneho kraja 2021-2030

Povodňová dokumentácia obce Litmanová

Register účtovných závierok

MŽP (2018): *Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy*. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia, aktualizácia 2018.

Súvaha obce Litmanová k 31.12.2021

Štatistický úrad Slovenskej republiky

Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu (2020): *Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja*. Bratislava: január 2020.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030

Výkaz ziskov a strát obce Litmanová k 31.12.2021

Weisová, D., Bernátová, M. (2012): *Strategické plánovanie samosprávy*. Žilina: Municipalia, 2012.

Zákon č. 389/1990 Zb. o obecnom zriadení

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti

Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy

Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja

Internetové zdroje:

census2011.statistics.sk

datacube.statistics.sk

datacube.statistics.sk/SODB/

<http://cp.atlas.sk>

<http://envirozataze.enviroportal.sk>

<http://uzemia.enviroportal.sk>

<https://gis.nlcsk.org/islhp/#lesnictvo>

statdat.statistics.sk

www.beiss.sk

www.cdb.sk

www.horazvir.sk

www.ives.minv.sk/heraldreg

www.maps.google.com

www.minv.sk

www.orsr.sk

www.pamiatky.sk

www.registeruz.sk

www.scitanie.sk

www.statistics.sk

www.zrsr.sk

Zoznam skratiek použitých v PHSR

AOTP	Aktívne opatrenia trhu práce	NN	Nízke napätie
AZE	Alternatívne zdroje energie	NPR	Národná prírodná rezervácia
b.j.	Bytové jednotky	OcÚ	Obecný úrad
BRKO	Biologicky rozložiteľný komunálny odpad	o. i.	Okrem iného
CDB	Cestná databanka	OOOR	Oblasťná organizácia cestovného ruchu
CLLD	Community-led Local Development (Miestny rozvoj vedený komunitou)	OZE	Obnoviteľné zdroje energie
CR	Cestovný ruch	PA	Povodňová aktivita
ČOV	Čistička odpadových vôd	PP	Prírodná pamiatka
DHZ	Dobrovoľný hasičský zbor	PR	Prírodná rezervácia
EAO	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo	PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
EIB	Európska investičná banka	PPF	Poľnohospodársky pôdny fond
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	PSK	Prešovský samosprávny kraj
EZÚS	Európske zoskupenie územnej spolupráce	r.s.p.	Registrovaný sociálny podnik
ha	Hektár	SHR	Samostatne hospodáriaci roľníci
IBV	Individuálna bytová výstavba	SPR	Strategicko-plánovací región
IUI	Integrovaná územná investícia	SVP, š.p.	Slovenský vodohospodársky podnik, štátny podnik
KURS	Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001	ŠFRB	Štátny fond rozvoja bývania
KZAM	Klasifikácia zamestnaní	ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
MAS	Miestna akčná skupina	TTP	Trvalé trávne porasty
MOK	Maloobjemový kontajner	ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
MRK	Marginalizované rómske komunity	ÚSES	Územný systém ekologickej stability
MSP	Malí a strední podnikatelia	UoZ	Uchádzač o zamestnanie
MŽP	Ministerstvo životného prostredia	VÚC	Vyšší územný celok
NFP	Nenávratný finančný príspevok	VZN	Všeobecne záväzné nariadenie

Zoznam máp, tabuliek, grafov, obrázkov a formulárov

Mapa 1: Poloha obce Litmanová - širšie vzťahy	3
Mapa 2: Poloha obce Litmanová voči susediacim obciam	4
Tabuľka 1: Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov	12
Tabuľka 2: Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát	13
Tabuľka 3: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva	15
Tabuľka 4: Vývoj priemerného veku obyvateľstva	19
Tabuľka 5: Veková štruktúra obyvateľov podľa produktívnych vekových skupín	19
Tabuľka 6: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti - prvej	20
Tabuľka 7: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti – ďalšej	20
Tabuľka 8: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania	21
Tabuľka 9: Vývoj nezamestnanosti v obci	22
Tabuľka 10: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2021	22
Tabuľka 11: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2021	24
Tabuľka 12: Počet domov podľa typu domu	25
Tabuľka 13: Štruktúra domov podľa typu vodovodnej prípojky	25
Tabuľka 14: Štruktúra domov podľa typu kanalizačného systému	25
Tabuľka 15: Byty podľa obytných miestností	26
Tabuľka 16: Domy podľa obdobia výstavby	26
Tabuľka 17: Vybavenie technickou infraštruktúrou	27
Tabuľka 18: Základné parametre zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry (2023)	28
Tabuľka 19: Infraštruktúra kultúry a športu	29
Tabuľka 20: Spádovosť obce k vybraným poskytovateľom administratívno-správnych služieb	30
Tabuľka 21: Štruktúra pôdneho fondu (k 31.12.2021; v ha)	31
Tabuľka 22: Bilancia aktív a pasív k 31.12.2021 (eur; netto)	33
Tabuľka 23: Náklady a výnosy v roku 2021	34
Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov obce Litmanová	16
Graf 2: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2012-2021	17
Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2012-2021	17
Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2012-2021	18
Graf 5: Veková štruktúra obyvateľstva k 31.12.2021	19
Graf 6: Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania	21
Graf 7: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2021	23
Graf 8: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2021	24
Obrázok 1: Strategicko-plánovacie regióny (SPR) a územia udržateľného mestského rozvoja (UMR) na území Prešovského kraja, ustanovené v programovom období 2021-2027	46
Formulár 1 (Ú1): Zámer spracovania PHSR	8
Formulár 2 (Ú2): Harmonogram spracovania PHSR	9
Formulár 3 (Ú8): Štruktúra dokumentu	9
Formulár 4 (A8): STEEP analýza	40
Formulár 5 (A10): SWOT analýza	41

Formulár 6 (S1): Hierarchia rozvojových cieľov.....	49
Formulár 7 (P1): Prehľad opatrení, projektov a aktivít podľa oblastí	51
Formulár 8 (P2): Zoznam merateľných ukazovateľov v rámci jednotlivých opatrení PHSR.....	57
Formulár 9 (R1): Akčný plán	62
Formulár 10 (R5): Plán hodnotenia a monitorovania	66
Formulár 11 (F1): Indikatívny rozpočet - sumarizácia	68
Formulár 12 (F5): Model viaczdrojového financovania – intervenčná matica.....	69
Formulár 13 (F2): Finančný rámec pre realizáciu PHSR.....	70
Formulár 14 (F3): Hodnotiaca tabuľka pre výber projektov/aktivít.....	77
Formulár 15 (Z1): Schválenie PHSR	78